

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Historie tzv. jabloneckého průmyslu se zaměřením na plošný výzkum mačkáren na Černostudničním hřebenu

Bakalářská práce

Studijní program: B7106 - Historická studia

Studijní obor: 7105R062 - Kulturněhistorická a muzeologická studia

Autor práce: **Anna Spěšná**

Vedoucí práce: Mgr. Petr Freiwilg, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Anna Spěšná**
Osobní číslo: **P15000301**
Studijní program: **B7106 Historická studia**
Studijní obor: **Kulturněhistorická a muzeologická studia**
Název tématu: **Historie tzv. jabloneckého průmyslu se zaměřením na plošný výzkum mačkáren na Černostudničním hřebenu**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce bude mapovat dějiny sklářského průmyslu v okrese Jablonec nad Nisou s bližším zaměřením na ruční mačkání skla a především mačkárny, kde se přeměňovalo jablonecké sklo v žádané knoflíky, korálky a bižuterní polotovary. Ve 2. polovině 19. století bylo těchto mačkáren na Jablonecku činných 290. Práce by měla zachytit pomocí plošného výzkumu pozůstalé mačkárny východně až jižně od Jablonce nad Nisou, kolem Černostudničního hřebene, konkrétně obce Nová Ves nad Nisou, Zásada, Pěňčín, Maršovice, Dalešice a Skuhrov. Pozornost bude věnována celkovému kontextu mačkářské výroby z hlediska hospodářského a sociálního, stavebnímu vývoji samotných mačkáren, jejich typologii, technologickému toku a detailnímu stavebnímu rozboru jedné interiérově dochované mačkárny. Po zpracování plošného výzkumu výše uvedených obcí budou využity archivní fondy ze Státního okresního archivu Jablonec nad Nisou, archivní mapy z Ústředního archivu zeměměřictví a dobové snímky z fotoarchivu Muzea skla a bižuterie a literatura vztahující se k dané problematice. Při vlastním terénním průzkumu bude postupováno dle metodiky pro plošný výzkum venkovských sídel, vydané v roce 2014 Národním památkovým ústavem.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

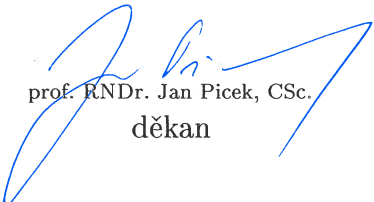
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Petr Freiwillich
NPÚ Liberec

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2017

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

BURSÍKOVÁ, Veronika: Hospodářské a sociální postavení sklářských dělníků na Jablonecku: v období první Československé republiky (1918 - 1938), Bor 2016, ISBN: 978-80-87607-61-9.

KAŠPAR, Jan: Jablonec nad Nisou: stručný průvodce sedmi stoletími města, Jablonec nad Nisou, Informační centrum Městského úřadu v Jablonci nad Nisou ve spolupráci se Státním okresním archivem Jablonec nad Nisou a Městskou galerií MY 2006. ISBN:80-239-9730-0.

KLEPL, Jan: Vznik a vývoj jabloneckého průmyslu, Praha, Národní technické muzeum 1967

KOUDELKOVÁ, Eva - VAŇOVÁ, Jarka: Pověsti z kraje sklářů. Lidová vyprávění z Jizerských hor a podhůří, Liberec, Bor 2004. ISBN:80-86807-08-8.

KYBALOVÁ, Ludmila - NOVÝ, Petr - SIRŮČKOVÁ, Šárka: Jablonecký knoflík. Jablonec nad Nisou, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou 2007. ISBN:978-80-86397-04-7.

NOVÝ, Petr: Jablonecká bižuterie, Praha, Grada 2008. ISBN:978-80-247-2250-4.

NOVÝ, Petr: Soumrak perličkového kraje: vyprávění o skleněné bižuterii, osudech sklářů, sekacích strojích a Lučanské pozdvížce z 29. ledna 1890, 1. vyd. Jablonec nad Nisou, Muzeum skla a bižuterie 2011, ISBN:978-80-87100-14-1.

NOVÝ, Petr - LUBAS, Jaroslav - ČERNÝ, Zbyněk: Historie a současnost podnikání na Jablonecku, Tanvaldsku a Železnobrodsku, Žehušice, Městské knihy 2007, ISBN:978-80-86699-49-3.

PEŠTA, Jan. Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel, odborná a metodická publikace, sv. 50, Praha, NPÚ ÚOP středních Čech v Praze, ISBN 978-80-86516-78-3.

SCHEYBALOVÁ, Jana - SCHEYBAL, Josef V.: Krajem skla a bižuterie, Železný Brod, Jakoubě 1998

STRNAD, Jan: Jablonec nad Nisou - dobové fotografie, Jablonec nad Nisou, Informační centrum Městského úřadu 2002

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

Datum: 27. 6. 2019

Podpis:

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, flowing lines that form a unique personal mark.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Petru Freiwilligovi, Ph. D. za odborné vedení a jeho ochotu při vypracovávání této práce. Dále bych poděkovala panu Libošu Štrynclovi za vřelé provedení mačkárnou a poskytnutí cenných pokladů. Mé poděkování patří i zaměstnancům Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou a všem těm, kteří mě podpořili.

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na dějiny sklářského průmyslu v okrese Jablonec nad Nisou. Důraz je kladen na celkový kontext ručního mačkání skla a to od jeho počátku až po současnost. V rámci praktické části práce je vytvořen plošný výzkum mačkáren

na jižní straně Černostudničního hřbetu, konkrétně na území obcí Nová Ves nad Nisou, Maršovice, Dalešice, Pěčín a městyse Zásada. Na základě plošného výzkumu a rozboru dobře dochované mačkárný je určen typologický charakter stavby, technologický tok a je vytvořen detailní stavební rozbor s příklady jednotlivých prvků. Práce neopomíjí vývoj osídlení pod Jizerskými horami, jenž je důležitý jednak pro pochopení uchycení sklářství v oblasti. Výsledky terénního průzkumu jsou zaznamenány v katalogových listech

a mapové vrstvě Google maps. Nechybí rozsáhlá přílohová část doprovázející text.

Klíčová slova

Mačkání skla, jablonecký sklářský průmysl, mačkárný, drikety, mačkář, sklářské hutě, jablonecká bižuterie a galanterie, Jablonecko, Jizerské hory, Černostudniční hřbet, Nová Ves nad Nisou, Maršovice, Dalešice, Pěčín, Zásada, plošný výzkum, stavební rozbor.

Annotation

The purpose of the bachelor's thesis is focus history of glass industry in the region Jablonec nad Nisou. The emphasis is put on the overall context of glass pressed from the beginning to the present. In the framework of the thesis is created area research on the territory of south side Černá Studnice ridge – villages Nová Ves nad Nisou, Maršovice, Dalešice, Pěčín and Zásada. It is based on area research and building analysis of house for hand pressed glass and jewellery. The work is intended character of construction, technological flow and detailed construction analysis with examples of individual elements. The thesis does not neglect development of settlement under the Jizera Mountains, which is important for understanding glass industry in this area. Results of area research are recorded on the catalog sheets and on the map layer the Google maps. There is also an extensive attachment part accompanying the text.

Key words

Pressed glass, glass industry in Jablonec nad Nisou, houses of hand press glasses and jewellery, glass drucke house, glassblower, glassworks, region Jablonec nad Nisou, Jizera Mountains, Černá Studnice ridge, Nová Ves nad Nisou, Maršovice, Dalešice, Pěčín, Zásada, area research process, building analysis.

Obsah

Úvod	19
Rozbor pramenů a literatury	21
1 Vývoj osídlení a panství v okolí Černostudničního hřbetu.....	24
2 Počátky středověkého sklářství v Jizerských horách	31
3 Příchod saských sklářských rodů do jizerského podhůří	33
3.1 První etapa saské výstavby sklářských hutí.....	34
4 Od renesančního skla k baroknímu a ke skelné rafinérii	38
5 Pobělohorská doba v jizerskohorském sklářském podhůří	40
5.1 Druhá etapa výstavby sklářských hutí	42
6 Historie ručního mačkání skla.....	44
6.1 Původ u turnovských kamenářů	44
6.1.1 Vynález kompozičního skla.....	45
6.1.2 Turnovské bratrstvo brusičů kamenů.....	46
6.1.3 Vynález ručního mačkání skla.....	47
6.2 Úpadek kamenářství v Turnově a jeho rozšíření na Jablonecko	49
6.3 Mačkářská a bižuterní výroba v jablonecké oblasti.....	51
6.3.1 Prvovýroba v jablonecké oblasti ve druhé polovině osmnáctého století..	51
6.3.2 Výroba v jablonecké oblasti v devatenáctém století.....	54
6.3.3 Výroba v jablonecké oblasti ve dvacátém století.....	59
7 Mačkářny	62
7.1 Rozbor mačkářny.....	65
7.1.1 Exteriér mačkářny.....	66
7.1.2 Interiér mačkářny	67
7.2 Mačkářské náčiní	67
7.2.1 Mačkářské kleště.....	67
7.2.2 Strojní a automatická mačkadla	68
7.2.3 Pece a pracovní stoly	69
7.2.4 Mačkářské tyče a lampové tyčinky.....	69
7.2.5 Ostatní mačkářské náčiní	70
7.3 Technologický tok	70

8	Plošný výzkum.....	73
8.1	Nová Ves nad Nisou	75
8.2	Maršovice	75
8.3	Dalešice	76
8.4	Pěncín	76
8.5	Zásada	77
	Závěr.....	78
	Použité prameny a literatura	80
	Seznam příloh.....	87

Seznam tabulek

- **Tabulka 1** – Soupis skalského a rohozeckého panství od Viléma z Valdštejna v obnovených deskách zemských z roku 1543
- **Tabulka 2** – Skalské panství zakoupené v roce 1615 Albrechtem Janem Smiřickým
- **Tabulka 3** – Pozemková držba na Černostudničním hřbetu z berní ruly sestavené roku 1654
- **Tabulka 4** – Rodová držba Desfoursů na Černostudničním hřbetu zaznamenaná topografem Johannem Gottfriedem Sommerem v roce 1834
- **Tabulka 5** – Sklářské a bižuterní odvětví v jablonecké oblasti zaznamenané topografem Carlem Josephem Czoerningem v roce 1829
- **Tabulka 6** – Sklářské a bižuterní odvětví zaznamenané Johannem Gottfriedem Sommerem v roce 1834
- **Tabulka 7** – Soupis mačkářů z adresáře z let 1911–1912 v okrese Jablonec nad Nisou

Seznam map

- **Mapa 1** – První písemné zmínky obcí, jižní část, podkladem pro vytvoření mapy byla katastrální mapa dostupná z: <https://www.ikatastr.cz/>, uvedené údaje jsou z textu práce, tabulek a webových stránek: Místopisný průvodce po České republice [online], [vid. 7. 10. 2018], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/>, zhotovila: Anna Spěšná
- **Mapa 2** – První písemné zmínky obcí, severní část, podkladem pro vytvoření mapy byla katastrální mapa dostupná z: <https://www.ikatastr.cz/>, uvedené údaje jsou z textu práce, tabulek a webových stránek: Místopisný průvodce po České republice [online], [vid. 7. 10. 2018], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/>, zhotovila: Anna Spěšná
- **Mapa 3** – Ve vyznačených obcích probíhal plošný výzkum
- **Mapa 4** – Černostudniční hřbet na II. vojenském mapování Čech 1836–1852
- **Mapa 5** – Západní část od Černostudničního hřbetu (Jablonec, část Nové Vsi nad Nisou, Dolní Černá Studnice a Maršovice) na II. vojenském mapování Čech 1836–1852
- **Mapa 6** – Část pod Černostudničním hřbetem (Huť, Pěňčín, Krásná, Bratříkov) na II. vojenském mapování Čech 1836–1852

- **Mapa 7** – Černostudniční hřbet s vyznačenými obcemi (Krásná je zde nazývána ještě jako Šumburk) na III. vojenském mapování Čech 1877–1880
- **Mapa 8** – Maršovice a Čížkovice na mapě stabilního katastru Čech (1824–1843)
- **Mapa 9** – Dolní Černá Studnice a Nová Ves nad Nisou (západní část) na mapě stabilního katastru Čech (1824–1843)
- **Mapa 10** – Bratříkov a Dalešice na mapě stabilního katastru Čech (1824–1843)
- **Mapa 11** – Pěnčín a Zásada (východní část) na mapě stabilního katastru Čech (1824–1843)
- **Mapa 12** – Výsledek plošného výzkumu mačkáren, čísla odpovídají počtu lokalizovaných mačkáren v dané lokalitě, počet je také vyjádřen barvou

Seznam obrázků

- **Obrázek 1** – Popis bižuterního průmyslu v Jablonci od Johanna Gottfrieda Sommera z roku 1834
- **Obrázek 2** – První typ mačkáren s kafrem a ještě bez komínů, mačkárna z Dolních Lučan okolo konce 19. století
- **Obrázek 3** – Jeden z prvních typů mačkáren s kafrem a již s dvěma prostými komíny, mačkárna ze Smržovky okolo konce 19. století
- **Obrázek 4** – Jedna z nejstarších černostudničních driket v Horní Černé Studnici u domu č. p. 12, v místě zvaném U Kamenné kapličky, před rokem 1890
- **Obrázek 5** – Jizerskohorská mačkárna z blíže neučené lokality, počátek 20. století
- **Obrázek 6** – Hliněné formičky pro mačkání skla
- **Obrázek 7** – Dřevěné mačkářské kleště s kovovými kaplíky
- **Obrázek 8** – Na snímku je vyobrazen vývoj mačkářských kleští, zleva nejstarší dřevěné, poté 2 kleště s mosaznými kaplíky a poslední 3 nejmladší celokovové
- **Obrázek 9** – Kovové mačkářské kleště s přídatnou propichovací jehlou
- **Obrázek 10** – Fotografie z roku 1941 zachycuje mačkáře u pece při ručním mačkání skla v kleštích. V levé dolní části se nahřívají skleněné tyče

- **Obrázek 11** – Snímek z roku 1965 ukazující mačkáře při ručním mačkání skla v kleštích
- **Obrázek 12** – Pohled do větší mačkářny. Na práci mačkářů dohlíží mistr mačkář. Ukázka pecí „dvojčat“ – z obou stran pecí se může mačkat (patrně v pravé dolní části)
- **Obrázek 13** – Archivní fotografie mačkářny pana Štryncle postavené roku 1904
- **Obrázek 14** – Mačkářna u vily čísla popisného 437, Muzeum Korálek, jihozápadní pohled
- **Obrázek 15** – Severozápadní štít s komínem
- **Obrázek 16** – Pohled od severu s popisem
- **Obrázek 17** – Detail sedlové střechy, komínů a hřebenového světlíku neboli kafru
- **Obrázek 18** – Pohled na vchodové dveře, místnost pro dokončování a expedici, vlevo dolní část komína
- **Obrázek 19** – Mačkářská dílna, vlevo dole pracovní stůl s měchem a kahanem, v rohu chladicí skříň, vedle mačkářská pec a kaplovka
- **Obrázek 20** – Mačkářská dílna, jihozápadní část
- **Obrázek 21** – Pohled na jihovýchodní stěnu v interiéru mačkářny
- **Obrázek 22** – Pohled na severozápadní stěnu v interiéru mačkářny
- **Obrázek 23** – Pohled na strop
- **Obrázek 24** – Mačkářská pec na dřevo a antracit
- **Obrázek 25** – Detail mačkářské pece, pracovní stůl, položené mačkářské tyče a kovové kaplíky se vzory kulatých korálků, vedle jsou nopy
- **Obrázek 26** – Kaplovka, typ Krause zkonstruovaná v Nové Vsi nad Nisou
- **Obrázek 27** – Telery
- **Obrázek 28** – Chladicí nádoba na nopy a chlazení kaplíků
- **Obrázek 29** – Chladicí skříň
- **Obrázek 30** – Mačkářské kleště a tyče, lampové tyčinky
- **Obrázek 31** – Nůžky na sklo a kleště
- **Obrázek 32** – Mačkářské celokovové kleště
- **Obrázek 33** – Sklářský provoz pod domem č. p. 285 Heinricha Jäger. Mačkářna se nachází v Nové Vsi nad Nisou, pravá část stojí dodnes a je zaznamenaná v katalogovém listu č. 17

- **Obrázek 34** – Kresba tvz. Červené drikety od Josefa Václava Scheybala z roku 1964. Mačkárna se nachází v Nové Vsi nad Nisou u domu č. p. 653, stojí dodnes a je zaznamenaná v katalogovém listu č. 4
- **Obrázek 35** – Mačkárny jednokomínové
- **Obrázek 36** – Mačkárny dvojkomínové
- **Obrázek 37** – Mačkárny vícekomínové
- **Obrázek 38** – Mačkárna jako součást obytného domu
- **Obrázek 39** – Pultové střechy mačkáren
- **Obrázek 40** – Sedlové střechy mačkáren
- **Obrázek 41** – Krov sedlové střechy, uprostřed světlík
- **Obrázek 42** – Světlíky
- **Obrázek 43** – Hřebenové světlíky
- **Obrázek 44** – Dýmníky
- **Obrázek 45** – Komíny na štítu mačkáren
- **Obrázek 46** – Okna mačkáren s dřevěnými rámy a tabulovým sklem
- **Obrázek 47** – Okna mačkáren ze sklobetonových výplní, tzv. luxfery
- **Obrázek 48** – Okno mačkárny z Copilitu
- **Obrázek 49** – „Okno“ mačkárny ze skleněných lahví
- **Obrázek 50** – Polorozpadlá mačkárna
- **Obrázek 51** – Mačkárna pravděpodobně přestavěná na garáž
- **Obrázek 52** – Mačkárna ztrácející svůj původní charakter, ještě zachovalá střecha, světlík a komín

Úvod

Bakalářská práce se věnuje historii jabloneckého sklářského průmyslu. Důraz byl kladen především na dějinný vývoj ručního mačkání skla a na technické stavby – mačkárný, v nichž se sklo mačkalo, a které vznikaly primárně pro tento účel jen pod jižním jizerskohorským podhůřím. Jedná se o stavby vystavěné horskými osadníky, kteří pracovali v odvětví jabloneckého průmyslu. Výroba jablonecké bižuterie byla organizována na základě domácí práce, již byly mačkárný nedílnou součástí. Technologie mačkání skla se vytvořila na základě ručního broušení přírodních kamenů a vyvstala od hliněných formiček až po automatická mačkadla. Jablonecké mačkané zboží ze skla nacházelo a stále ještě některé vybrané druhy dodnes nachází odbyt zejména na zahraničních trzích. Tento výrobní postup v minulosti zahrnoval pestrou škálu jablonecké bižuterie a galanterie. Byly to například různé druhy korálků a perlí, lustrové ověsy, prsteny, imitace broušených kamenů s fasetami, náhrdelníkové polotovary, našíváky, knoflíky, náušnicové dílce, přívěsky, kameje, závaží k záclonám, hlavice kloboukových jehlic, náboženské předměty, hrací kostky a figurky a mnoho dalšího.

Práce začíná vývojem osídlení a patrimoniální správou v okolí Černostudničního hřbetu, tak jak postupovalo a bylo osidlováno lesnaté podhůří. Kolonizace jablonecké oblasti hrála důležitou roli na utváření místního sklářského prostředí a na etnickém původu obyvatel. Následně se kapitoly věnují jabloneckému sklářství od středověku až po pobělohorskou dobu. Rozsáhlejší kapitola se věnuje samotné historii ručního mačkání skla a to od zrodu řemesla v Turnově až po jeho rozšíření na Jablonecko. Poté práce popisuje mačkářskou výrobu od 2. poloviny 18. století až do 20. století v souvislosti s jabloneckou bižuterií.

Druhá část bakalářské práce je praktického zaměření. Je zde rozebrána dobře dochovaná mačkárna a následně popsán interiér a exteriér této technické stavby společně s technologií. Nechybí ani vyličení mačkářského náčiní a jeho užití demonstrované na technologickém toku. Cílem práce bylo na základě plošného výzkumu zmapovat doposud stojící mačkárný na území obcí Nová Ves nad Nisou, Maršovice, Dalešice, Pěnčín, Skuhrov a městyse Zásada. Při zpracování plošného výzkumu jsem dosáhla neočekávaného počtu těchto staveb a byla jsem nucena, kvůli rozsahu práce, obec Skuhrov vypustit. Na příkladu obce Skuhrov mělo být ukázáno, že fenomén těchto staveb nezasáhl

jen Jablonecko, ale i Železnobrodsko. Přínosem práce je vytvoření katalogových listů jednotlivých mačkáren ve výše vytyčené oblasti, zmapování a fotografická dokumentace.

Rozbor pramenů a literatury

Pramenná základna ke zkoumání vytyčené problematiky není nikterak rozsáhlá. V archivních fondech se nenacházejí prameny přímo k dějinám mačkání skla a samotných mačkáren. Jednalo by se spíše o dílčí práci v archivních pozůstatostech jednotlivých obcí, jako jsou obecní kroniky nebo v rámci sklářských podniků. Po konzultaci s pracovníky jabloneckého archivu jsem k práci použila archivní prameny vydané. Významným objevem bylo nalezení soupisu mačkářů v Adresáři Jabloneckého okresu z let 1911–1912 od Franze Geberta.¹ Kniha je psána německou novogotickou frakturou a kromě soupisu čísel popisných a jména majitelů adresář zachycuje i živnosti, řemesla a továrny v dané oblasti. Adresář je členěn na jednotlivé vesnice a obce, využila jsem údaje pro stanovenou oblast výzkumu. V části teoretické o jabloneckém sklářském průmyslu jsem pracovala s dílem od regionálního historika a bývalého starosty Karla Richarda Fischera, jenž v roce 1922 založil Společnost pro podporu jabloneckého sklářství a bižuterního průmyslu. Sborníkové příspěvky od Karla Richarda Fischera o jabloneckém sklářství² z roku 1912 jsem využila zejména k dějinám raných renesančních skláren. Ceněným pramenem je topografické dílo Boleslavského kraje od Johanna Gottfrieda Sommera³ z let 1834. Topograf zachytil místní historii, počty domů i obyvatel. Důležitou částí byly poznámky o panství a sklářské poznatky, kde byly umístěny brusné mlýny, brusírny, sklářské hutě či kde se nacházeli obchodníci se sklem a bižuterií. Pramenné poznatky předkládají i dobové snímky⁴ uložené ve fotoarchivu Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, které jsou součástí muzejní sbírky. Fotoarchiv nabízí k danému tématu více fotografií, než jsem publikovala do obrazových příloh této práce. Dále jsem využila archivní mapy

¹ GEBERT, Franz: *Adress-Buch für den politischen Bezirk Gablonz a. N. 1911–1912*, Rochlitz im Riesengebirge, Rochlitz an der Iser 1912.

² FISCHER, Karl Richard: *Beiträge zur Geschichte der Gablonzer Glas- und Schmuckindustrie, Gablonz a. N., Stadtmuseum*, 1912.

³ SOMMER, Johann Gottfried: *Das Königreich Böhmen. statistisch-topographisch dargestellt. Zweiter Band. Bunzlauer Kreis*. Prag, J. G. Calve'sche Buchhandlung 1834.

⁴ *Dobové snímky z fotoarchivu Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou*, poskytnuta inv. č. A 0492, A 0495, A 0505, A 0677, A 0220, A 0137, A 0135, A 0133, A 0226, A 0450, A 0716, součást Sbírký Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, autorky reprodukcí Mgr. Marie Strnadová a Anna Spěšná.

z Ústředního archivu zeměměřictví a katastru⁵, mapové listy z II. a III. vojenského mapování dostupné na veřejně přístupné aplikaci Oldmaps.⁶ Dalším významným pramenným podkladem mi byl rozhovor s pamětníkem, mačkářem skla, panem Libošem Štrynclem uskutečněný při návštěvě soukromého Muzea Korálek v Kokoníně v Jablonci nad Nisou. Pan Štryncel byl ochotný a poskytl mi i soukromé písemné podklady o mačkárnách. Poznatky z rozhovoru a osobních písemností jsem využila v druhé části bakalářské práce o stovební technologii mačkáren a jejich vybavení.

Z literárních prací jsem se soustředila zejména na díla regionálních historiků zabývajících se dějinami Jizerských hor, historií Jablonce nad Nisou a zejména publikace o jabloneckém sklářském průmyslu. V první kapitole o vývoji osídlení jsem čerpala z knihy od Romana Karpaše a kolektivu autorů.⁷ Neméně důležité informace o Jizerských horách nabízí kniha od doktora přírodních věd Miroslava Nevrlého⁸ či od docenta Rudolfa Anděla a doktora Zdeňka Fialy.⁹ Čerpala jsem i ze staršího díla¹⁰ od historika Augusta Sedláčka, jenž svou práci sestavoval na základě vlastního poznání a popisu v terénu. Vývoj města Jablonce nad Nisou je skvěle podchycen v díle od současného ředitele Státního okresního archivu Jablonec nad Nisou Jana Kašpara¹¹

⁵ Archivní mapy z Ústředního archivu zeměměřictví a katastru, digitalizované mapové listy - *Originální mapy stabilního katastru 1:2880 (1824–1843) a Císařské povinné otisky map stabilního katastru Čech 1:2880 (1824–1843)*, spolupráce na digitalizaci: Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně a Národní památkový ústav, použity *mapové karty Marschowitz, Tschichzowitz, Swarzbrunn, Neudorf, Bratřizkow, Dalleschitz, Pintschay, Zásada*.

⁶ Laboratoř geoinformatiky UJEP: *aplikace OLDMAPS.GEOLAB.CZ*, spolupráce na digitalizaci: Rakouský státní archiv ve Vídni, Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně, Ministerstvo životního prostředí ČR, použity listy z II. vojenském mapování Čech 1836–1852 a III. vojenském mapování Čech 1877–1880: *O_3_VI, O_3_V, mapový list 37543754*.

⁷ KARPAS, Roman, et al.: *Jizerské hory. 1: O mapách, kamení a vodě*, 1. vyd. Liberec, Nakladatelství RK 2009, ISBN 978-80-87100-08-0.

⁸ NEVRLÝ, Miloslav: *Kniha o Jizerských horách*, 4. vyd. Liberec, Vestri 2007, ISBN 978-80-903029-6-9.

⁹ ANDĚL, Rudolf – FIALA, Zdeněk: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 3.* Praha, Svoboda 1984.

¹⁰ SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, 1. vyd. Praha, František Šimáček 1895.

¹¹ KAŠPAR, Jan: *Jablonec nad Nisou: Stručný průvodce sedmi stoletími města*, 1. vyd. Jablonec nad Nisou, Informační centrum Městského úřadu v Jablonci nad Nisou ve spolupráci se Státním okresním archivem Jablonec nad Nisou a Městskou galerií MY 2006, ISBN 80-239-9730-0.

a v doplnění s monografií o podnikání na Jablonecku, Tanvaldsku a Železnobrodsku¹² mi byla díla nápomocna k dotvoření historického kontextu.

V kapitolách zabývajících se sklářským průmyslem mi posloužila pro podchycení dějové linie sklářské výroby na území Čech a Moravy kniha od kolektivu autorů pod vedením historičky Olgy Drahotové¹³ a v kontextu s evropským sklářským děním kniha od historika Vlastimila Vondrušky.¹⁴ Publikace vzniklé pod záštitou Muzea skla a bižuterie mi poskytly cenné informace o jablonecké bižuterii.¹⁵

Sborníkové práce od Jaroslava Lubase se dotýkají i tématu mačkáren a ručního mačkání, zejména tedy v Nové Vsi nad Nisou.¹⁶ Nápomocen mi byl taktéž sborník referátů věnující se malým technickým stavbám v Jizerských horách, v němž publikovala odborný referát regionální historička Christa Petrásková.¹⁷ Pro potřeby plošného výzkumu jsem využila metodiku Národního památkového ústavu,¹⁸ v kterém jsem podchytila podstatu terénního výzkumu, postup a na základě ukázkové přílohy katalogových listů jsem vytvořila vlastní pro účely této práce.

Veškerý soupis pramenů a literatury, ze kterých se při zpracování této bakalářské práce čerpalo, je uveden v bibliografickém souhrnu.

¹² NOVÝ, Petr – LUBAS, Jaroslav – ČERNÝ, Zbyněk: *Historie a současnost podnikání na Jablonecku, Tanvaldsku a Železnobrodsku*, 1. vyd. Žehušice, Městské knihy 2007, ISBN 978-80-86699-49-3.

¹³ DRAHOTOVÁ, Olga: *Historie sklářské výroby v českých zemích. I. díl*, Od počátků do konce 19. století, 1. vyd. Praha, Academia 2005, ISBN 80-200-1287-7.

¹⁴ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Sklářství*, 1. vyd. Praha, Grada 2002, ISBN 80-247-0261-4.

¹⁵ NOVÝ, Petr: *Jablonecká bižuterie*, 1. vyd. Praha, Grada 2008, ISBN 978-80-247-2250-4.

URBAN, Stanislav – PEŠATOVÁ, Zuzana: *Jablonecká bižuterie*, 1. vyd. Praha, Orbis 1965.

¹⁶ LUBAS, Jaroslav: *Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci I. část*, in: *Zpravodaj od pramene Nisy*, 2014, č. 4, s. 19–20.

¹⁷ PETRÁSKOVÁ, Christa: Drikety-mačkárny – malé technické stavby v Jizerských horách, in: *Sborník referátů ze semináře - Vesnické technické památky, výrobní objekty*, Vysoké Mýto, Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě 14. – 15. 10. 2003.

¹⁸ PEŠTA, Jan: *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel, odborná a metodická publikace*, sv. 50, Praha, NPÚ ÚOP středních Čech v Praze, ISBN 978-80-86516-78-3.

1 Vývoj osídlení a panství v okolí Černostudničního hřbetu

Horská lesnatá krajina v severních Čechách zůstala dlouhou dobu neosídlena. Podle archeologických nálezů do těchto míst zavítali již pravěcí lidé v době eneolitu, a to konkrétně do Hruškových skal a na hradiště Chlum.¹⁹ Nejnovější archeologické výzkumy na úpatí Maršovického vrchu u osady Černá Studnice hovoří o pravěkých dílnách na výrobu kamenných seker spadajících do období neolitu.²⁰ Pravý potenciál jizerskohorské oblasti našli lidé až ve středověku. Objevovali zde přírodní bohatství – lovci lovili zvěř, ptáčníci chytali rozmanité ptactvo, hledači pátrali po drahých kamenech, uhlíři pálili dřevěné uhlí a zakládali první osady. Severní podhůří mělo možnost navázat na slovanské osídlení Lužickými Srby, a tak kolonizace na Frýdlantsku počala již v raném středověku. Frýdlantský hrad postavili v polovině 13. století a roku 1278 získávají frýdlantské panství a hrad Biberštejnové. Od té doby začalo usilovné osídlování celého severního podhůří německými kolonizátory, ti jednak kultivovat doposud neobdělanou půdu a zakládali první přípotoční vesnice při řece Smědě. V osídlování pokračovali až vymítali les zhruba k dnešnímu úpatí Jizerských hor.²¹ Přesuneme-li se na centrální část Jizerských hor, nemůžeme ani ve středověku ještě nalézt pravidelné osídlení. Severní strana Černostudničního hřbetu spojující dnešní Tanvaldsko na východě, na jihu Železnobrodsko a západě Jablonecko nebyla ještě v této době osídlena. Jižní část od Černostudničního hřbetu však osidlována byla, spadala do církevního majetku cisterciáckého kláštera u Mnichova Hradiště. Cisterciáci jižní podhůří od konce 12. století začali kolonizovat.

¹⁹ NEVRLÝ, Miloslav: *Kniha o Jizerských horách*, 4. vyd. Liberec, Vestri 2007, ISBN 978-80-903029-6-9, s. 207.

²⁰ PROSTŘEDNÍK, Jan – ŠÍDA, Petr – DRNOVSKÝ, Václav: *Pravěká těžba v Jizerských horách: příběh kamenných seker*, 1. vyd. Turnov, Muzeum Českého ráje 2011, ISBN 978-80-87416-06-8, s. 4.

²¹ PÁNKOVÁ, Helena: Vývoj a budoucnost krajinného rázu Frýdlantska, in: ŠOVAROVÁ (ed.): *Člověk, stavba a územní plánování VI*, 1 vyd. Praha, ČVUT v Praze – Fakulta strojní 2012, ISBN 978-80-01-05025-5, s. 121.

Stavěli zde kostely a kolem nich vyrůstaly první vesnice, jako byl například Držkov (1352),²² Rychnov (1361) či Bzí (1346).²³ Úplně nejstarší vsí byly Jenišovice, písemně jsou doložené k roku 1143 a na samém počátku patřily pod Strahovský klášter.²⁴ Ne všechny vesnice jsou spojené s církevními příslušníky, každá ves vznikala a dále se vyvíjela svérázným způsobem. Při zemské obchodní stezce už někdy na konci 12. století vznikl Železný Brod.²⁵ Jiné vsi se zase vyvíjely okolo hradů a tvrzí v rukou pojizerské šlechty. Byla to příkladem osada Návarov (1356), Frýdštejn (1385), Zásada (1352) a na konci 14. století vznikla ves Vranová okolo hradu Vranov.²⁶ Zakladateli Vranova byli páni z Valdštejna, Heníček ze Skály a jeho otec Heník Štěpanický z Valdštejna. Hrad byl pro tuto oblast baštou husitství a nejmladší syn Heníčka byl věren nově zvolenému králi Jiřímu z Poděbrad.²⁷ Hrad Navarov byl postaven někdy na začátku 14. století, první pánem byl Adam z Heřmanic. Později vlastnil hrad a s ním spojené panství návarovské Jan Čouch ze Zásady, na hradě se poté vystřídalo několik pánů, z významnějších osobností to byl Jiří z Poděbrad nebo Jan Zajíc z Hazemburka.²⁸

První zmínku o Jablonci máme z roku 1356, kdy je zmiňována v souvislosti s dosazením faráře bratra Šebestiána z řádu cyriaků do místního kostela v nové osadě Jablonec. Ve středověku byla osada chudá a nevýznamná a nejspíše osídlena českým obyvatelstvem, jak tomu odpovídá český název „Jablonecz“.²⁹ Osud Jablonce

²² Roky v závorkách udávají první písemné zmínky, výčet všech písemných zmínek zaznamenají *mapové přílohy 1 a 2*. Názvy jsou uvedené bez přídomku „nad Nisou“ (Jablonec nad Nisou, Nová Ves nad Nisou, Mšeno nad Nisou atd.), protože je získaly až v pozdější době.

²³ NOVÝ, Petr – LUBAS, Jaroslav – ČERNÝ, Zbyněk: *Historie a současnost podnikání na Jablonecku, Tanvaldsku a Železnobrodsku*, 1. vyd. Žehušice, Městské knihy 2007, ISBN 978-80-86699-49-3, s. 12.

²⁴ Historie obce Jenišovice, in: *Obec Jenišovice*, [online], [vid. 26. 10. 2018], dostupné z: <http://www.jenisovice.cz/obec/PDF/historie.pdf>.

²⁵ Tamtéž, s. 12.

²⁶ Původně se hrad Vranov nazýval hrad Skály, byl sídlem skalského později maloskalského panství.

²⁷ SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, 1. vyd. Praha, František Šimáček 1895, s. 327.

²⁸ Tamtéž, s. 294–295.

²⁹ KAŠPAR, Jan: *Jablonec nad Nisou: stručný průvodce sedmi stoletími města*, 1. vyd. Jablonec nad Nisou, IC v Jablonci nad Nisou ve spolupráci se SOkA Jablonec nad Nisou a Městskou galerií MY 2006, ISBN:80-239-9730-0, s. 12–13.

je dále poznamenán husitstvím, zatímco většina Českého království konvertovala ke kalichu, okolní korunní země Slezsko, Horní a Dolní Lužice zůstaly věrně katolicismu. Po husitských válkách boje mezi husity a katolíky neustaly. Jiří z Poděbrad svým vyznáním k husitské víře nebyl uznáván některými katolíky i částí honorace Lužic a Slezska a v roce 1469 se pustili do tažení proti králi. A právě 30. srpna 1469 byl Jablonec spolu s dalšími okolními lokalitami lužickými protivníky vypálen, osada zaniká spolu s prvními vesnicemi v jižní části od Černostudničního hřbetu a nenachází se zde žádné obyvatelstvo.³⁰ Zápisy v zemských deskách z roku 1538 a 1543 nazývají Jablonec a staré české osady Jistebsko, Maršovice a Stanovsko pusté.³¹ Opuštěného území uprostřed hustých lesů se po téměř sedmdesáti letech zmocnila světská vrchnost, která oblast postupně znovu kolonizovala a přivedla nové obyvatele. V březnu roku 1538 prodal vnuk nejmladšího syna Heníčka Karel Felix z Valdštejna své skalské panství s hradem Janu z Vartenberka za 8500 kop pražských grošů. Desky zemské shořely v roce 1541 a při obnově bratr Vilém tehdy již zemřelého Karla Felixe z Valdštejna nechal vložit do obnovených zemských desek roku 1543 soupis skalského panství, uvedeného v *tabulce 1*, k němuž v této době náleželo i rohozecké panství.³² Nejvyšší pražský purkrabí Jan z Vartenberka začal na skalském panství provádět velké hospodářské změny. Do stále hustě zalesněných Jizerských hor pozval sklářské odborníky z Lužických hor, Krušných hor a z Novoborska, kde se výroba skla uchytila již ve 13. století. Jednalo se o německé obyvatelstvo, které s místními českými osadníky splynulo.³³ V tomto dějinném údobí zaznamenává jizerskohorské podhůří rozkvět ve výstavbě nových vsí – Syřišťov (1538) lidově se jí začalo říkat Huť podle sklárny, která ve vsi fungovala,³⁴ Smržovka (1568),³⁵ Tanvald (1586), Šumburk (1581), Bedřichov (1558), Kokonín (1538), Rýnovice (1559), Lukášov (1576), Hraničná (1585), Příchovice (1527), Kořenov (1527), Alšovice (1543),

³⁰ KAŠPAR 2006, c. d. v pozn. 29, s. 9–13.

³¹ URBAN, Stanislav – PEŠATOVÁ, Zuzana: *Jablonecká bižuterie*, 1. vyd. Praha, Orbis 1965, s. 5.

³² SEDLÁČEK 1895, c. d. v pozn. 27, s. 330.

³³ KAŠPAR 2006, c. d. v pozn. 29, s. 14.

³⁴ FISCHER, Karl Richard: *Beiträge zur Geschichte der Gablonzer Glas- und Schmuckindustrie*, Gablonz a. N., Stadtmuseum 1912, s. 25.

³⁵ KARPAŠ, Roman, - ANDĚL, Rudolf et al.: *Smržovka: pohledy do historie dávné i nedávné*, 1. vyd. Liberec, RK 2010, ISBN 978-80-87100-13-4, s. 44.

Tepeře (1543), Loužnice (1561) a Pěnčín (1592).³⁶ V souvislosti s německou kolonizací se obměňuje český název Jablonce na ryze německý „Gablonz“. V roce 1548 vzniká ve Mšeně první sklářská huť a v pramenech se Jablonec objevuje znovu jako prosperující místo.³⁷

Kromě Vartenberků byli v 16. století významným rodem v oblasti Smiřičtí. Ti vlastnili od roku 1515 panství návarovské a roku 1543 zakoupil Zikmund Smiřický ze Smiřic panství semilské. Za držby Smiřických se hvozď podél Kamenice a Desné začal pomalu osidlovat a Smiřičtí tím předznamenali další osidlovací činnost v 17. století.³⁸ V roce 1555 rada komory královské uzavřela smlouvu s Adamem z Vartenberka a za 35 000 kop míšenských si opatřil město Turnov, zámky Rohozec a Skály a vše co k nim právem náleželo. Po smrti Adama z Vartenberka si jeho synové roku 1565 obrovská vartenberská panství rozdělili. Jan dostal Přepere, Karel skalské panství, Jaroslav panství svijanské a Kryštof zámek Rohozec s přilehlými vesnicemi s polovinou města Turnov.³⁹ Karel přežil všechny své bratry a nakonec si panství rohozecké, skalské a svijanské spojil do jednoho a jeho synové zase panství rozdělovali. Albrecht Jan Smiřický v roce 1615 odkoupil od jednoho z bratrů za 38 250 kop grošů skalské panství,⁴⁰ jehož územní rozsah je uveden v *tabulce 2*. Albrecht Jan Smiřický byl jedním z předních povstalců během Českého stavovského povstání a roku 1618 umírá. Ihned po jeho smrti nastal souboj o majetek mezi jeho sourozenci. Markéta Salomena Smiřická utekla po bitvě na Bílé hoře do ciziny a Kateřina zahynula vlastním přičiněním při výbuchu jičínského zámku, jelikož se zámku nechtěla vzdát. Posledním sourozencem byl slaboduchý Jindřich Jiří Smiřický. Majetek Smiřických byl zkonfiskován na základě účasti Albrechta Jana na povstání proti císaři. Situace využil vzdálený příbuzný Smiřických Albrecht z Valdštejna a zmocnil se celého rodového majetku a Jindřicha Jiřího raději uvěznil na Hrubé Skále, kde také roku 1630 zemřel. Za vlády Albrechta z Valdštejna v letech 1622–1634 se území nijak výrazně hospodářsky nerozvíjelo, avšak jako vrchní velitel

³⁶ NOVÝ 2007, c. d. v pozn. 23, s. 12.

³⁷ KAŠPAR 2006, c. d. v pozn. 29, s. 13.

³⁸ NOVÝ 2007, c. d. v pozn. 23, s. 13.

³⁹ SEDLÁČEK 1895, c. d. v pozn. 27, s. 201–202.

⁴⁰ Tamtéž, s. 331–332.

císařských vojsk zabránil válečnému ničení na svých panstvích.⁴¹ Rohozecké, skalské a návarovské panství získal od Vartenberků, Šliků a Smiřických díky Ferdinandovi II., který jej připojil k nově vzniklému Frýdlanstkému vévodství.⁴² Z tohoto období máme první zmínky o obcích Lučany (1623), Nové Vsi (1634) a Černé Studnici (1638).⁴³ Poslední fáze třicetileté války se kraji však nevyhnula, švédští vojáci tehdy vyplnili a vypálili Mšeno, Jablonec, Smržovku a Železný Brod.⁴⁴ Po skončení třicetileté války a odchodu Švédů byla nejvyšším zemským úřadem v roce 1654 sestavena berní rula pro daňové účely a poprvé si můžeme podložit, jaké vsi patřily v roce k jednotlivým panstvím. Přepis soupisu z berní ruly je znázorněn v *tabulce 3*. Poválečná konfiskace majetku zasáhla všechny protestantské měšťany, šlechtické i rytířské rody a jako protestanti museli emigrovat. Z konfiskací těžila především katolická šlechta věrná Habsburkům a důstojníci císařských vojsk cizího původu.⁴⁵ Ještě během třicetileté války přišlo do Čech mnoho cizích šlechticů, kteří bojovali v císařských armádách. Lotrinský baron Mikuláš Desfours z Mont a Athienvillu byl jedním z nich, bojoval na rakousko-uherském pomezí, několikrát se proslavil a dosáhl i hodnosti plukovníka. Albrecht z Valdštejna si počínání schopného šlechtice všiml a roku 1628 udělil Mikuláši Desfoursovi v léno rohozecké panství, k němuž náležel městys Železný Brod a dvacet devět vesnic.⁴⁶ O pět let později se baron usadil na svém panství a následovný rok je Albrecht z Valdštejna zavražděn a Frýdlanstké vévodství se rozpadá. Krátce po Valdštejnově smrti byl dekretem Mikuláš Desfours povýšen do stavu říšských hrabat a císař mu potvrdil držbu rohozeckého panství. Následovně získává darem panství semilské, maloskalské a Sloupno u Nového Bydžova.⁴⁷

⁴¹ LUBAS, Jaroslav: Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci 1. část, in: *Zpravodaj od pramene Nisy*, 2014, č. 4, s. 19–20.

⁴² SEDLÁČEK 1895, c. d. v pozn. 10, s. 332.

⁴³ NOVÝ 2007, c. d. v pozn. 23, s. 13.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ DRAHOTOVÁ, Olga: *Historie sklářské výroby v českých zemích. I. díl, od počátků do konce 19. století*, 1. vyd. Praha, Academia 2005, ISBN 80-200-1287-7, s. 193.

⁴⁶ SOMMER, Johann Gottfried: Fideicommitz Herrschaft Grosz Rohosetz, in: *Das Königreich Böhmen. statistisch-topographisch dargestellt*. Zweiter Band. Bunzlauer Kreis. Prag, J. G. Calve'sche Buchhandlung 1834, s. 352.

⁴⁷ KARPAŠ 2010, c. d. v pozn. 35, s. 63.

Návarovské panství s dvaceti vesnicemi kupuje roku 1627 vdova Gertruda Lamottová za třicet tisíc zlatých.⁴⁸

V roce 1661 zdědil panství Mikulášův jediný syn Albrecht Maximilián I. Desfours. O rok později se rozhodl vydělit Smržovku, Novou Ves, Lučany, Janov a Tanvald ze semilského panství a vytvořil z nich fideikomis, nezcizitelný statek v dědické posloupnosti, schválený císařem roku 1678. Druhou manželkou Albrechta Maximiliána byla Marie Anna Polyxena, rozená ze Schönfeldu. Zasloužila se o založení několika kostelů na desfourských panství, přestavěla zámeckou kapli na Hrubém Rohozci a od Václava Černína z Chudenic koupila zpět panství Malý Rohozec, jenž se stal opět součástí rohozeckého panství. Ze dvou manželství měl Albrecht Maximilián devět dětí, z nichž se dospělosti dožili tři synové. Všechna panství byla mezi ně spravedlivě rozdělena, Albrecht Maximilián II. zdědil fideikomisní rohozecké panství a Smržovku, Ferdinand Magnus Ignác semilské panství a Matyáš Václav Josef panství maloskalské.⁴⁹ Poté co Václav Vilém Andreides ukázal potenciál desfourských panství (*více v kapitole 5*) zakládají Desfoursové nové vsi na severní straně od Černostudničního hřbetu a stávají se posledními kolonizátory v této horské oblasti. Nově osídlenými obcemi byly Jiřetín pod Bukovou (1654), Albrechtice (1670), Horní a Dolní Maxov (1680), Desná (1691), Antonínov (1697), Josefův Důl (1701) a Karlov (1701).⁵⁰ Jiřetín pod Bukovou a Albrechtice stihl založit ještě Albrecht Maximilián I., osídlil je německým obyvatelstvem z příhraničních lužických a saských oblastí.⁵¹ Zbylé vsi jsou zásluhou Albrechta Maximiliána II. Antona. Ten se roku 1670 rozhodl založit Maxmiliandorf, později zkrácený na Maxov a území pojmenované Desfoursdorf, což je pozdější Desná. Osadu Karlov a Josefův Důl pojmenoval na počest svého nejstaršího syna Karla.⁵² Albrecht

⁴⁸ ANDĚL, Rudolf – FIALA, Zdeněk: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 3: Severní Čechy*, Praha, Svoboda 1984, s. 283–284.

⁴⁹ KARPAS 2010, c. d. v pozn. 35, s. 63–64.

⁵⁰ NOVÝ 2007, c. d. v pozn. 23. s. 13.

⁵¹ Albrecht Maxmilian Anton hrabě Desfours (Des Fours): 10. 9.1671 – 7. 8. 1732, in: *Desenské noviny*, 2013, č. leden, s. 9.

⁵² Tamtéž, s. 9.

Maximilián II. Anton Desfours rozšířil majetek rodu ještě o koupi panství Průhonice, Jílové a Mladějov, dále zdědil panství Spálené Poříčí, Mitrovice a několik obcí.⁵³

Semilské panství odkupuje od Desfoursů jejich příbuzný Franz Wenzel Caretto Millesimo, poté jej vlastnili Veithovi a nakonec Rohani sídlící na Sychrově. Po vymření rohozecké větve se maloskalští Desfoursové spojují ve 2. polovině 18. století s šlechtickým rodem Walderode a jejich rod se začne nazývat Desfourse-Walderode. Maloskalské panství Desfoursové prodávají v roce 1802 textilnímu továrníkovi Franzi Zachariasovi Römischovi.⁵⁴ Johann, rytíř z Ehrenburgu v roce 1807 zdědil návarovské panství po otci K. K. Landrathu a vlastnil jej až do roku 1828, kdy se jeho matka znovu provdala.⁵⁵

Osídlení pod Jizerskými horami bylo dokončeno v 1. polovině 18. století, první písemné zmínky o obcích jsou přehledně zaznamenány *na mapě 1 a 2*. Výše popsáný historický vývoj panství v jižním podhůří Jizerských hor ukazuje, jak byla do sebe jednotlivá dominia zaklesnuta, a jak často se měnila. V průběhu času se sestávaly i z více izolovaných dílů a mnohdy jedna ves patřila k dvěma nebo více dominiím. Neustálý systém, který byl často nepřehledný, si vyžádal reorganizaci v době osvíceneckých reforem a na základě josefínského katastru byly roku 1789 poprvé přesně vyznačeny a stanoveny katastrální obce, aniž by se přihlíželo k hranicím panství. Josefínský katastr důkladně zaevidoval jednotlivá katastrální území a oproti předchozím katastrům o šedesát procent více půdy.⁵⁶ Následně jsou obce zaznamenány prvními topografy, byť s drobnými nedostatky, a lze si podle jejich děl udělat představu, jak hustě bylo jizerské podhůří osídleno. Roku 1834 vydal německý topograf Johann Gottfried Sommer druhý svazek díla *Das Königreich Böhmen* týkající se Boleslavského kraje, výčet pozemkové držby zasahující do Černostudničního hřbetu dle Sommera je uveden v *tabulce 4* a zobrazení Černostudničního hřbetu na II. vojenském mapování Čech 1836–1852 na *mapě 4, mapě 5 a mapě 6*.

⁵³ KARPAŠ 2010, c. d. v pozn. 35, s. 63–64.

⁵⁴ KARPAŠ, Roman, et al.: *Jizerské hory. 1: O mapách, kamení a vodě*, 1. vyd. Liberec, Nakladatelství RK 2009, ISBN 978-80-87100-08-0, s. 33.

⁵⁵ SOMMER 1834, c. d. v pozn. 46, s. 333–334.

⁵⁶ BUMBA, Jan: *České katastry od 11. do 21. století*, 1. vyd. Praha, Grada 2007, ISBN 978-80-247-2318-1, s. 45.

2 Počátky středověkého sklářství v Jizerských horách

Nejstarší podložená jizerskohorská výroba skla sahá do roku 1376, kdy se v obci **Sklenařice u Vysokého nad Jizerou** sklář Mikuláš Quaysser zavázal k výrobě dvaatřicet set skel, pravděpodobně středověkých okenních terčů, pro pana Hanuše z Hlohova na stavbu tamního kostela. Zápis o objednavce skel najdeme v nejstarší dochované městské knize Starého Města pražského.⁵⁷ V roce 1956 proběhl ve Sklenařicích archeologický výzkum pod patronací Archeologického ústavu Československé akademie věd a Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Výzkum pátral po Quaysserově sklářské peci ze 14. století, nejdříve byl nalezen sklem pokrytý kámen a poté sklářská pánev z hrubě otesaných kamenů se sklovinou.⁵⁸ Nejstarší zpráva o českém sklářství uvádějící i jméno skláře se tak potvrdila a dokládá tak úplný počátek sklářství na pomezí Jizerských hor a Krkonoš. Jedná se o dobu, kdy naše sklářství zaznamenává první vlnu rozmachu. Přispěla k tomu vyspělá společnost a doba Karla IV., vliv vyspělejších zemí a přírodní podmínky.⁵⁹ Rozvoj sklářství na našem území byl zasazen již ve 13. století, kdy se odehrály převratné změny ve struktuře státu, a země byla přičleněna k vyspělým zemím západní Evropy, za nimiž ve vývoji značně zaostávala. Začala se prudce zakládat města a v každém městě se záhy rozvíjela řemeslná výroba. Vnější kolonizace zrychlila celou aktivitu a nejenže umožnila zvýšení zemědělské produkce, ale také noví obyvatelé pronikali do neobydlených oblastí. Jednalo se převážně o horské oblasti na obvodu země, kde se nacházela surovina důležitá pro výrobu skla – dřevo pro otop ve sklářských pecích a pro výrobu potaše.⁶⁰ Nezbytnou surovinou pro výrobu středověkého draselného skla byla právě potaš neboli draslo či flus. Potaš se získávala z popela spálených tvrdých dřev, jako bylo například velmi hojně zastoupené jizerskohorské dřevo bukové. Při výrobě skla sloužilo jako tavidlo, díky nedokonalému čištění surovin a nedokonalé tavbě obsahovala sklovina oxid železa a výsledné sklo mělo zelený odstín. Říkalo se mu sklo lesní

⁵⁷ KLEPL, Jan: *Vznik a vývoj jabloneckého průmyslu 1967*, Rozpravy Národního technického muzea v Praze, Praha, Národní technické muzeum 1967, sv. 30, s. 2.

⁵⁸ HEJDOVÁ, Dagmar.: Archeologický výzkum sklářské huti ve Sklenařicích, okres Semily, in: *Ars Vittraria 1*, Jablonec nad Nisou, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou 1966, s. 12–25.

⁵⁹ KLEPL 1967, c. d. v pozn. 57, s. 2.

⁶⁰ DRAHOTOVÁ 2005, c. d. v pozn. 45, s. 75–77.

a mimo zelené barvy mělo množství vzduchových bublin a nerovností dané ruční výrobou. Lesní sklo umožnilo rozvoj středověkého sklářství ve střední Evropě, tedy i u nás.⁶¹ Ve středověké sklářské produkci se vyrábělo kromě dutého lesního skla a okenních terčů zasazených v olověných rámech také vitraje a páteříky⁶² produkované úplně prvními sklárnami u nás, takzvanými páteříkovými hutěmi, před rokem 1300 na Šumavě.

A jak tomu bylo v jižní části Jizerských hor? Vývoj osídlení byl, jak již víme, v této oblasti zcela nepravidelný a probíhal v dějinném sledu spíše od jihu na sever k Černostudničnímu hřbetu. Z období středověku nemáme žádné důkazy o tom, že by se zde uchytilo sklářství. Celý proces osidlování a vzrůst řemeslné produkce byl pozastaven evropskou hospodářskou a sociální stagnací. Husitské revoluční bouře a pozdější války proti Jiřímu z Poděbrad nesly za následek vypálení prvních zdejších oblastí. Jestliže se zde nějaké sklářství počalo rozvíjet, tak bylo násilně přerušeno.

⁶¹ DRAHOTOVÁ 2005, c. d. v pozn. 45, s. 75–77.

⁶² Páteříky jsou perle do růženců, jinak řečeno růžencové perle, vyráběly je hutě na Šumavě a další významnější jihočeské hutě.

3 Příchod saských sklářských rodů do jizerského podhůří

Pustá jablonecká krajina znovu ožívá v 16. století. Je to důležitý předěl, kdy do opuštěné oblasti přicházejí noví němečtí osadníci a zároveň s tím nastává u nás druhý rozkvět sklářství, a to především v 2. polovině onoho století až do počátku třicetileté války. České renesanční sklo bylo ovlivňováno migrujícími skláři především ze saského Krušnohoří. Severočeská šlechta právě v tomto čase pocítuje nedostatek finančních prostředků na základě úbytku peněžní renty. Redernové na frýdlantském a libereckém panství, Smiřičtí na návarovském a semilském panství a Vartenberkové na maloskalském panství se rozhodnou přistoupit k intenzivnímu protoindustrializačnímu podnikání. Feudálové se tak stávají hospodářskými podnikateli v rozmanitých oborech v nekolonizovaných a dosud nevyužitých hraničních hvozdech. Je to právě Jan z Vartenberka, který roku 1538 povolává zkušené skláře a celé huťmistrovské rodiny pálicí sklářský kmen na saské straně Krušnohoří na své panství. Noví obyvatelé poučení sklářskou technologií přicházeli také z Novoborska a Lužických hor za bohatými lesními zdroji, jež jizerskohorská oblast poskytovala. Jednalo se o velmi příznivou dobu, na jedné straně česká šlechta hledala nový zdroj příjmů a na straně druhé horní podnikání v oblasti Krušných hor zapříčinilo prudký vzestup ceny dříví a samotné skláře nutí k přesunu. Do severních Čech tak přišly saské sklářské rody – Schürerové, Wanderové⁶³, Preisslerové, Ewaldové a Friedrichové.⁶⁴ Kromě levného dříví je lákají výhodnější výsady nabízené šlechtou na české straně Jizerských a Lužických hor. Samotní huťmistři byli často podporováni majiteli panství v podobě různých privilegií. Dovolovali jim vystavět vlastní statek, domy sklářům a dělníkům, pilu, cesty, provozovat mlýn, hostinec, vařit pivo, lovit zvěř, péct chleba a porážet dobytek. Mohli vlastnit louky, pastviny a hlavně les, z kterého měli právo zužitkovávat dřevo na otop sklářských pecí a na výrobu potaše. Huťmistr nebyl omezen cechovní artikulí, mohl zaměstnat tolik lidí, kolik dokázal uživit a vyrobit tolik skla, kolik byl schopen utavit a prodat. Byl svobodným pánem a jeho lidé nebyli v poddanském stavu. Byli to vzdělaní a zámožní lidé, disponovali omezenou soudní mocí a zpravidla jednou ročně odváděli panstvu nájemné a některé další předem sjednané

⁶³ Též uváděni jako Wandererové.

⁶⁴ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 5.

poplatky. Feudálové měli snahu získat na svá panství huťmistry a udržet si je, neboť pro ně znamenali velký hospodářský přínos.⁶⁵ V celých Čechách se tehdy nacházelo přes 30 skelných hutí a utvářely se sklářské oblasti z nadcházejících staletí. Severní Čechy měli takové oblasti hned tři. První oblast byla v Krušnohoří, kde bylo ovšem více zastoupené hornictví a hutnictví než sklářství. Druhou oblastí byly Lužické hory, které sehráli, jak již víme, důležitou roli ve sklářském vývoji v tomto kraji. A konečně poslední oblastí byly Krkonoše společně s Jizerskými horami.⁶⁶

3.1 První etapa saské výstavby sklářských hutí

Od poloviny 16. století vznikají nové prosperující hutě v Jizerských horách. Jako první byla v oblasti dnešního Jablonecka roku 1548 postavena sklářská huť ve **Mšeně**. Jedná se o první podloženou sklárnu, jejíž přesný rok výstavby známe z Schürerovské rodinné kroniky, kde se píše: *“Anno 1548 ist die Glashütte zu Grünwald durch Franz Kuntzen erbauet worden.”*⁶⁷ Stála na samotné hranici maloskalského panství, jejím stavitelem a prvním huťmistrem byl Franz Kuntze, který údajně huť postavil za wanderovské peníze. Maloskalský urbář z roku 1608 uvádí, že mšenská sklárna si vedla velmi úctyhodně pod vedením Gerharda Ewalda. Její roční poplatky byly stanoveny na 22,5 kop českých grošů a 3 kopy skla. V roce 1615 mšenskou sklárnu odkoupil Bartoloměj Schürer z Waldheimu. Za jeho vedení postihla sklárnu válka, nebezpečí tyfu a moru a proto utekl se svou rodinou do Liberce. Po smrti Bartoloměje v roce 1649 převzal sklárnu jeho syn Johann Schürer, který od Mikuláše Des Fourse získal hutní privilegium. Mohl na maloskalském panství využívat huť, les, mlýn, pilu, několik polí a měl k dispozici i dobytek. Sklárnu vlastnili Schürerové až do roku 1734, kdy sklárna shořela, a sklářský rod v jablonecké oblasti přestal podnikat.⁶⁸

⁶⁵ NOVÝ, Petr: Renesanční sklárny ve Mšeně a Hutí, in: *EKODISK*, Krkonoše, 1999, č. 5.

⁶⁶ KLEPL 1967, c. d. v pozn. 57, s. 2–3.

⁶⁷ FISCHER, Karl Richard: *Beiträge zur Geschichte der Gablonzer Glas- und Schmuckindustrie*, Gablonz a. N., Stadtmuseum 1912.

⁶⁸ ZENKNER, Karl: *Die alten Glashütten des Isergebirges: ein geschichtlicher Überblick nach den Ergebnissen der Forschung namhafter Heimatkundler*, Schwäbisch Gmünd, Leutelt-Gesellschaft e. V. 1968, s. 47–53.

Další huť postavil Hans Schürer roku 1558 ve **Stanovsku**, což je část dnešní vsi Huť, dříve Syřišťov. Sklárnu poté vedl jeho syn Kašpar Schürer, ten dodal na stavbu nové Liberecké radnice (1599–1604) vitrážová okna s malovanými medailony. Dodávka oken je přesně datována k 7. říjnu 1602. Na jednom medailonu byl namalován městský znak Liberce užívaný od roku 1577, kdy císař Rudolf II. přiznal městu používat vlastní znak⁶⁹ a na zbylých čtyřech medailonech byly erby Melchiora, Kryštofa a Kateřiny z Redernu a samotného Kašpara Schürera. Po Schürerech v letech 1647–1659 vlastnil sklárnu Kašpar Horn, ten nebyl vyučen sklářem a nejspíše mu vypomáhal Georg Wander ml., jenž si nakonec vzal Hornovu dceru. Ročně platil rohozeckému panství 50 kop skla, 58 rýnských zlatých a 20 krejcarů. V roce 1712 Georg Wander ml. umírá a sklárnu přebírá jeho syn Georg Franz Wander, ale nedlouho kvůli nárokům ostatních dědiců prodává huť v roce 1717 hraběnce Polyxeně Elizabeth Des Fours za 4700 rýnských zlatých. Sklárna ve Stanovsku se později stěhovala dále do lesů, hovořilo se i o druhé sklárně v těchto místech. Není náhodou, že vsi začalo lidově přezdívat Huť.⁷⁰ Ještě v 18. století sklárna zanikla a přes Černostudniční hřbet se dostalo do Smržovky zušlechtování sklářských výrobků.⁷¹

Ještě před rokem 1577 byla Schürery postavena sklárna v **Rejdicích**. Přesné datum vzniku rejdicke hutě není známé, ale víme, že huťmistr Pavel Schürer zažádal v říjnu roku 1577 Jaroslava Smiřického, vlastníka návarovského panství, o privilegium pro svou sklárnu a zakoupené grunty. Kolem huti bylo velké lesní území, na kterém měla sklárna povolení vymezenou část stromů kácet. Na svých gruntech měl Pavel Schürer právo lovit ptactvo, ryby, vařit pivo, péct pečivo, porážet dobytek, využívat cesty k dopravě a měl povoleno vystavět mlýn či pilu. Za to museli Schürerové každoročně platit panstvu 16,5 kop skla a 15 kop českých grošů a odkupovat vrchnostenský slad k vaření piva.⁷² V roce 1617 koupil od Gerharda Ewalda polovinu sklárny Johann Preissler za 650 kop českých grošů a nedlouho na to ji Preisslerové vlastnili celou. Války a následná reformace

⁶⁹ Vitrážová okna byla na původní radnici umístěna do roku 1893. Dnes jsou součástí sbírky Severočeského muzea v Liberci, kromě okenního terče s erbem Caspara Schürera, které vlastní Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.

⁷⁰ FISCHER 1912, c. d. v pozn. 67, s. 23–25.

⁷¹ ZENKNER 1968, c. d. v pozn. 68, s. 56.

⁷² FISCHER 1912, c. d. v pozn. 67, s. 25.

znamenal pro protestanta Johanna Preisslera konec hospodaření. Rodinné živnosti se ujímá jeho syn Daniel, jež přestoupil na katolickou víru. Nakonec huť v roce 1752 odkoupil hrabě Franz Wenzel Caretto von Millesimo ze semilského panství za 3300 rýnských zlatých.⁷³

Roku 1598 následovala sklárna v **Bedřichově** vystavěná Wandery. Povolení ke stavbě získal Petr Wander od Melichiora z Redernu, jelikož místo bylo součástí libereckého panství. Roku 1618 se ujal hutě syn Georg Wander za 1500 kop českých grošů a již o 2 léta později prodává huť Johannu Hänischovi, libereckému soukeníkovi za 1300 kop českých grošů. Po něm získalo huť panství, a pak Gottfried Hänisch. Po jeho smrti se vdova vdala za Eliáše Lehmana, jenž huť vedl. Dne 27. července 1711 sklárna vyhořela a Eliáš ji prodal svému zeťovi Danielovi Josefu Vatterovi. Roku 1752 pro malý odbyt prodává sklárnu Josefovi Johannu Kittlovi ml. za 2000 rýnských zlatých, jehož otec vlastnil hutě v Chříbské a Falknově.⁷⁴ (*pokračování o Kittelovi v kapitole 6.3*)

Nejvýznamnějšího postavení dosáhli Schürerové. Sklářské hutě odkupovali, zakládali a prodávali, až nakonec vlastnili v Čechách a na Moravě dvacet hutí. V roce 1592 byli Rudolfem II. povýšeni do šlechtického stavu a nazývali se Schürerové z Waldheimu. Bratři Elias a Georg Wanderovi s přídomkem z Grünwaldu jsou uvedeni jako donátoři na plášti zvonu určeného pro jablonecký evangelický kostel. I oni byli tedy povýšeni do šlechtického stavu a nazývali se Wanderové ze Mšena. Preisslerové byli zase v Sasku nejdůležitějšími sklářskými podnikateli. Sklářny založili v Orlických horách, Krkonoších a Sklářské Porubě (Szkarska Poręba). Vynikali nejen jako huťmistři a skláři, ale také jako malíři a rytci skla.⁷⁵ Jen někteří skláři se natrvalo zabydleli v horách. Často se celé rodiny stěhovaly za dřevem, do jiné sklárny i z jižního podhůří Jizerských hor na druhou stranu do Slezska nebo naopak do českého vnitrozemí. Jindy přecházely i na jiné formy podnikání. Jedno je však jisté, saští skelmistři a jejich rodiny přinesli sklářskou technologii nejen do okolí Černostudničního hřbetu. Zdokonalili na našem území skladbu skelné renesanční hmoty, zlepšili konstrukci sklářských pecí, docílili čistoty skel

⁷³ ZENKNER 1968, c. d. v pozn. 68, s. 56.

⁷⁴ FISCHER 1912, c. d. v pozn. 67, s. 27–28.

⁷⁵ DRAHOTOVÁ 2005, c. d. v pozn. 28, s. 134.

a vynalézali nové barvy ve skle. Naučili české usedlíky a přistěhovalce nového řemesla, které se zde předávalo z generace na generaci.⁷⁶

⁷⁶ URBAN 1965, c. d. v pozn. 45, s. 7.

4 Od renesančního skla k baroknímu a ke skelné rafinérii

Novinkou v českém renesančním sklářství byly sytě barevné skloviny a opakní i bílá sklovina určená především pro zdobení malbou. Z barevných sklovin to byla manganově fialová, světlomodrá, tmavě červená a kobaltově modrá, která se uchytila zejména na severu Čech, protože se zde kobalt vyskytoval jako příměs hornin obsahujících antimon. Kobaltové sklo vynalezl v 70. letech 16. století Christoph Schürer a jeho obliba trvala až do počátku třicetileté války. Schürerové tavili kobaltové sklo v rejdecké huti, kde bylo potvrzeno záznamem v rodinné kronice Schürerů i archeologickými nálezy. České renesanční sklo bylo zcela odlišné od celosvětově dominujícího benátského skla. Číše vyrobené na našem území měly větší rozměry, jak požadovaly zdejší tradiční pijácké zvyklosti, a byly mnohem více silnostěnné. Ještě stále se hojně objevovalo nazelenalé, zažloutlé, našedivělé či narůžovělé „nedokonalé“ sklo.⁷⁷ Sklo lze v této době rozdělit na benátské a středoevropské lesní sklo. V Čechách bylo již od 2. poloviny 16. století snahou sklo odbarvit a v německých zemích naopak lesní sklo ještě více přibarvovali železem a mědí. V dekorování nálepy se podle středověkých zvyklostí pokračovalo, zmizely drobné perličky a nahradily je plošné nálepy. Od 17. století se používá rádlová spina⁷⁸ a kovová raznice, obvykle ve tvaru malin. Za císaře Rudolfa II. se pití ze skleněných pohárů stalo výsadou všech významnějších šlechtických hostin a všeobecně bylo sklo přijímáno jako projev přepychu. Na císařský dvůr tehdy přijížděl nespočet umělců, jedním z nich byl Kašpar Lehmann, vyučený rezač kamene a horského křišťálu. Rafinace řezáním a broušením drahokamů, polodrahokamů a horského křišťálu bylo tehdy v módě.⁷⁹ Rudolfínská doba vzácné kameny obdivovala a nepoužívala je pouze k výrobě šperků, ale své uplatnění nacházely ve všech uměleckých odvětvích. Vzácné kameny získávali Rudolfovi kamenáři v severních Čechách, kupříkladu křišťály, acháty, jaspisy, granáty nebo také safíry z jediného evropského naleziště - Jizerské louky. Kašpar Lehmann přišel jako první s přelomovým nápadem řezat sklo, jelikož drahých kamenů začalo v nalezištích výrazně ubývat a cena se stále zvyšovala. Výrobky z přírodních kamenů

⁷⁷ DRAHOTOVÁ 2005, c. d. v pozn. 45, s. 138.

⁷⁸ Hojně se užívala na renesančním nápojovém skle. Ovinutý nálep skloviny se ještě při pracovní teplotě rádýlkem zploštil a vytvořily se na něm pravidelné rýhy.

⁷⁹ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Sklářství*, 1. vyd. Praha, Grada 2002, ISBN 80-247-0261-4. s. 122–123.

si mohli dovolit jen nejvýše postavení lidé. Obliba technik řezání, rytí a broušení skla se proto těšila stále větší oblibě, až v době pobělohorské bylo renesanční sklo nahrazeno rytým a broušeným⁸⁰ sklem barokním.⁸¹

Důležitým mezníkem v českém sklářství je oddělení hutní prvovýroby od zušlechťování, k němuž se pomalu přistupuje od poloviny 16. století. Rafinace skla malbou, brusem a rytinou se stává samostatným řemeslem. Sklářští rafiněři se postupem času rozhojnili po Jizerských horách a vytvořili pevnou základnu pro nastupující jabloneckou bižuterní výrobu na počátku 18. století.⁸² Na základech domácí výroby jablonecké sklářství odstartovalo svou slávu, ze začátku se jednalo o formu rozptýlené manufaktury fungující na základě nákladnického systému.⁸³ Severočestí obchodníci skupovali sklo z různých skláren, poté je dopravili spolu s potřebnými nástroji k manuálně zručným lidem pod Jizerskými horami, kde lidé neměli mnoho příležitostí k obživě.⁸⁴ Jedná se o období, kdy se rozvíjí, později pro jabloneckou bižuterii, dosti významný systém organizace horského sklářství – jedni odborníci sklo vyrobí, druzí zušlechťují a třetí prodají.

⁸⁰ Rozdíl mezi broušeným a rytým sklem je ten, že při řezbě skla obrazec vystupuje reliéfně z odbroušené okolní hladiny, kdežto při rytí skla jde rytina do hloubky.

⁸¹ VÁVRA, Jaroslav Raimund: *Pět tisíc let sklářského díla: čtení z dějin skla*. 1. vyd. Praha, Orbis 1953, s. 137.

⁸² URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 8.

⁸³ Rozptýlená manufaktura nesoustřeďovala výrobu do jednoho místa. Fungovala prostřednictvím menších dílen, kde pracovali domácí výrobci a řemeslníci. Práce se zde odehrávala na základě nákladnického systému – osoby v rozptýlené manufaktuře dostali od faktora potřebné suroviny, které přeměnily ve finální produkt. Ten si faktor vzal a vyplatil zhotoviteli mzdu.

⁸⁴ DRAHOTOVÁ 2005, c. d. v pozn. 45, s. 194.

5 Pobělohorská doba v jizerskohorském sklářském podhůří

Povstání českých stavů, bitva na Bílé hoře, konfiskace majetku protestantů a počátek třicetileté války znamenal úpadek českého sklářství. V souvislosti s tím došlo k zániku řady renesančních skláren v Čechách. Sklárný v jizerském podhůří toto období přečkaly bez větších následků. Jednak Albrecht z Valdštejna, jako vrchní velitel císařských vojsk, zabránil válečnému ničení na svých panstvích a také odlehlé sklárny, místní chudoba a těžko přístupná zalesněná krajina v blízkosti hranic odrazovala od válečného loupění (viz kapitola 1). Sklářství se zde mohlo nadále rozvíjet⁸⁵ a uchytila se tu také nová dovednost zušlechťování skla řezáním. Již v roce 1628 je ve Mšeně zaznamenán první řezač skla Georg Schindler.⁸⁶ Barokní výtvarné a technologické podněty rudolfinského dvora přečkaly období válečných konfliktů právě v hutích v severních Čechách, nikoliv ve zchudlé a vypleněné Praze. Třicetiletá válka se kraji zcela nevyhnula a v její poslední fázi, v roce 1635, zasáhla mšenskou sklárnu. V rodinné kronice huťmistra Schürera z Waldheimu je u tohoto roku napsáno: „*V tomto roce v prosinci za adventu prchnul jsem se ženou a dětmi, totiž s dcerou Annou, item se svým synem Hansem, item s dceruškou Rosinií kvůli velikému válečnému nebezpečí, loupežení, nebezpečí moru a nakažlivých chorob do Liberce, nejdříve ke ctihodnému panu Křištofu Hoffmannovi, řezníkovi... 3. advent (16. prosince) jsem se vrátil do Mšena a navštívil svůj dům a obydlí, a co všude po sněhu bylo plundrováním roztroušeno, dal jsem sebrat a na jaře vymlátit, abych alespoň několik měřic ovsa zachránil...*“⁸⁷ Po válce sklárna opět ožívá, vedle panského domu a hospodářských budov byly vystavěny domky pro schürerovské zaměstnance.⁸⁸

V polovině 17. století české a německé země neztrácejí obdiv k broušenému horskému křišťálu, jaký vyráběly milánské dílny Sarracchiů a Miseronů pro pražský dvůr. Západní Evropa po třicetileté válce tento trend už opouští. Žáci, napodobitelé a současníci Kašpara Lehmana rozvíjí jeho vynález, jenž se v 1. polovině 17. století rozšířil do Saska, Durynska a Norimberka. Samotní Benátčané začínají vyrábět sodné, tenkostěnné a čiré

⁸⁵ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 7.

⁸⁶ VONDRUŠKA 2002, c. d. v pozn. 79, s. 124.

⁸⁷ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 7.

⁸⁸ Tamtéž.

sklo cristallo. V 2. polovině 17. století, kdy se stále u nás vzhlíží k umění rytého horského křišťálu, usilují čeští skláři o vynalezení podobného materiálu ve skle. Aby se do čirého skla mohlo rýt, muselo být silnostěnné, čisté a zářivé, což nakonec nejlépe splnilo draselnovápenaté sklo, jinak přezdívané český křišťál.⁸⁹ Svými vlastnostmi více vyhovoval barokním potřebám, než sklo benátské. Skleněný křišťál se u nás snažilo vynalézt několik hutí najednou, největší přínos do jeho výroby učinil koncem 17. století Michael Müller z Janouškovy huti u Vimperka,⁹⁰ technologie se záhy rozšířila do jiných českých hutí.

V 2. polovině 17. století, nedlouho po válečných pohromách, dochází k velkému rozvoji v českém sklářství. Toto významné údobí zaznamenal roku 1675 Bohuslav Balbín slovy: „*Dílny zcela zvláštního sklářského umění jsou v lesích českých tak hojně, že Čechy jimi sousední i vzdálené země daleko předstihují... Vím v posledních letech o 20 nově založených a den co den vznikají další... V některých vyrábějí skla tak průzračná, třpytivá, čistá a jemně tažená, že je za velké peníze do říše a celého Německa prodávají...*“⁹¹ Z Balbínova zápisu si tak můžeme udělat jasnou představu o tom, jak české sklo stále nabývalo na oblibě. Podhůří Jizerských hor bylo právě v rukou tří nezletilých synů hraběte Albrechta Maxmiliána I. Desfourse. Poručnicí nezletilých dědiců se stala vdova hraběnka Marie Anna Polyxena a na rozhodnutí císaře jí vypomáhal takzvaný „poručnický asistent“, říšský hrabě Jan Arnošt Schaffgotsch, jinak řečený pán na Kynastu (Chojniku) a Greiffensteinu (Gryfu). Původ hraběte sahal do české rodiny, která se velmi zasloužila o podporu a rozkvět sklářství ve Slezsku. Jan Arnošt Schaffgotsch nebyl Leopoldem I. vybrán zcela náhodně, zdejší podmínky v horské neúrodné krajině byly pro rozvoj sklářství stejně příznačné jako ve Slezsku. Stačilo tedy bohatému šlechtickému rodu ukázat, jaký ekonomický potenciál skýtá sklářství. Jan proto posílá ze svého jaroměřského panství hospodářského inspektora Václava Viléma Andreidese na maloskalské panství. Jeho posláním bylo ověřit ekonomický stav hrabat Desfours a na základě toho stanovit možnosti a hrubé odhady pro budoucí podnikání v odvětví výroby skla. Bylo mu svěřeno také vypracování druhého maloskalského urbáře, jež je datován k 27. červenci 1687. O tom, že byl hospodářský inspektor mistrem svého řemesla svědčí fakt,

⁸⁹ DRAHOTOVÁ 2005, c. d. v pozn. 45, s. 196–197.

⁹⁰ VONDRUŠKA 2002, c. d. v pozn. 79, s. 124.

⁹¹ KLEPL 1967, c. d. v pozn. 57, s. 4.

jak s dvousetletým předstihem přesně odhadl budoucí důležitost Jablonce a na okraj urbáře zapsal: „*Vesnička Jablonec má pro obchod výbornou polohu. Leží na pohodlném místě při zemské cestě k Liberci a Žitavě, kde žijí zámožní a schopní obchodníci. Poznamenáno je to zde proto, že by se z této vesnice mělo být učiněno město, které osazeno rozmanitými umělci a řemeslníky, co jich na panství je, přineslo by vrchnosti výborný užitek. Těmto obyvatelům, zvláště pak ze soudního obvodu smržovského, bylo by záhodno prostřednictvím vrchnosti dopravit na místo všechny potřeby a materiál nutný pro živnosti, obchod a výměnu zboží, ale především potraviny, které si musí zdaleka obstarávat.*“⁹² Poznatku o možné prosperitě Jablonce se plně chytil roku 1706 hrabě Matyáš Václav Josef Desfours a jako hejtman Boleslavského kraje podává císařské a královské kanceláři návrh na povýšení vesnice Jablonec na městys a zároveň žádal o tržní právo. Žádosti byly roku 1710 zamítnuty kvůli obavě z konkurence libereckému panství. Čin je dokladem toho, že po dvaceti letech od určení významu Jablonce se zde sklářství rychle rozvíjí. Desfoursové také tvoří nové velkostatky a vydělují fideikomisy,⁹³ do nichž se rovnoměrně rozmisťují zdejší sklárny.⁹⁴

5.1 Druhá etapa výstavby sklářských hutí

Ke starým renesančním hutím ve Mšeně, Bedřichově, Stanovsku a v Rejdicích přibývají na konci 17. století nové hutě v **Antonínově** a **Kořenově**. Kořenovská sklárna byla založena bratry Christianem a Gottfriedem Preisslerovými. V roce 1699 odkoupili od hraběte lesní pozemky, kde bratři měli pilu a nedlouho poté roku 1701 zažádali Desfourse o další lesní lány a vystavěli novou huť. Po šesti bezúročných letech platili ročně dvacet osm kop grošů a také byli zavázáni k odkupu věder piv ze semilského pivovaru. Výstavbou kořenovské sklárny se uzavírá vývoj sklářských hutí v Jizerských horách započatý saskými sklářskými rody v polovině 16. století.

⁹² URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 8–10.

⁹³ Jedná se o nezczitelný svěřenský statek ustanovený v dědické posloupnosti rodu. Vydělením fideikomisu bylo zamezeno jeho další drobení, zatížení či odcizení. Byl zřizován především šlechtici jako součást rodového majetku.

⁹⁴ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 8–10.

Antonínovská sklárna nemá zcela objasněný počátek výstavby, jako tomu bylo u doposud založených skláren, její vznik si musíme odvodit z dochovaných pramenů. Gruntovní kniha pro Jiřetín pod Bukovou a Antonínov začíná zápisem: „*Antonínov, obec založená roku 1697 za vlády Maximiliana Desfourse...*“ Roku 1699 také místní duchovní zaznamenal narození dítěte, za jehož jménem je uveden dodatek „*von der Neuen Glaßhutzen*“. Ke dni 25. dubna 1700 byla pokřtěna dcera Eliase Zenknera v Antonínově a 14. ledna 1705 jeho další dcera tamtéž. V tomto roce je již nazýván sklářským huťmistrem, a jelikož se sklárně od pradávna říkalo Zenknerova huť, tak lze předpokládat, že sklárnu v Antonínově založil sám Elias Zekner. V podnikání se však Zenknerovi nedařilo a roku 1718 utekl se svou ženou a dětmi z antonínovské sklárny. Desfoursové vzápětí pronajímají sklárnu Danielu Försterovi. Ten je roku 1735 vystřídán Eliášem Zenknerem, synem zakladatele sklárny. Ani ten nebyl schopný plnit peněžní závazky vůči vrchnosti, v roce 1740 se mu rozpadla sklářská pec a neobdržel z ciziny peníze za velkou zakázku skla. Vrchnost ovšem Zenknera nevypověděla, možná díky nešťastným událostem, které ho potkaly, a naopak s ním podepsali v roce 1743 novou pachtovní smlouvu. Od té doby byl Zenkner zavázán minimálně devět měsíců v roce vyrábět sklo v antonínovské sklářské peci. Avšak ani další šance nepomohla Zenknerovi od vyhoštění ze sklárny a někdy na začátku 50. let byl z hutě vyhnán. Od 1. ledna 1752 si pronajal sklárnu Johann Josef Kittel, který si v témže roce od libereckých hrabat Gallasů pronajal huť v Bedřichově.⁹⁵ Kittel přivedl do jablonecké oblasti významný sklářský rod Riedelů, s nimiž jablonecké sklo i bižuterie byla na samém vrcholu.

⁹⁵ ZENKNER 1968, c. d. v pozn. 68, s. 85–91.

6 Historie ručního mačkání skla

Mačkané sklo poskytovalo jednu charakteristickou vlastnost, jakou jablonecká bižuterie jednoznačně měla a dodnes má, a tím je láce. Historie tohoto řemesla si prošla velmi zajímavým procesem.

6.1 Původ u turnovských kamenářů

Počátky jabloneckého mačkaného skla spadají do nedalekého města Turnov. V jeho blízkosti se totiž nacházely drahé kameny, zejména granáty a olivíny, na Jizerské louce safíry a v Podkrkonoší acháty a jaspisy. Hora Kozákov, která je viditelná z Černé Studnice a z různých jabloneckých kopců a svahů, taktéž nabízela drahokamy a polodrahokamy. Kamenářské řemeslo se v Turnově uchytilo právě pro dostupnost surovin. Úplně první štajnsnajdr, jak se kamenářům říkalo, je zde zmiňován v Soupisu poddaných podle víry z roku 1651. Samotný um se však rozšířil až o století déle.⁹⁶

Velká sláva turnovských broušených a leštěných drahých kamenů, rytých intaglií a kamejí na takzvaném „tvrdém díle“⁹⁷ slavila na začátku 18. století staletou tradici. Znalé turnovské rodiny Minští, Hejnšilové, Kramáři a jiní pracovali už nejen v Turnově, ale i Praze a v jiných částech Českého království. V této době byla turnovská kamenářská výroba pomalu vytlačována napodobeninou drahého kamene, docházelo k vyčerpání starých nalezišť vzácných kamenů a také Benátčané od 16. století zaplavovali Evropu skleněnou imitací⁹⁸ perel i drahokamů a kontrfektálními kameny.⁹⁹ Nejvíce ohrožovala štajnsnajdrovskou dovednost právě benátská imitace z kompozičního skla. Osobní lékař arcivévody Karla Ludvíka Rakousko-Těšínského si tento úpadek zaznamenal do svého cestovního deníku řádky: „*Tehdejší vynález benátské skloviny turnovskému obchodu*

⁹⁶ SVOBODOVÁ, Jana: *Turnovské cechy v raném novověku*, Liberec, 2017. diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, katedra historie, s. 76.

⁹⁷ Turnovské kamenářské řemeslo se po vynálezu skelné masy, jak se kompozici také říkalo, oddělilo na práci na měkkém díle, pod níž spadala tavba kompozice a její broušení, a na práci na tvrdém díle, která zahrnovala opracování přírodních kamenů.

⁹⁸ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 10.

⁹⁹ V rudolfínské době zlidovělý název pro imitaci přírodních kamenů.

*kamenářskému koncem 17. století nejenom velmi ublížil, ale hrozil mu přímo brzkým naprostým úpadkem, neboť vládnoucí vkus oněch dob se brzy přichýlil k drahokamům napodobeným, které, i když hned nedosahovaly tvrdosti pravých, přece namnoze se jim rovnaly ostatními znaky: barvou a leskem – a doporučovaly se ovšem svou lácí a ihned turnovské zboží z pravých drahokamů vytlačovaly.*¹⁰⁰ Jinou možnost, než se přizpůsobit a přijít na recept benátské skloviny tunovští kamenáři neměli.

6.1.1 Vynález kompozičního skla

Podíváme-li se na úplný začátek výroby imitací kamenů, tak zjistíme, že k jejich zhotovení je zapotřebí olovnatého skla neboli skelné kompozice. Svou barvou a tvrdostí vhodnou pro brus bylo kompoziční sklo ideální. Nejstarším skleněným kamenem byl avanturín vyrobený a užívaný ve starém Římě. Do skla se přimíchaly měděné piliny a ve výsledku měl kámen zelenou barvu jako přírodní. Nejdéle si výrobu kompozičního skla střežili Benátčané na ostrově Murano, snad již od 12. století.¹⁰¹

S vynálezem kompozičního skla u nás došlo ke skutečnému rozvoji kamenářství. Turnovský rodák Josef Leopold Wander z Grünwaldu v díle Fyzikálního popisu kraje Bolešlavského napsal, že dva měšťané bratři Fišerové se vydali do Itálie vystopovat recepturu kompozice. Nejdřív se bratři sami pokoušeli přijít na způsob zhotovení kompozice a po neúspěchu se vydali do Benátek. Václav a Jan Fišerové se nechali najmout jako tovaryši po dobu pěti let, poté uznali, že by se o výrobu kompozičního skla pokusili doma. Zprvu se jim tavenina nedařila, a i přesto své chemické znalosti nabyté v Itálii dále prohlubovali, až pronikli do podstaty složení křemene a roku 1711 utavili první kompozici skládající se ze sklářského písku, sanytru a suříku s přísadou zlata. Nakonec utavili mnohem lepší kompozici,¹⁰² než byla ta benátská a od diamantu se lišila pouze menší tvrdostí.¹⁰³ V české sklářské historii bylo již takřka zvykem, že se vylepšila jinde vynalezená sklářská technologie. Turnovská kompozice se tak stala tvrdým konkurentem

¹⁰⁰ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 10.

¹⁰¹ SVOBODOVÁ 2017, c. d. v pozn. 96, s. 76.

¹⁰² Po technologické stránce se jedná o sklo s 35–50 % obsahem oxidu olovnatého, vyznačující se nízkou tavitelností (1250 – 1300 °C), vysokou odolností a leskem.

¹⁰³ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 10–11.

kompozice benátské. Na oplátku k nám roku 1727 přijel Benátčan Giuseppe Briati, aby odvezl české sklářské dělníky do Itálie. Po dobu deseti let učili Briatiho vyrábět české křišťálové sklo a z něj lustrové ověsky, u nás manufakturně vyráběné od roku 1724 v Kamenickém Šenově. Giuseppe Briati se opravdu později proslavil výrobou skleněných lustrů a na počátku roku 1736 získal dekret na výrobu českého křišťálového skla v Itálii.¹⁰⁴

Vynález kompozice rodinou Fišerových, tak jak je výše popsáno, se začalo tradovat skrze wanderovskou sklářskou rodinu. Nejstarší písemný pramen o počátku české sklářské kompozice byl nalezen v archivu historikem Josefem Nožičkou. Byl to projekt z roku 1758 na založení manufaktury pro výrobu a prodej kompozice v Turnově. Autorem projektu byl bývalý turnovský obchodník Jan V. Modestin, v úvodu se zmiňuje mimo jiné o tradici turnovského zhotovování skleněných kamenů a uvádí jakéhosi duchovního Jana Spanningera, který ve své chemické laboratoři náhodou objevil tajemství kompozičního skla a také popsal, že nejdříve se tato sklovina dovážela za velmi draho do Turnova. Pro nákladnost byl materiál k dalšímu zpracování takřka nepoužitelný, jeden lot přišel turnovské kamenáře na pět až šest dukátů. Modestin tvrdí, že po smrti Spanningera se objev rozšířil po Turnově. Dále se zde prý bižuterní kameny produkovaly kvalitněji a úsporněji s mnohem menšími náklady, s větší nápaditostí v barevných odstínech, lesku a vzorech prostřednictvím dvou bratrů Fišerů s přičiněním skláře Václava Pacovského. Projekt z roku 1758 na založení manufaktury pro výrobu a prodej kompozice v Turnově dosvědčuje, že rok 1711 opravdu mohl být rokem, kdy se začala tavit turnovská kompozice, dále utvrzuje, že turnovská rodina Fišerů stála u zrodu ručního mačkání skla.¹⁰⁵

6.1.2 Turnovské bratrstvo brusičů kamenů

Rozvoj výroby skleněných kamenů broušením můžeme sledovat od počátku 18. století. V příznávacích fasích Tereziánského katastru najdeme dva brusiče skleněných kamenů, o šest let déle jich je uváděno deset. Silný rozmach kamenářského umu a samotné živnosti si vyžádala opatření pro zabezpečení řemesla v Turnově. Proto kamenáři

¹⁰⁴ DUFEK, Vladimír – GELNAR, Michal: *Poznámky k zavádění výroby kompozičního skla v Čechách*, in: Glassrevue, 2007 [vid. 20. 8. 2018], dostupné z: <http://www.glassrevue.com/news.asp@nid=6176&cid=6.html>.

¹⁰⁵ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 11–13.

přistoupili k založení cechovní organizace brusičů kamenů. Cechovní řád od městské správy a konšelů obdrželi roku 1715. Váhu cechu snižoval fakt, že nebyl schválen samotnou vrchností, se kterou mělo město v té době spory. Kvůli tomu nebyly artikule pod řádnou právní ochranou a při růstu konkurence znamenaly velkou újmu. Kamenáři se považovali za bratrstvo, nikoliv za cech a fungovali jako jakési sdružení řemeslníků. Jeho členi mohli vykonávat více řemesel a mít kamenářství jako vedlejší zdroj příjmu. Statuta bratrstva měla kromě různých nařízení i opatření proti konkurenci. V bratrstvu nemohli působit cizí mistři, prodávat se mohly pouze turnovské výrobky, židé nesměli obchodovat se zbožím, a kdo nebyl členem, nemohl provozovat štajnsnajdrovské řemeslo pod pokutou tří kop míšenských grošů.¹⁰⁶

Turnovské kameny, jak ty pravé, tak i ty skleněné, našly odbyt všude po světě a staly se známým produktem. Koncem 18. století fungovalo sedm palíren kompozice s roční produkcí dvou tun skla.¹⁰⁷

6.1.3 Vynález ručního mačkání skla

Počátky vývoje kamenářské práce na měkkém díle nám přiblížil archeologický výzkum provedený roku 1927 v Jičínské ulici v Turnově. Zde byly nalezeny hliněné formičky pro mačkání výbrusů, vyobrazené na *obrázku 6*, několik barvených výmačků a špalíček kompoziční skloviny i ty číré, přezdívané turnovské diamanty. Broušení skleněných kamenů vypadalo podobně jako u pravých kamenů. Na kruhovém brusném kotouči kámen získával fasety a poté se leštil. Později se přešlo na výrobu takzvaných špalíček odlitých ze skloviny do hliněných formiček.¹⁰⁸ Prvně termín „mačkání“ použil živnostenský inspektor J. Schreyer na počátku 18. století, když si poznamenal, že v turnovských palírnách kompozice se vyrábějí výlisky ze žhavé skloviny mačkáním do formiček z pálené hlíny a pomocí tlačítka z téhož materiálu.¹⁰⁹ Až někdy okolo roku 1750 se přistoupilo k pravému ručnímu mačkání kamenů ze skleněných tyčí. Počátky mačkářského řemesla zaznamenali dva lidé. Prvním z nich byl hrabě M. Zinzendorf v roce 1774, ve svém cestopise uvedl:

¹⁰⁶ SVOBODOVÁ 2017, c. d. v pozn. 96, s. 77–80.

¹⁰⁷ FRYDRYCH, Miloslav: Cesta skleněných kamínků, in: *Šperkař*, Turnov 2012, 4. díl, s. 22.

¹⁰⁸ TURNOVEC, Ivan: Turnovská kompozice, in: *Gemologický průvodce Ivana Turnovce*, 30. 11. 2008 [vid. 11. 9. 2018], dostupné z: <https://gemologie.turnovec.cz/2008/11/30/turnovska-kompozice>.

¹⁰⁹ ŽÁK, Ladislav: Jizerskohorští mačkáři skla, in: *Krkonoše*, 1998, č. 04.

„Před několika lety vynalezl nějaký Fišer přístroj, kterým nepravý klenot lze zhotovit daleko lehčeji a laciněji, roztopená směs se vytáhne v tyče a pak z nich kleštěmi, v nichž je vpravena žádoucí forma, se tlačí...“¹¹⁰ A druhým byl živnostenský inspektor J. Schreyer, ten představuje vynálezce kompozice a nové technologické zlepšení: „...tažením tyčového skla a mačkáním kompoziční suroviny kleštěmi – zdokonalením neznámým ještě před rokem 1750, kdy skelná kompozice získávala svůj surový tvar pomocí hliněných forem a tlačítek vypálených z cihlářské hlíny – předchůdců pozdějších mačkáčích kleští.“¹¹¹ Ti, kdo jako první zhotovili české mačkářské kleště a tažení kompozičního skla v tyče a tyčinky byli František (1723–1771) a Václav (1726–1790) Fišerové,¹¹² bratři z rodiny Fišerů, jejichž předci s velkou pravděpodobností vynalezli i české kompoziční sklo. Vynálezem mačkářských kleští zjednodušili proces výroby imitace drahokamů u nás. Místo tavení jednotlivých skleněných kusů a následným litím skloviny do hliněných formiček utavili prvé skleněné tyče pro ruční mačkání skla. Konec tyče se natavil a z něj se mačkaly tvary kamenů včetně hrubého výbrusu v dřevěných kleštích s vloženými hliněnými jádry.¹¹³ Mačkané kameny se posléze také brousily a leštily, údajně na měděném kotouči a na smirku. Tvar kamene byl přesnější a práce rychlejší.¹¹⁴ Následně ke kamenářům pracujících na měkkém díle přibyli také paliči kompozice vytažené v tyče a mačkáři výbrusů. Cena kompozičních kamenů postupem doby díky produktivitě výroby klesala. Během čtyřiceti let klesly ceny o neuvěřitelných čtyři sta procent.¹¹⁵ Denně jeden brusič opracoval až sto mačkaných skleněných kamenů – karmazínek,¹¹⁶ ročně to čítalo přes dvacet jedna tisíc kusů.¹¹⁷

¹¹⁰ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 11.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ FRYDRYCH 2012, c. d. v pozn. 107, s. 21.

¹¹⁴ KLEPL 1967, c. d. v pozn. 57, s. 6.

¹¹⁵ TURNOVEC 2008, c. d. v pozn. 92.

¹¹⁶ Skleněným napodobeninám drahokamů a polodrahokamů se u nás říkalo karmazínky nebo karmazína. Někde se lze setkat i s jejich zkrácenými verzemi karmazinka a karmazina.

¹¹⁷ NOVÝ, Petr: *Jablonecká bižuterie*, 1. vyd. Praha, Grada 2008, ISBN 978-80-247-2250-4, s. 18.

6.2 Úpadek kamenářství v Turnově a jeho rozšíření na Jablonecko

Právní deklaraci získalo turnovské bratrstvo kamenářů až v roce 1766. Dlouhých padesát jedna let bez právní ochrany se projevilo beztrestným rozšířením řemesla za hranice valdštejnského města do Rovenska pod Troskami, kde bylo bratrstvo potvrzeno již roku 1733, dále do Hodkovic nad Mohelkou a především do oblasti Jizerských hor. Jizerskohorské podhůří bylo osídleno schopnými lidmi znalých sklářské rafinérie. Zcela běžně dekorovali duté sklo a naučit se novému oboru nebyl pro ně problém, ostatně řemeslníky, kteří uměli brousit kameny na tvrdém díle bychom zde také zajisté našli.¹¹⁸ První řád poddaných rytců a brusičů skla z ledna 1720 obsahoval třicet pět ustanovení, v úvodu se píše o vyspělém středisku broušení a rytí skla v Kokoníně odkud se řemeslo dostalo do Jablonce a Mšena. Velmi zajímavou poznámkou je věta, která později charakterizovala jabloneckou bižuterní výrobu: „...*umělci na panství mají (z toho povolání) nejen živobytí a dobré příjmy ale i získávají chuť stále něco nového vynalézati a své umění tím oživovati...*“¹¹⁹

Kolem 50. let 18. století je v Turnově sedm palíren kompozice s roční tavbou 1,8 tun skla. V 2. polovině roku 1700 přichází pro turnovské kamenáře další ničivé rány, je vynalezeno ruční mačkání skla za pomoci mačkářských kleští a okolo 60. let, kdy maloskalští obyvatelé ve výrobě imitace plně konkurují, je v Paříži vynalezeno kompoziční sklo s vysokým obsahem olova, tudíž s větším lomem světla a třpytem. Za objevem stojí vídeňský klenotník Joseph Strasser a odstartoval tím módu štrasu. Cena turnovských kompozičních kamenů se tragicky propadla, za sto tuctů skleněných kamenů dříve dostali řemeslníci sedmdesát pět zlatých, nyní pouze jeden zlatý. Doba byla zlá, nadprodukce, nový štras a ničivá sedmiletá válka ochromila produkci kompozičních kamenů. Stejně jako v minulosti nakonec přišli i na recepturu štrasové kompozice. Po válce objem export bižuterie stoupal a v odvětví vývozu skla tvořila třetinu jeho hodnoty. Již v roce 1776 se vrátilo vše do zajetých kolejí a v Turnově působilo na sto osmdesát osm brusičských mistrů, devatenáct tovaryšů a deset učedníků. V roce 1786 se v Čechách věnovalo broušení

¹¹⁸ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 17.

¹¹⁹ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 14.

kompozičních kamenů sedm set třicet čtyři lidí, nejvíce v Boleslavském kraji – Turnov, Hodkovice nad Mohelkou, jablonecká oblast, Česká Lípa a po málu i Praha, Kouřimský kraj, Litoměřicko a Plzeňsko.¹²⁰

Prosperita skleněných turnovských kamenů v posledních dvou desetiletích 18. století vyčerpala své možnosti. Všechny výše vyjmenovaná újmy a válečné pozadí si přinesly svou daň. Zahraniční i domácí trh byl přesycený a náhle odmítala kameny v třetí jakosti. Turnovský průmysl hledá východisko z bludného kruhu, a protože zakázky broušených granátů si zachovaly okázalost ve světě i v největší slávě kompozice a na prahu nového století opět český granát ožívá, tak se v Turnově kamenáři vrátili ke své tradiční výrobě. Opuštění od kompozice komentovali doboví učenci a odborníci sklářství všelijak, vesměs došli ke stejné otázce pátrající po příčinách pádu, jež nastal v druhé půli 18. století. doktor K. Hoser se přiklonil k názoru, že vlastní zásluhou pádu dopomohli, jelikož učili tajemství cizince. Ke stejné odpovědi dochází i M. Zizendorf, J. L. Wander ze Mšena i J. Schreyer. Wander v tom vidí i nepevný základ bez právní podpory vrchností a samotný úděl každého uměleckého řemesla. Dost možná zde sehrála roli právě domněnka sepsaná doktor K. Hoserem: „...*pýcha a zakořeněný luxus – dvě obyčejná zla malých míst, která se příznivými událostmi náhle na vysoký stupeň blahobytu a bohatství dostávají – nejvíce přispěly k úpadku tohoto dříve tak vydatného pramene obživy.*“¹²¹ Musíme si také uvědomit, že výroba skleněných kamenů měla v horách lepší podmínky, protože jablonečtí vyráběli mnohem rychleji a levněji i za pomoci vodního pohonu a naučit se obrušovat mačkané kameny nevyžadovalo takové úsilí jako u přírodních surových kamenů. Výroba imitací zůstává v Turnově provždy okrajem kamenářské výroby. Jizerskohorské podhůří se tím dostává na výsluní, plně přechází na výrobu bižuterie a staví základy módnímu trendu jménem jablonecká bižuterie.

¹²⁰ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 18–19.

¹²¹ Tamtéž, s. 15.

6.3 Mačkářská a bižuterní výroba v jablonecké oblasti

Kapitola zachycuje mačkářskou výrobu v souvislosti s jabloneckou bižuterní produkcí. Vývoj mačkaného zboží v jizerském podhůří je podchycen od samotného počátku, tedy od druhé poloviny osmnáctého století až po století dvacáté.

6.3.1 Prvovýroba v jablonecké oblasti ve druhé polovině osmnáctého století

V 18. století zanikají staré renesanční hutě v Jizerských horách – Mšeno 1734, Stanovsko a Rejdice během 18. století. Už století předtím pociťuje potíže a sám Balbín roku 1675 hlásí, že „*sklářství uvázlo*“.¹²² Starobylé sklárny byly vyčerpané okolnostmi způsobené hospodářskými krizemi i válkami. Budoucí etapě českého sklářství a novému vkusu nemohly konkurovat. Oslabené saské sklářské rody se pomalu vytrácejí z dění a mnohé z nich postihuje bída.¹²³

Pro jablonecké sklářství je 18. věk přelomovým. Smržovská a maloskalská vrchnost Des Foursové je poučena výnosem tohoto odvětví a začínají plně usilovat o jeho rozvoj. Zároveň přichází roku 1752 do antonínovské a bedřichovské sklárny Johann Josef Kittel z České Lípy a Zenknerovu huť v Antonínově svěřuje do rukou svému synovci a zároveň hutnímu písaři Johannu Leopoldovi Riedelovi (1726–1800). Riedelovi se začátku moc nedařilo, a to hlavně kvůli své nezkušenosti s obchodem. V zoufalosti chtěl huť opustit, ale naštěstí se za něj postavili jeho skláři a po skončení sedmileté války dodávali do zpustošené Žitavy okenní sklo. Huť vymyslela a vyrobila první tabulové sklo malých rozměrů namísto okenních terčů a celých osmnáct let zásobovala žitavské stavby. Na vynálezu Johann Leopold Riedel velmi zbohatl a odstartoval tím slávu sklářský rodu Riedelů. V roce 1761 si Johann pronajal Weberovu sklárnu v **Karlově**. Na vedlejším libereckém panství hrabat Clam-Gallasů si pronajal sklárnu na **Nové Louce u Bedřichova** postavenou jeho strýcem a starou renesanční sklárnu v Bedřichově. O sklárny se staral Leopoldův mladší bratr Franz Anton Riedel (1744–1780). Výhodou této sklárny bylo,

¹²² Více o druhé největší krizi v českém sklářství: VÁVRA, Jaroslav R.: *Pět tisíc let sklářského díla: čtení z dějin skla*. 1. vyd. Praha, Orbis 1953, s. 146.

¹²³ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 16.

že liberecké panství se stalo významným odbytištěm jejich skla. Všechny sklárny prosperovaly, avšak v roce 1774 Johann Leopold Riedel ztrácí Zenknerovu huť i Weberovu sklárnu pro neshody o dřevo a vyšší pacht s Des Foursi. Se svými rodiči opustil Antonínov a přestěhovali se k Leopoldově mladšímu bratrovi Franzi Antonu Riedelovi na Novou Louku.¹²⁴ Kristián Filip hrabě Clam-Gallas po této události nabídl vynikajícímu skláři svého panství, aby si zde postavil novou huť mezi Kamenicí a Malým Kamenickým potokem. Na počest hraběte nazval Leopold svou huť a osadu **Kristiánov**.¹²⁵

Riedelovské sklárny znamenají pro budoucnost mačkání skla pod Jizerskými horami důležitého, a jak později zjistíme, tak i rozhodujícího činitele. Od 2. poloviny 18. století se plně rozvíjí řemeslo ručního mačkání skla. Rozmachu přičinila samotná hrabata Des Fours. Už od začátku rozkvětu mačkářského řemesla v Turnově měla snahu upevnit a střežit novou technologii na svých panstvích. V tom měli jablonečtí domácí dělníci obrovskou výhodu oproti turnovským. Pár let po objevu kompozice roku 1720 hraběnka Polyxena Des Fours vydává maloskalskému panství cechovní řád brusičů a řezáčů skla, v němž se píše o broušení na měkkém díle a přiznává svým poddaným stejná práva a povinnosti jako měli brusiči v Turnově. Roku 1729 hrabě Des Fours vydává obdobný řád pro svá panství Hrubý Rohozec a Smržovku.¹²⁶ Další řád pro maloskalské panství byl stvrzen roku 1737. Tento řád byl později podkladem pro nové cechovní bratrstvo brusičů bižuterních kamenů ustanovené roku 1751 ve Vrkoslavicích. Iniciátorem bratrstva byl místní vrkoslavický rychtář Johann Wenzel Hübner a Vrkoslavice se v tomto období stávají nejvýznamnějším centrem broušení skleněných imitací.¹²⁷ Jablonečtí si bižuterní kameny v počátcích nakupovali v surovém, nevybroušeném stavu a horách

¹²⁴ Sklářský rod Riedelů: Sklářský rod Riedelů 1. díl Příchod. In: Youtube [online]. zveřejněno 8. 02. 2016 [vid. 30. 12. 2018], Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DAbTIPXpj9E&list=PLraC2b-SHR1nEHll6QzaiyLdWyCo6aySD>

¹²⁵ Sklářský rod Riedelů byli nejvýznamnějšími skláři v kraji. Stáli za založením většiny hutí do konce 19. století, některé hutě odkoupili a pozvedli. Patřily mezi ně sklárny v: **Josefově Dole** (1864), **Nové Vsi nad Nisou** (1870), **Jizerce** (1866), **Kořenově** (1867), **Dolním Maxově** (1878) **Rýnovicích** (1881 a druhá 1887), **Příchovicích** (tři sklárny 1882, 1886, 1899), **Mšeně** (1882), **Lučanech nad Nisou** (1896), **Dolním Polubném** (1899).

¹²⁶ KLEPL 1967, c. d. v pozn. 57, s. 6.

¹²⁷ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 17.

je zušlecht'ovali. Do té doby bylo vybrušování kamenů z beztvareho skla i přírodních kamenů opravdovým umem a nová technologie mačkání hrubých faset poskytla práci méně kvalifikovaným lidem a zvýšila škálu kamenů. Horští rafinéri se od turnovských lišili tím, že od začátku pracovali nejen rychle, ale také za mnohem menší obnos. Horské oblasti nenabízely velké množství živobytí – domácí práce byla pro tuto oblast ideální obživou a místo šlapacích brusů používali k broušení brusné stolice poháněné vodní silou, dokázali tedy z nelehkých přírodních podmínek vytěžit maximum. Posléze sami měšťané Turnova i židovští obchodníci ze světa zadávali jabloneckým rafinérům zakázky k broušení bižuterních kamenů.¹²⁸ Po úpadku skleněné imitace v Turnově v 2. polovině 18. století se jablonečtí museli chopit příležitosti a začít vyrábět i potřebnou kompozici, protože bez dostatečné domácí surovinové základny by se nemohla bižuterie v tomto kraji uchytit. Ze začátku nejspíš existovaly malé kompoziční hutě s pícky, a jelikož nemusely mít pro svůj provoz úřední oprávnění, nedozvíme se, kde všude fungovaly. Jediná dodnes ověřená kompoziční huť patřila rodině Ungerů.¹²⁹ Doloženou tavbu kompozice v této huti máme až v roce 1785. Zaměstnávala osm mačkářů a deset dalších pomocných sil. Ungerové a Riedelové jako první v Jizerských horách vyráběli mačkářské tyče, tyčinky a trubičky pro výrobu skleněné bižuterie mačkáním, foukáním a vinutím. Riedelové jako první vynalezli místo drahé olovnaté kompozice pro mačkání sodnodraselné sklo.¹³⁰ První skleněné sodnodraselné tyče se na Nové Louce prodaly roku 1792.¹³¹

Nelze opomenout ani rozvoj obchodování se sklem a bižuterií v průběhu tohoto století. Podnikat začala řada rodin. Průkopnickou jabloneckou vývozní firmou byli Schwanové, k nimž se nedlouho poté přidali Weissové, Hübnerové či Dreslerové. Koncem století se obchod začal koncentrovat do samotného Jablonce. Přispěli tomu bratři Dreslerovi, jež sem z Vrkoslavic přemístili své podnikání. Na maloskalském panství v roce 1795 přibýlo v porovnání s předchozím rokem třináct rytců skla, sto třicet brusičů skla

¹²⁸ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 100, s. 17.

¹²⁹ URBAN 1965, c. d. v pozn. 14, s. 18.

¹³⁰ Bezolovnaté nebo nízkoolovnaté sklo s vysokým podílem oxidu draselného. Oproti olovnaté kompozici je tvrdší a na výrobu levnější. Vyniká svou průzračností a čistým barevným spektrem.

¹³¹ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 100, s. 23–24.

a šedesát šest bižuterních dělníků, to čítalo nárůst o neuvěřitelných osmdesát sedm procent.¹³² Rozvíjí se také nové odvětví kovové bižuterie – pasířství.

Tak vznikaly první produkty nesoucí označení jablonecká bižuterie. Na svou slávu si však musela počkat až do dalšího století.

6.3.2 Výroba v jablonecké oblasti v devatenáctém století

Na počátku 19. století u nás nastoupila průmyslová revoluce a přecházelo se ke strojní tovární výrobě. Jako první se revoluce dotkla textilní výroby, továrny ovšem nestačily zaměstnávat stále rostoucí populaci. Horší obyvatelé byli zvyklí na domácí způsob práce, museli ale hledat jinou obživu než textilnictví a zemědělství. Domácí předení vlny a bavlny bylo stroji vytlačeno a zemědělství se v horách moc nedařilo. Jablonecký sklářský a bižuterní průmysl byl pro ně momentálně jedinou možnou obživou, bez něj by se museli stěhovat do jiných krajů.¹³³ Francouzská revoluce a napoleonské války sice pozastavily vývoj sklářství, ale odbytová krize více poznamenala duté sklo v kamenickošenovské a novoborské oblasti. Plně se tak uvolnila cesta k rychle rostoucí bižuterii v jablonecké oblasti.¹³⁴ Zde při horských vodních tocích vznikaly nové brusírny a také první mačkárný skla. Práce probíhala i v samotných domech a chalupách, kde rodina společně vytvářela artikly u jednoho sklářského stolu,¹³⁵ jejich mzda byla ale zanedbatelná, topograf Czoernig píše, že „*sotva kde jinde může být nižší*“.¹³⁶

Jablonec se stal roku 1808 tržním městysem, z málo známé vesnice je rázem nejvýznamnější průmyslové místo v oblasti bižuterie v Českém království.¹³⁷ Prosperitu a důležitost Jablonce nám ve své topografii představuje Johann Gottfried Sommer, kde uvádí, že Jablonec je jedním z nejvýznamnějších trhů v Českém království a ústředním trhem pro prodej skleněných korálků a perliček. Jablonecká bižuterie a sklo nachází odby-

¹³² URBAN 1965, c. d. v pozn. 14, s. 27–29.

¹³³ KLEPL 1967, c. d. v pozn. 57, s. 12–13.

¹³⁴ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 29.

¹³⁵ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 26.

¹³⁶ KLEPL 1967, c. d. v pozn. 57, s. 13.

¹³⁷ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 29.

především v cizině,¹³⁸ kam usilovně vyváží – například do Filadelfie, New Yorku a Baltimoru, Mexika, Kolumbie, Buenos Aires, Brazílie, přes Francii na Haiti, přes Livorno do Egypta a k Berberům (africké národy), přes Terst a Istanbul do Levanty,¹³⁹ samotný záznam a jeho přepis je uveden na *obrázku 1*. Ve 20. letech 19. století se věnuje výrobě bižuterie přes šest tisíc osob, nejvíce je tomu na Smržovce a v jeho okolí, jak se můžeme přesvědčit z údajů uvedených v *tabulce 5* a v *tabulce 6*, kde najdeme také výčet jednotlivých domácích dělníků. Fideikomis Smržovka si držela první pozici i v obchodu se skleněnými výrobky, na tisíc devět set dvacet tři lidí se zde věnovalo výrobě, zpracování a prodeji skla v nejrůznější podobě. Samotná hodnota jablonecké bižuterie přesahovala ročně jeden milion zlatých.¹⁴⁰ O deset let později nabízel bižuterní jablonecký sortiment více než sto nových druhů. Tak enormní byl vzestup jablonecké bižuterie zapříčiněnou módou *biedermeieru* a druhého rokoka.

Riedelové k hutím v Kristiánově, v Bedřichově a na Nové louce staví roku 1829 sklárnu na **Malé Jizerce**, specializující se na tyčové sklo.¹⁴¹ Od poloviny 19. století se v jizerském podhůří objevuje také nový typ otopu pánvových pecí. Přímý otop dřevem je nahrazen uhlím, lignitem, rašelinou nebo dřevoplymem. Nový systém lépe využíval teplo a znamenal úsporu paliva až o polovinu. Úplně první regenerativní pánvové pece a generátory na zplyňování dřeva podle Siemense byly vystavěny v riedelovských hutích v Jizerských horách v letech 1867 v Kořenově, 1869 v Malé Jizerce a 1869 v Polubném. Po Siemensových pánvových pecích jsou zkonstruovány další pánvové pece typu Nehse, Boismontbrun a Seibert, která vylepšovala pec Siemensovu a nazývala se Siemensova-Seibertova dolnoplamenná tavící pec, rázem se stala nejlepší pecí tohoto typu.¹⁴²

Pro nárůst bižuterního sortimentu se staví také malé kompoziční palírny produkující luxusnější barevné olovnaté sklo, bohaté na lom světelných paprsků. Výsadní postavení mělo však sklo s nižším obsahem olova nebo sodnodraselné sklo ve formě tyčí, tyčinek a trubiček produkované jizerskohorskými sklárnami. Sodnodraselné sklo

¹³⁸ Export převládal prakticky od začátku jabloneckého sklářského průmyslu. V meziválečném období exportní československé sklo a bižuterie tvořily 80% z celkové produkce.

¹³⁹ SOMMER 1834, c. d. v pozn. 46, s. 332.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 29.

¹⁴² DRAHOTOVÁ 2005, c. d. v pozn. 45, s. 480–484.

představovalo pro jabloneckou bižuterii charakteristický rys, a tím byla láce. Brusírny a mačkárný se v tomto čase takřka násobí. Mačkání skla již na konci dvacátých let patřilo v Jizerských horách mezi nejrozšířenější řemesla. V roce 1827 zaměstnávalo mačkání bižuterních kamenů, perlí, drobných flakonů a lustrových ověšků na šest set lidí, což bylo deset procent obyvatel pod Jizerskými horami.¹⁴³ Kvalita i objem výrobků do poloviny století neustále stoupá. Mačkaná bižuterie zvyšuje svou kvalitu tím, že se zavádějí kovové kaplíky v mačkářských kleštích. Poprvé jsou doloženy v roce 1832 a jejich výrobě se věnovali jizerskohorští rytci dutého skla, pro něž už nebyla práce. Materiálová změna z hliněných formiček na kovové znamenala zásadní zlom v mačkářském řemesle. Pozvedla se technická i umělecká úroveň bižuterie a kaplíky déle vydržely. Mezi významné rytce kovů patřili kokonínští Kittelové a Bendové či smržovští Seidlové. Vynález kovových kaplíků umožnil módě knoflíků odstranit kovové očko a mačkané a broušené knoflíky byly celoskleněné.¹⁴⁴ Kdo vymyslel mačkaný skleněný knoflík nám není známo. Skleněný knoflík zvýšil v kraji počet mačkářů, kterých byl už jeden tisíc i počet samotných mačkáren, údajně jich zde bylo na sto šedesát.¹⁴⁵ Centry výroby skleněných knoflíků se staly Smržovka, Lučany nad Nisou, Janov nad Nisou a Josefův Důl. Mačkářské kovové kleště umožnily i levnou výrobu bižuterních mačkaných a přebrušovaných perlí.¹⁴⁶

Stále se jednalo o manuální práci organizovanou na faktorském systému s převládající ruční prací. Mezi strojní proces se mohl v tomto čase považovat pouze vodní pohon mlýnů používaných k broušení bižuterie, dutého skla a lustrových ověšků. Tyto mlýny s vodním kolem vznikaly přestavbami z obilních mlýnů a stavěly i nové takzvané brusné mlýny,¹⁴⁷ jak se jinak brusírnám v kraji říkalo. Každý brusný mlýn měl šest až patnáct brusných stolic, které majitel brusírny pronajímal jednotlivým dělníkům.¹⁴⁸ Bouřlivý rozmach brusíren na jablonecku zaznamenal topograf Czoerning, udává jich

¹⁴³ KYBALOVÁ, Ludmila – NOVÝ, Petr – SIRŮČKOVÁ, Šárka: *Jablonecký knoflík: Gablonzer Knopf = The Jablonec button*. 1. vyd. Jablonec nad Nisou, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou 2007, ISBN 978-80-86397-04-7. s. 32.

¹⁴⁴ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 28.

¹⁴⁵ KYBALOVÁ 2007, c. d. v pozn. 143, s. 32.

¹⁴⁶ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 57.

¹⁴⁷ Německy nazývané schleifmühle.

¹⁴⁸ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 28.

na sto padesát dva a číslo brusičů se blíží ke dvěma tisícím, více v *tabulce 5*. Představu o rozložení brusných mlýnů v samotné Smržovce si můžeme udělat dle údajů uvedených v *tabulce 4*. Někde, zejména v domech bez vodního pohonu se používaly starší šlapací brusy, takzvané klemprdy, kde si brusič kotouč roztáčel za pomoci šlapání.

V obchodní sféře vystřídaly obchodní kompanie exportní domy Blaschků, Ungerů a Spietschků, Pfeifferů a jiných. Obchodníků se sklem a bižuterií zde bylo nespočet, zejména v Jablonci, kde bylo dvacet obchodníků a z toho čtrnáct jenom s bižuterií a také v Zásadě. Kromě zkušených obchodníků, kteří většinou vlastnili exportní domy, existovali i podomní obchodníci. Nacházeli se na jižní straně Černostudničního hřbetu, například v Loužnici, Bratříkově, Zásadě a jinde. Údajně se jich tu nacházelo devadesát. Jablonečtí obchodníci, ale tyto podomní obchodníky, jenž většinou i sami vyráběli, příliš rádi neměli. Roku 1820 jablonečtí odeslali prosebný list na Krajský úřad do Mladé Boleslavi, aby podomní obchodníky zakázali. Měli oslabovat jablonecký obchod tím, že prodávali nekvalitní zboží za zlomek ceny a často prý neuměli psát ani počítat. Postupně se Jablonec stával středem obchodu a již v roce 1842 se podílel přibližně šedesáti procenty celkového prodeje bižuterie a skla v Jizerských horách.¹⁴⁹

V 2. polovině 19. století se jablonecká skleněná bižuterie stala světovým fenoménem na všech kontinentech¹⁵⁰ a na konci 60. let se jablonecká oblast stává monopolním výrobcem bižuterie na světě. Ani Prusko-rakouská válka, jenž přímo zasáhla sever Čech, a Prusko-francouzská válka negativně neovlivnily výrobu, ba naopak. Poražená Francie byla okupována a francouzská bižuterní centra zastavila svou práci. Jizerské podhůří zažívají ještě větší konjunkturu. Léta 1867, 1868 a 1869 propukl v mačkání a broušení skla doslova „*kolosální, nikdy netušený rozmach*“,¹⁵¹ jak si zapsal Riedelův kronikář v Polubném. Stavěly se další mačkárny a brusírny. Pracovní síly nestačily a zvyšovala se tím mzda natolik, že ostatní sklářská odvětví tím trpěla. Zaměstnávaly se i děti, dospělý si vydělal tři až pět zlatých, nevyučený mačkář dosáhl denně na čtyři zlaté a k tomu dostal jídlo a pití, často se stávalo, že konkurence nabídl

¹⁴⁹ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 30–32.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 33.

¹⁵¹ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 36.

víc.¹⁵² 60. léta 19. století byla pro mačkání zlatým obdobím, nejspíše tomu napomohl skleněný knoflík, jenž v roce 1864 získal světovou pozici v módě.¹⁵³

Jablonec byl roku 1866 povýšen na město a počet obyvatel v samotném Jablonci stoupl o tři tisíce. Za prací přicházelo i nové dělnictvo a rok 1890 zaznamenal dvojnásobné množství domů a bezmála trojnásobek obyvatel. To mělo samozřejmě dopad i na bižuterní výrobu, která se taktéž zdvojnásobila. Vystavěla se Krkonošská silnice (1857) a železniční tratě spojující Jablonec s Libercem (1888), Tanvald a Železný Brod (1875) a později se dočkala další významná jizerskohorská výrobní centra. Železnice zásobovaly sklárny uhlím a dalšími potřebnými surovinami. Pasířství se plně rozvíjelo a pro jeho potřeby byla v Jablonci vybudovaná nezbytná plynárna a později městská elektrárna.¹⁵⁴ V roce 1877 se na Jablonecku napodobovaly všechny barvy a výbrusy skutečných drahokamů a polodrahokamů.¹⁵⁵ O tři roky později vznikla dnešní Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola v Jablonci nad Nisou.

Tyčové sklo bylo produkováno zejména riedelovskými sklárnami na Malé Jizerce, v Kořenově a v Nové Vsi nad Nisou. V roce 1880 čítala výroba skleněných tyčí a tyčinek jeden milion šest set tisíc kilogramů. V 80. letech přichází první sklářské stroje, roku 1887 v Riedelově firmě zhotovili sekací stroje na výrobu perliček (rokailu) a předčili benátskou výrobu.¹⁵⁶ Se zaváděním strojové výroby přišlo o práci několik lidí, situace se vyústila natolik, až na počátku roku 1890 propukla takzvaná Lučanská pozdvižka.¹⁵⁷ Konkurence byla v Jizerských horách i ve světě vysoká a trh byl sklářským zbožím přesycen.¹⁵⁸ Mačkaný a broušený sortiment zažíval po masovém zavedení českých perliček ústup. Oděvní móda si oblíbila perličky a počet kompozičních hutí se snížil.

¹⁵² URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 36–37.

¹⁵³ KYBALOVÁ 2007, c. d. v pozn. 143, s. 32.

¹⁵⁴ URBAN 1965, c. d. v pozn. 31, s. 36–37.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 57.

¹⁵⁶ Sklářský rod Riedelů: Sklářský rod Riedelů 1. díl Příchod. In: Youtube [online]. zveřejněno 8. 02. 2016 [vid. 30. 12. 2018], Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DAbTIPXpj9E&list=PLraC2b-SHR1nEHll6QzaiyLdWyCo6aySD>

¹⁵⁷ Více viz: NOVÝ, Petr: *Soumrak perličkového kraje: vyprávění o skleněné bižuterii, osudech sklářů, sekacích strojích a Lučanské pozdvižce z 29. ledna 1890*. 1. vyd. Liberec, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou 2011, ISBN 978-80-87100-14-1.

¹⁵⁸ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 33–38.

6.3.3 Výroba v jablonecké oblasti ve dvacátém století

Ve 20. století je ve výrobě bižuterních kamenů na vzestupu mechanické broušení a začíná převládat tovární výroba. Například ve výrobě skleněných knoflíků fungovalo na začátku tohoto století již na pět velkých továren.¹⁵⁹ To mělo pochopitelně za následek postupné vytlačování drobných podnikatelů. Další ránu utrpěl jablonecký průmysl díky špionáži. Japonci si z Jizerských hor odnesli know-how výroby banglí¹⁶⁰ a zaplavili jimi celou Asii, pochopitelně bangle nabízeli za nižší cenu. Velkou oblibu v tomto století získala jablonecká kovová bižuterie a pasířství.¹⁶¹

Po válce přišlo oživení na skoro dva roky, a to hlavně díky americkým zákazníkům. V roce 1925 pracovalo na Jablonecku čtyřicet sklářských pecí a třicet dva kompozičních hutí. Hutní polotovary zpracovávalo skoro čtyři a půl tisíce pracovníků a na třicet tisíc domácích dělníků.

Po krachu na Newyorské burze roku 1929 zavládla v kraji až 80% nezaměstnanost a vývoz výrazně klesl. Více než kdy jindy se ukázalo, jak československé sklářství závislé pouze na zahraničních odběratelích, jak je velmi choulostivé a lehce podléhá změnám na zahraničních trzích.¹⁶² Ve 30. letech se krize, odbytová nesnáz a konkurenční růst neustále stupňovaly. Z ekonomického hlediska se to muselo odrazit na prodejních cenách. Ty se mohly snížit zaváděním mechanizace, poklesem kvality výrobků či vyplácením nižších mezd. První mechanické brusírny vzaly práci mnoha brusičům a ještě se začaly prodávat levné neopracované kameny, jelikož se mačkaly do vysoce vyleštěných forem a nemusely se dále zušlechťovat broušením, tomuto zboží se říkalo smirkové.¹⁶³ V důsledku toho docházelo k řadě dělnických stávek. Proti smirkovému zboží se vzbouřilo ve Smržovce kolem tři sta brusičů a uspěli, exportéři opět odebírali broušené sklo

¹⁵⁹ KYBALOVÁ 2007, c. d. v pozn. 143, s. 33.

¹⁶⁰ Skleněné náramky, které slavily úspěch v jablonecké bižuterii již ve 2. polovině 19. století.

¹⁶¹ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 41.

¹⁶² BURSOVÁ, Veronika: *Hospodářské a sociální postavení sklářských dělníků na Jablonecku: v období první Československé republiky (1918–1938)*, 1. vyd. Liberec, Bor 2016, ISBN: 978-80-87607-61-9, s. 15.

¹⁶³ Též šmirglové či šmirgl.

za přiměřenou cenu.¹⁶⁴ V konkurenčním boji se ve 20. století stále více přistupovalo k racionalizaci a mechanizaci výroby.

Na podzim roku 1938 se Jablonecko stává součástí Sudetské župy, a tím pádem součástí nacistického Německa. Jabloneckou bižuterii bojkotují velké odbytové trhy USA, Kanady, Velké Británie. Z kraje mizí čeští a židovští podnikatelé. V samotném Protektorátu Čechy a Morava vyrábělo jedenáct skláren bižuterní polotovary, výroba se nezastavila, ale mnohé podniky přešly na válečnou výrobu. Zhotovovalo se například sklo do tankových periskopů nebo knoflíky na vojenské uniformy.

Ani po válce nebyl osud jizerskohorského sklářského kraje příznivý. Oblast byla osvobozena Rudou armádou a do Sovětského svazu byli zajati i někteří zdejší odborníci. Po vyhlášení Benešových dekretů museli Němci opustit zemi, v jablonecké oblasti to byla naprostá většina. Zůstat mohli nepostradatelní specialisté potřební pro zdejší průmysl. Vyhnaní němečtí výrobci bižuterie a skla si s sebou odnášeli i své letité zkušenosti. V Německu si budovali nová centra a pokračovali v tom, co uměli. Sklářská a bižuterní centra vznikla v oblasti Kaufbeuren-Marktoberdorf, ve Schwäbisch Gmündu, ve Fichtelgebirge, v pohoří Taunus u Oberursel-Stierstadtu, v Karlsruhe, ve městě Gotha v Duryňsku a v Trappenkampu v Holštýnsku. Vysídlení Němci u Kaufbeurenu vybudovali na základech bývalé muniční továrny sídliště Neugablonz, kde své řemeslo nadále rozvíjí. Vznikla zde stejně zaměřená bižuterní škola a muzeum připomínající dějiny „Nového Jablonce“ ve spojení s původním místem pod Jizerskými horami. V Německu si vystavěli nové dílny, stejně tak mačkárný. Wilhelm Gustav Wildner bydlel se svou rodinou v dnešní Nové Vsi nad Nisou, v Neugablonz si v roce 1954 postavili rodinný dům, na jehož zadní průčelí navazovala vysoká mačkárna s dvěma mačkářskými pecemi pro výrobu skleněných knoflíků.¹⁶⁵

Následovala konfiskace podniků a jejich sloučení pod národní správu. Komunistický převrat v roce 1948 znárodnil na sto čtyřicet tři firem pod národní podnik Skleněná bižuterie, Železnobrodské sklo a Preciosa. Většina mačkářů začala pracovat ve velkých provozovnách těchto koncernů, našlo se i pár mačkářů, kteří pokračovali

¹⁶⁴ BURSOVÁ 2016, c. d. v pozn. 162, s. 68–69.

¹⁶⁵ LAURIN, Petra – NOVÁKOVÁ, Irena – PETRÁSKOVÁ, Christa: *Osudy Němců z Jizerských hor v letech 1945–1948*. 1. vyd. Liberec, Bor 2016, ISBN 978-80-87607-54-1, s. 122.

ve své práci v mačkárnách. Lze však říci, že domácí mačkáři ztratili své dosavadní postavení ve výrobě bižuterie a výroba se koncentrovala především v národních podnicích.

V roce 1952 vznikl koncern Jablonex pro veškerý vývoz jabloneckého skla a bižuterie. Bižuterie upadala, jelikož lehký průmysl se Československu dostal na druhou kolej a západní trh nebylo možné zásobovat. Určitý zlom nastal až v roce 1958, kdy se Jablonexu podařilo podepsat první kontrakt se Sovětským svazem. Téhož roku vzniklo Sdružení podniků Jablonecké bižuterie (později Průmysl jablonecké bižuterie) a sdružovalo zdejší národní podniky. Další léta se nesla ve znamení modernizace, nastoupily poloautomaty, automaty a výrobní linky. Od roku 1965 se pořádají v Jablonci nad Nisou bižuterní výstavy. V 70. letech zaměstnávala Jablonecká bižuterie přibližně dvacet šest tisíc zaměstnanců, z toho přes osm a půl tisíc domácích dělníků, roční výroba dosahovala 2,2 miliardy korun československých. Po roce 1989 se z podniku Jablonecká bižuterie vyčlenilo třináct samostatných podniků.¹⁶⁶

Ještě před rokem 1948 měla jablonecká bižuterie 70% zastoupení na světových trzích, do roku 1990 to bylo pouze 5%, i když odbyt byl víc jak jedna miliarda Kčs, většinové zastoupení měla již kovová bižuterie, což bylo dáno změnou vkusu.¹⁶⁷ Po roce 1990 se někteří mačkáři vrátili zpět do svých mačkáren a podnikali na živnostenské listy. Stali se z nich přímí výrobci a prodejci nebo dodávali exportním obchodníkům na jejich zakázku. Domácí mačkáře zaměstnávali, a dnes ještě také, velké firmy jako Preciosa nebo Swarovski, které si nechávají mačkat lustrové ověšky.¹⁶⁸ Dále například firma H Glass pro výrobu tradičních skleněných knoflíků a v podnicích jako je Esterla či Skleněná bižuterie a také jiné další jablonecké firmy. Dnes se převážně mačkají lustrové ověšky, korálky a knoflíky pro sběratele knoflíků nebo pro luxusní módní oděvy. Docenit mačkané zboží umí zákazníci ze Spojených států amerických, z Afriky nebo ze Spojených arabských emirátů.

¹⁶⁶ NOVÝ 2008, c. d. v pozn. 117, s. 41–49.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ PETRÁSKOVÁ, Christa: Drikety-mačkárny – malé technické stavby v Jizerských horách, in: *Sborník referátů ze semináře - Vesnické technické památky, výrobní objekty*, Vysoké Mýto, Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě 14. – 15. 10. 2003, s. 98.

7 Mačkárny

Úplně první mačkárny se objevily v okolí Černostudničního hřbetu v 1. polovině 19. století v souvislosti s rozvojem jablonecké bižuterie a galanterního zboží. V jablonecké oblasti se začalo sklo mačkat dříve, než se objevily první stavby tohoto typu. S mačkáním skla začali první bižuterní dělníci pracující ve svých chalupách, nejčastěji to byli rodinní příslušníci, kteří pospolu vyráběli skleněné kameny a korálky u sklářského stolu. Takový sklářský stůl se nacházel ve světnici, vespod měl umístěn šlapací kovářský měch, jenž přiváděl k hořícím knotům vzduch a fungoval jako kahan.¹⁶⁹ Počet knotů byl stejný jako počet olověných ohebných trubic se zakončenými mosaznými špičkami. Špičky trubic usměrňovaly plamen hořícího knotu a jejich počet udával teplotu kahanu, lépe řečeno lampy. Primárně stůl nebyl určený pouze pro mačkání, u stolu se dělaly též vinuté (lampové) korálky, skleněné předměty – figurky, květinčky a jiné dekorativní zboží, foukané perle, vánoční ozdoby a další různé produkty zhotovované touto technikou.¹⁷⁰ Nelze si však představovat stejný technologický postup jako tomu je u ručního mačkání skla při peci v pozdějších mačkárnách. U sklářského stolu se pracovalo s tenkými skleněnými tyčinkami, též řečenými lampovými, menších rozměrů a průměrů. Tyčinka se nahřála a sklovina se tvarovala ve formičkách, do kterých se sklo mačkalo. Teplota lampy by ani nestačila pro výrobu větších výmačků či pro ohřev pozdějších mačkářských tyčí. Tyče menších rozměrů se údajně zpočátku vyráběly v černých kuchyních u komínů dřevěných chalup, kde bylo vysoké riziko vzplanutí, protože ještě v 60. letech 19. století se topilo suchým smrkovým dřívím. To se mělo změnit, až když jeden mačkář od Maxova odstěhoval svou mačkáckou pec z kamenných bloků, pravděpodobně svou výrobu už tedy soustředil k peci, do přírodní jeskyně na svém pozemku a přizpůsobil ji pro mačkářskou práci a to i v zimním období.¹⁷¹ Tím měla být zahájena výstavba dílen pro výrobu mačkaného zboží ze skla. Nazývaly se quetschhütte či drückerhütte. Český název driketa je odvozen od německého slova drücken tedy v českém překladu mačkat, později se setkáváme i s názvem mačkárna. Jedná se o technickou stavbu, která vznikla

¹⁶⁹ Takovýto sklářský stůl s měchem lze ještě spatřit u pana Liboše Štrýncla v soukromém muzeu Korálek v Kokoníně. Vyobrazen na *obrázku 19*.

¹⁷⁰ ŽÁK 1998, c. d. v pozn. 109.

¹⁷¹ PETRÁSKOVÁ 2003, c. d. v pozn. 168, s. 98.

pod Jizerskými horami a dodnes je tu hojně zastoupená. Nikde jinde ve světě ji nelze spatřit, kromě pár driket nacházející se na území Německa, kam byli po druhé světové válce jablonečtí a železnobrodští Němci odsunuti.

První mačkárny vypadaly odlišně od těch, které můžeme ještě dnes spatřit. První stavby tohoto typu neměly komíny, pouze střešní kafry (hřebenové větráky) kudy unikal teplý vzduch a dým z ohně,¹⁷² na *obrázku 2* je vyobrazena taková mačkárna z konce 19. století. Byly vystavěny z kamene a neměly strop pro správnou funkci kafrů.¹⁷³ Uvnitř se totiž mačkářská dílna podobala té kovářské – uprostřed místnosti byla umístěna otevřená výheň. Postupem času se přidávaly komíny, zpočátku mohla mačkárna vypadat jako na *obrázku 3 a 4*. Zdokonalená mechanizace a konstrukce pecí vedla ke zlepšení samotných staveb. Přibýly vysoké komíny pro odtah z pecí. Stavební postup nebyl nijak omezován, každý mačkář si mačkárnu vystavěl dle svých preferencí a finančních možností, tudíž se setkáváme s různými typy (*více v kapitole 8*). Vesměs se jednalo o stavby postavené na žulové podezdívce z cihel se značným podílem dřeva využitého na krovech, střeše, přístavbách, kafru a podobně. Kromě hlavního prostoru s dílnou a pecí náleží mačkárně další prostory, například na skladování dřeva, uhlí, tyčového skla či samostatný prostor pro dokončování mačkářské práce, jako bylo odbrokování a příprava na expedici. V 90. letech 19. století byla zakázána práce v přístavbách u dřevěných chalup či v bývalých stodolách. Nové požární předpisy určovaly podobu mačkáren i jejich vzdálenost od obytných domů.¹⁷⁴ Tehdy se začaly stavět mačkárny s vysokými komíny pro řádný odtah pecí, jež byly umístěny na štítech staveb. Tím šetřily prostor v mačkářské dílně a pec byla z poloviny ochlazována a nehrozilo vzplanutí dřevěných částí.¹⁷⁵ Fotografie takovéto mačkárny je vyobrazena na *obrázku 5*. Výstavba mačkářských dílen závisela hlavně na poptávce po zboží a vždy se nemuselo jednat o samostatné stavby, ale o různé přístavby či sklepy. Pro představu, jak se vyrábělo a prodávalo mačkané zboží, poslouží níže uvedený příběh pana Ludvíka Lubase (1876–1966), sestavený na základě jeho pamětí: „...Začal jsem vyrábět „karmazinky“. Posílal jsem je do Paříže firmě G. Marcus.

¹⁷² ŠTRYNCL, Liboš: *soukromé poznámky*, nepublikovaný materiál, soukromý archiv Liboše Štryncla.

¹⁷³ PETRÁSKOVÁ 2003, c. d. v pozn. 168, s. 103.

¹⁷⁴ ŠTRYNCL, Liboš: *soukromé poznámky*, nepublikovaný materiál, soukromý archiv Liboše Štryncla.

¹⁷⁵ Tamtéž.

Byl to Žid a pocházel z Jičína...Zboží zasílala moje sestra Pavla a já jsem Marcusovy dopisy vyřizoval z josefovských kasáren...Karmazinky se vyráběly z křišťálu, ale i barev. Druk syrový mačkal Ulbrich na Čížkovicích a podomácku ho brousili v okolních vesnicích a na Turnovsku. Obroušené jsem nosil pálit (polírovat) do Pulečného a později do Dalešic a nosil do similování, tj. do stříbření, aby se zrcadlily. Byly vyráběny v mnoha velikostech od čísla 1 do čísla 50. Měl jsem na to mosazná sítká. Kamínek měl 16 hránek a nahoře plošku, Špičatá číst se simulovala. Na začátku mi karmazinky similizoval Ignáz Hopf v Jablonci, byl to hrubý Němec. Později simuloval Rudolf Möldner, kterému jsem potom dodával kamínky, a to do různých vývozních domů. Začal jsem vyrábět asi roku 1905 i později skleněné knoflíky dámské, a hlavně vestové na barevné pánské vesty, jak byla tehdá móda. Míval jsem asi 20–30 mačkářů a postavil jsem i vzadu přístavbu, kde jsem měl vlastní mačkárnu...Byl to velký průmysl a já byl finančně vyčerpán stavbou našeho domu. Vstoupil jsem do spolku se sklářem Josefem Maryškou z Brodce a vedli jsme výrobu společně několik roků. Já vedl s bratrem Rudolfem výrobu a Maryška vyplácel mačkáře. Jednou za měsíc jsme vše společně vyúčtovali... Kolem roku 1905 se začaly vyrábět tzv. paví oči. Byly mačkány podomácku, stolově. Začal jsem také, a první kameny pavích očí mi dodal mačkář Havel z Loužnice – ty jsem dodával do Jablonce firmě Sacher & Klein, která kupovala ode mne karmazinky... Karmazinky občas nešly na odbyt a byly ukládány doma na sklad. Často jsme se vydali z posledních peněz a byli jsme nuceni si od známých vypůjčit peníze, aby se mohlo zaplatit brusiči za odvedenou práci. Pak se muselo se ztrátou něco odprodat, aby se půjčka mohla vrátit. Když se pak počaly vyrábět knoflíky, byla situace již lepší... Z prádelny jsem zvětšením upravil dílnu a koupil několik mačkářských stolů, a vyráběli jsme knoflíky. Byl to živý, pěkný obchod. Zasílal jsem do Vídně, vozil do Prahy a i jiným továrnám vyrábějícím barevné vestové látky...V letech 1910 až 1913 jsem dodával karmazinky firmě Antonína Zasche, který byl spřízněn s firmou Kosmann a Swarowski ve Watensu v Tyrolích, s majiteli továrny na chatony. Zasche vedl filiální sklad pro Jablonec a odbíral pro tuto firmu ohňové karmazinky ode mne. Odkoupil vždy celý sklad a za dobré ceny... Tato výroba se udržela až do roku 1914 a byla přerušena první světovou válkou...Výroba knoflíků a kamenů vznikem války usnula téměř nadobro... “¹⁷⁶

¹⁷⁶ LUBAS, Ludvík: *Drobné paměti domácí*. 1. vyd. Liberec, Bor 2012, ISBN 978-80-87607-04-6. s. 40–43.

Během 40. let 20. století skončila éra výstavby těchto unikátních staveb.¹⁷⁷ Poválečný odsun způsobil, že se pár mačkáren vystavělo i v Německu, avšak nikoliv v takové míře jako pod Jizerskými horami. Národní podniky pohltily většinu domácích mačkářů, několik z nich jich však zůstalo pracovat v mačkárnách. Po roce 1990 se někteří mačkáři vrátili ke svému řemeslu a podnikají na živnostenský list.¹⁷⁸ V dnešních dnech lze najít převážně mačkárny předělané na rekreační obydlí, garáže, dílny či zahradní kůlny. Na některých místech pomalu chátrají, prezentováno na *obrázcích 50 až 52*, v lepších případech jsou alespoň po exteriérové stránce udržovány.

7.1 Rozbor mačkárny

Pro rozbor interiérově zachovalé mačkárny jsem si vybrala mačkárnu pana Liboše Štrýncla,¹⁷⁹ která je od roku 1995 soukromým muzeem. Muzeum Korálek představuje mačkářské řemeslo a mačkárnu jako takovou. Mačkárna byla založena roku 1904 a dnes je kulturní památkou. Nachází se v Kokoníně v Jablonci nad Nisou na parcele číslo 372 u vily čísla popisného 437. Rozloha mačkárny čítá přibližně 69 m² a je situována severozápadním směrem. Stavba je postavená z pálených cihel na žulové podezdívce a je členěna na tři části – mačkářská dílna, dokončovací a expediční místnost a v dřevěné přístavbě se nacházel expediční sklad. Na štítu, směrem na severozápad, je umístěn komín. Druhý komín se nachází na protilehlém štítu a v dolní části je zakryt dřevěnou přístavbou, v prostoru mezi dveřmi expedičního skladu a komínem se nachází dokončovací a expediční místnost. Střecha je podlouhlá sedlového typu a na ní je umístěn kafr neboli hřebenový světlík. Střecha je usazená na dřevěných krokech a v mačkářské dílně je dřevěný strop. V podélných stěnách a na severozápadním štítu jsou umístěna podlouhlá okna s dřevěnými rámy přivádějící světlo do mačkářské dílny. Do mačkárny se vchází z jihozápadu, přímo do expediční a dokončovací místnosti, při vstupu je vidět dolní část komínu. Vpravo se vchází do mačkářské dílny, pec na dřevěný a antracitový otop je umístěna na severozápadu – napojena na severozápadní komín. Vedle pece je umístěna

¹⁷⁷ ŠTRYNCL, Liboš: *soukromé poznámky*, nepublikovaný materiál, soukromý archiv Liboše Štrýncla.

¹⁷⁸ PETRÁSKOVÁ 2003, c. d. v pozn. 168, s. 98.

¹⁷⁹ Reportáž o Muzeu Korálek, viz: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10099560500-soukroma-muzea/207562230190015-muzeum-koralek/>

kaplovka pro mačkání skla a pracovní stůl u pece, za kaplovkou se nachází chladicí nádoba, kam padají nopy.¹⁸⁰ Chladicí skříň je v levém rohu. Druhá pec se nacházela naproti u druhého komínu. Vedle je umístěn pracovní stůl s měchem a petrolejovým kahanem – předchůdcem mačkářské pece. *Obrazová příloha 13. až 34.* zachycuje mačkárnu pana Štryncle.¹⁸¹ Následující dvě podkapitoly se podrobněji věnují jednotlivým stavebním prvkům mačkáren. Výstavba a konečný vzhled mačkáren záleželi na majiteli, právně nebyly nijak omezovány až do konce 19. století. Záleží tedy na konkrétní stavbě.

7.1.1 Exteriér mačkáreny

Podezdívka mačkáreny je především žulová, zdi tvoří omítnuté pálené cihly. V **centrální části** mačkáreny je dílna, kde se u pecí odehrává mačkářská práce. **Přístavba** mačkáreny navazovala na centrální část mačkářské dílny, mohla být dřevěná nebo cihlová, zakončená pultovými střechami. Některé mačkáreny však tuto přístavbu nemají. Jeden z charakteristických rysů mačkáreny je **světlík**, různé typy světlíků vyfotografované během výzkumu jsou představeny na *obrázku 42*. Umístěn je na hřebeni sedlové střechy, nejčastěji uprostřed, a krytý je sedlovou stříškou. Přivádí světlo do mačkáreny pomocí tabulového skla, otevřením může odvádět teplý vzduch. Světlíků mohlo být více, dle preferencí majitele a velikosti samotné mačkáreny. **Kafr** neboli **hřebenový světlík** vypadá obdobně jako světlík, *obrázek 43*, slouží pro regulaci teplého vzduchu. Je tvořen žaluziemi, které se dají rozevřít. Dalším typem sloužící k účelu odvětrávání je dýmník, ten nemá skleněné tabule ani žaluzie, pouze odvětrávací meziprostor, prezentován je na *obrázku 44*. Dalším typickým stavebním prvkem jsou **komíny**, *obrázek 45*. Ty mohou být umístěny uprostřed nebo ve štítových zdech. Lze rozlišit mačkáreny jednokomínové, dvoukomínové a vícekomínové, přehledové dělení je na *obrázcích 35 až 37*. Často lze najít komíny rozšiřující se u země. Komíny jsou postavené z pálených cihel a sahají do značné výšky. **Střecha** mačkáreny je nejčastěji podélná sedlového typu, lze se setkat i se střechami pultovými jako samostatně stojícími stavbami, typy střech jsou

¹⁸⁰ Vymačkaný vzor s okrajovými přelisky nazývanými broky. Jedná se o nadbytečný materiál, v dalším procesu se vzor těchto přelisků zbavuje.

¹⁸¹ *Rozhovor Anny Spěšné s pamětníkem, mačkářem skla, panem Libošem Štrynclem*, Muzeum Korálek – Kokonín, Jablonec nad Nisou, uskutečněno dne 6. 10. 2018.

na *obrázcích 39 a 40*, nebo mačkárnami jako přístavba k obytnému domu, *obrázek 38*. Střechy jsou vystavěné na dřevěných krovech. **Okna** se nacházejí na podélných stranách, někdy i ve štítu, většinou se skládají z dřevěných okenních rámců a tabulového skla nebo jsou sestaveny ze sklobetonové výplně takzvaných luxfer či Cipilitu, různá okna jsou na *obrázcích 46 až 49*.¹⁸²

7.1.2 Interiér mačkárny

Podkroví je završené dřevěnými krovy, lze vidět na *obrázku 41*. U větších mačkáren podkroví poskytovalo úložné prostory, například pro skladování mačkářských kleští a jiného. **Mačkářská dílna** je centrální prostor, kde se odehrává mačkářská práce, jsou zde umístěny **pece**, při kterých se mačkají skleněné tyče, interiér mačkárny z 20. století zachycují *obrázky 10 a 11*. Dílna je osvětlena okny, světlíkem a odvětrávána je kafrem či světlíkem. **Přístavba** sloužila pro uschování vstupních i výrobků – pro skladování dřeva, uhlí, tyčového skla a dokončení mačkářské práce, jako bylo odbrokování a příprava na expedici.¹⁸³

7.2 Mačkářské náčiní

K práci mačkáře patří neodmyslitelně náčiní. V samotné mačkárně se naházelo nářadí různého typu. Níže je popsáno pouze nejdůležitější náčiní charakteristické pro toto řemeslo. Hlavní nástroj pro mačkání se dělí na ruční a na strojní.

7.2.1 Mačkářské kleště

Mezi ruční mačkání patří **mačkářské kleště**. Předchůdci mačkářských kleští byly hliněné formičky, vyobrazené na *obrázku 6*, z nichž se mačkaly skleněné špalíčky, z kterých se brousily kameny (jako tomu je u přírodních kamenů), poté se mačkaly i hrubé tvary a následně se odbrušovaly. Navázaly kleště dřevěné dovolující vytvoření páky, lze se domnívat, že dřevěné kleště měly nejdříve hliněné formy, a až poté kaplíky z měkkého kovu, jak lze vidět na *obrázku 7*. Poslední kleště jsou celokovové,

¹⁸² Určeno na základě terénního výzkumu.

¹⁸³ Určeno na základě terénního výzkumu a návštěvy Muzea Korálek, 6. 10. 2018.

zkonstruované bratry Fišerovými. V Jizerských horách jsou prvně doloženy roku 1832, ty nejvíce ze všech uvedených odolávají teplotám skloviny a mechanickému používání. Pro korálky a knoflíky s dírkou slouží **mačkářské jehly** umístěné v čelistech kleští, které při zmáčknutí kleští propíchnou výmaček a vytvoří se jimi průvlek korálků nebo knoflíků, takovéto kleště lze najít na *obrázku 9*. Mačkářské kleště jsou uchyceny na pracovním stole u pece. Vývoj mačkářských kleští je zachycen na *obrázku 8*. **Kaplíky** jsou umístěny v čelistech mačkářských kleští a skládají se z vrchního a protilehlého spodního kaplíku. Kaplíky jsou na sebe přesně lícovány a udávají výsledný výmaček. U knoflíků je na horním kaplíku vrchní motiv knoflíku a na protilehlé straně je zadní část knoflíku bez motivu. U korálků je motiv rozdělen na dvě povětšinou stejné části. Kaplíky vyrábí nástrojaři a vzory ryjí rytci kovů. V Jizerských horách na toto řemeslo přešli rytci skla, kteří nenašli ve svém oboru upotřebení. Nejdříve se kaplíky vyráběly z měkkého kovu jako je mosaz, později se užívalo i hliníku. Kvalita obrazce záležela na zdatnosti rytce, kaplíky z mosazi podléhaly rychlejší zkáze, ale dobře se do nich rylo. Rytce v této době musel rýt negativní obraz, zrcadlově převrácený a do hloubky. Od poloviny 19. století se používá celokovových kleští z odolné kalitelné oceli s delší výdrží. Kaplíky se vyrábí vylisováním z jádra, originálního kusu, dá se říci vzorového. Z jádra se lisují kaplíky, ne však do nekonečna, ocel jako každý materiál používáním časem odsluhuje. K výrobě kaplíků se používají uhlíkaté oceli s povrchem vytvrzeným nitridem a cementováním nebo oceli nástrojové. Dále slinuté karbidy a nikl, jelikož se dobře leští a je odolný proti vysokým teplotám. V niklových kaplíkách vzniká vysoce kvalitní smirkové zboží a není třeba jej dále brousit.¹⁸⁴

7.2.2 Strojní a automatická mačkadla

Mezi strojní mačkání se řadí první mačkářský stroj **Kaplovka**, z dnešního pohledu se spíše jedná o ruční sklářské mačkadlo s větším podílem mechanizace, lze jej tedy řadit i do ručního mačkání. V Kaplovce jsou taktéž umístěny kaplíky. Rozdíl je však v tom, že se Kaplovka zpátky rozevře čelisti pružinou, takže se pouze stlačuje a ručně nerozevírá jako u mačkářských kleští. Průvlek vytváří píchací mechanismus jako na mačkářských

¹⁸⁴ Střední uměleckoprůmyslová a Vyšší odborná škola v Jablonci nad Nisou: *Studijní materiál k technologii rytí kovů a raznic*, Jablonci nad Nisou, nepublikovaný materiál, vlastnictví Anny Spěšné.

kleštích. Po Kaplovce bylo zkonstruováno **Kopalovo mačkadlo**, též nazývané **Kopalovka**, na němž odpadl podíl ručního mačkání. Kopalovka mačká automaticky a mačkář vkládá mezi kaplíky konec roztavené tyče. Po Kopalovce bylo zkonstruováno **Maturovo mačkadlo**, nazývané též **Maturovka**. Jedná se o poloautomatizované mačkadlo na menší knoflíky a perle. Nad svírajícími kaplíky je umístěna pec, kam se vkládá tyčové sklo, to se roztaví a rovnoměrný proužek skloviny „vytéká“ mezi dva kaplíky a strojem je sklovina mačkána. Tím vzniká pruh výmačků. Dole je umístěn sekáček, ten pruh dělí na menší díly nopů, a ty padají do chladicí nádoby. Je nutno dodat, že mačkadla byla konstruována pod Jizerskými horami. **Rotační mačkadla** vyrábí polotovary ve tvaru kuliček. Proužek skloviny vytéká mezi dva kotouče, na jejichž obvodu jsou umístěny kaplíky. Rotací kotoučů je sklo vtahováno do kaplíků a vychází z něho pruh nopů. Všechny výše popsaná mačkadla vyrábí výmačky s broky. Existuje i moderní stroj na **bezbrové mačkání** pro výrobu mačkaných kamenů či skleněných kuliček. Do kaplíku je přiváděna sklovina o stejném objemu jako má budoucí výmaček. V lisovací části získá sklovina výsledný tvar a pohybem vypadává výmaček bez broků.¹⁸⁵

7.2.3 Pece a pracovní stoly

Předchůdcem pece byla výheň, posléze zjednodušený kahan. Pece byly na samém počátku tmeleny jílem a vytápěny suchým dřívím, pak se přistoupilo k šamotové vyzdívce a otopu uhlím, topným olejem či elektřinou.¹⁸⁶ Pece mohou být uzpůsobeny až pro dva mačkáře, v takovém případě se peci lidově říkalo dvojčata, pec lze spatřit na *obrázku 12*. Vedle pece se nachází pracovní stůl s upevněnými mačkářskými kleštěmi nebo bez nich, pracuje-li se na mačkadle. Na pracovním stole leží mačkářské tyče, jejichž konec je vložen do pece.

7.2.4 Mačkářské tyče a lampové tyčinky

Skleněné tyče a tyčinky jsou základním polotovarem pro mačkářskou práci. Jsou vyráběny ve sklárnách a tažárnách. Mačkářské tyče měly normovaný průměr osmnáct

¹⁸⁵ Střední uměleckoprůmyslová a Vyšší odborná škola v Jablonci nad Nisou, c. d. v pozn. 184.

¹⁸⁶ PETRÁSKOVÁ 2003, c. d. v pozn. 168, s. 99.

až čtyřicet milimetrů a délku jeden metr a dvacet centimetrů v případě sodnodraselného skla. Tyče z dražšího kompozičního olovnatého skla měřily osmdesát centimetrů. Do konce druhé světové války se tyče vytahovaly ručně. Jeden sklář nabral sklovinu ze sklářské pece a druhý ji uchytil a vytáhl sklovinu v tyč. Poté se dělila na kratší tyče a následně chladila. U lampových tyčinek délka tahu dosahovala i šedesát metrů. Tyčinky měly normovanou délku osmdesát centimetrů o průměru sedm až dvanáct milimetrů.¹⁸⁷

Mačkářské tyče se vyrábějí v různých barvách a provedení, jsou to například transparentní, opálové, alabastrové, hedvábné, syté, achátové, s různými barevnými přetahy, v měsíčních svitech. Dnes mají běžně průměr dva až čtyři centimetry a délku jeden metr. Jeden druh se prodává ve svazku o váze dvaceti kilogramů¹⁸⁸ a netahají se ručně, nýbrž za použití tahacích strojů.

7.2.5 Ostatní mačkářské náčiní

Dále mačkář potřeboval **nůžky na sklo** pro odstrižení výmaček od mačkářské tyče. **Stírák** neboli **hladítko** na úpravu zahřátého konce mačkářské tyče. **Telery** – skřipce na krátké mačkářské tyče. **Chladicí nádobu** a **temperanční skříň**, kde se sklo chladilo. **Židli, hák na čištění pece, nádobu na popel, kleště na kalení kaplíků, měřidla** a další jiné náčiní. Výmačky s broky nebo pruh nopů se mohl prodávat nebo předávat faktorovi v takovémto surovém stavu či byly výmačky i nopy zbavovány broků přímo v mačkárně, a to pomocí **odbrokovacích nůžek** nebo **šitlovacích bubnů**. Nezbytné pro prodej byla **decimálka** a **sada závaží**.¹⁸⁹

7.3 Technologický tok

Ruční mačkání skla patří k velmi náročné práci. Je k tomu zapotřebí síla, vytrvalost, přesnost a odolnost, jelikož pec dosahuje vysoké teploty. Když má mačkář připravené skleněné tyče a v mačkářských kleštích upevněné kaplíky požadovaného vzoru roztopí pec

¹⁸⁷ NOVÝ, Petr: *Ve službách módy a stylu: česká bižuterie v období první republiky (1918-1938)*. Praha, Academia 2017, ISBN 978-80-200-2708-5, s. 185–186.

¹⁸⁸ PETRÁSKOVÁ 2003, c. d. v pozn. 168, s. 101.

¹⁸⁹ ŠTRYNCL, Liboš: *soukromé poznámky*, nepublikovaný materiál, soukromý archiv Liboše Štryncla.

na příslušnou pracovní teplotu v rozmezí od 700–1300°C podle druhu skla. Konec skleněné tyče vloží do pece, tak, aby zbytek skleněné tyče ležel na pracovním stole, mačkáři u pece jsou zachyceni na dobových snímcích prezentované na *obrázcích 10 a 11*. Poté mačkář levou rukou tyč vytáhne a natavenou sklovinu si hladítkem vyrovná do vodorovné polohy. Rozevře pravou rukou mačkářské kleště a mezi dvěma kaplíky natavený konec tyče párkrát (nebo jednou, záleží na vzoru) zmáčkne mezi dvěma kaplíky.¹⁹⁰ Tím se vytvoří požadovaný vzor s broky. Je-li výsledný motiv perle, korálek, knoflík, lustrový ověš nebo jiné zboží potřebující průvlak, jsou kleště uzpůsobeny tak, že je na nich mačkářská jehla, která při zmáčknutí kleští výmaček rovnou propíchne. Jiné bižuterní polotovary, nevyžadující otvor pro navléknutí, jako jsou například karmazínky, se mačkají bez použití jehly. Řada vymačkaných tvarů se nazývá nopy, ty se odstříhnou od skleněné tyče, když sklovina již nemá správnou pracovní teplotu pro mačkání. Skleněná tyč se znovu nahřeje a celý proces se několikrát opakuje.¹⁹¹ Pokud je již krátká upevní se do kleští zvaných telery. Odstřižené vzory se dají do chladicí nádoby nebo do otvoru v peci sloužící pro temperaci skla. Poté se přenesou do chladicí pece, kde se chladí do druhého dne. Po vychladnutí se nopy rozlámou a zbaví se přebytečných okrajů takzvaných broků. Broky se odstřihávají ručně speciálními ručními odbrokovacími nůžkami za sucha a poté se jemně dobrousí na poloautomatických brusech. To platí u kulatých či oválných vzorů.¹⁹² Nepravidelné vzory se musí brousit ručně nebo se mohou omílat, je-li použito suchého způsobu, nazývá se proces šitlování, pokud mokrého za použití vody a písku jedná se o rumplování. Odbrokování probíhalo ještě v mačkárnách nebo nejčastěji mačkané vzory vykupoval faktor v surovém nebo šitlovaném stavu společně s broky. Pro mačkáře bylo výhodnější pokud faktor nevyžadoval přelisky nazpět.

¹⁹⁰ Mačkané sklo. [online]. In: *Folklorika*, ČT 2, 24. 5. 2014, 09:55, dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1102732990-folklorika/214562260800005-mackane-sklo/titulky>

¹⁹¹ Více viz: Jablonecké knoflíky. [online]. In: *Toulavá kamera*, ČT 1, 4. 3. 2007, 10:00, dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126666764-toulavakamera/207411000320304/obsah/121829-jablonecke-knofliky?kvalita=vysoka>

¹⁹² Jablonecko: výroba skleněných knoflíků. [online]. In: *Toulavá kamera*, ČT 1, 3. 10. 2014, 18:25.

dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10394707183-toulava-kamera-vychutnava-cesko/214563231180005-havlickobrodsko-a-jablonecko/obsah/354718-jablonecko-vyroba-sklenenych-knofliku>

Broků se zbavil mačkář vlastními silami, a ty mohl prodávat zpět na výrobu skla a přijít si tím na pár drobných. Šitlované či rumplované výrobky s oddělenými broky se dále sítovaly, aby se výrobek vytrídil od zbavených přelisků. Následovalo přebírání a třídění, nedokonalé výrobky se vyloučily a zboží se mohlo vážit či počítat. Za kvalitu zboží byl mačkář honorován dle norem. Takto vymačkáný sortiment se mohl dále upravovat polírováním – leštěním; similizací – slouží k tomu mosazná sítko, používaná nejčastěji u karmazínek, zespod se vytvořilo stříbrné zrcátko a překrylo zlatým nebo stříbrným lakem, bižuterní kámen se po této úpravě třpytil; dále malbou; povoskováním; pokovením a jiným.

8 Plošný výzkum

Mačkárny vznikaly v období, kdy zřejmě nebylo potřeba stavebního povolení na menší stavby na vlastním pozemku, či nové výstavby měly pod správou obce. Některé z nich nejsou zaneseny do katastru nemovitostí i do map. Mačkárny většinou spadají do kategorie jiných staveb a nemají číslo popisné nebo evidenční. Některé mačkárny jsou ovšem zapsány jako rekreační nebo obytné. Kompletní soupis doplněný o fotografie mačkáren nebyl nikdy učiněný. Předpokládám, že v minulosti pro soupis nebyl důvod, stavby sloužily svému účelu a možná tak obchodníci měli pro své vlastní potřeby poznamenáno, jaké mačkané zboží nabízí ten či ten mačkář, ale spíš tento údaj byl zanesen na zadní strany vzorkovnicových karet. Jejich záznam lze nejlépe provést na základě plošného výzkumu.

Metodika plošného průzkumu si klade za cíl dokumentovat stavby s výpovědní hodnotou, ohrožené budovy a celé urbanistické soubory, jelikož vypovídající prvky venkovské architektury zanikají. Základem této metodiky je zdokumentování historického stavebního fondu textem, fotografickým záznamem a zákresem do mapy. Detailnost výzkumu záleží na celkovém měřítku a rozsahu území.¹⁹³

Na plošném průzkumu jsem přerušovaně pracovala v úseku od konce roku 2016 až do roku 2019. Výzkum probíhal na jižní straně Černostudničního hřbetu, konkrétně na území obcí Nová Ves nad Nisou, Maršovice, Dalešice, Pěnčín a městyse Zásada o celkové katastrální výměře 2 840 hektarů, území je vyznačeno na *mapě 3* a stejné území z 19. století je zobrazeno na *mapě 7*. U každé stavby jsem provedla zákres do mapy a stavbu dle možností a terénního umístění vyfotografovala. Výsledkem výzkumu jsou katalogové listy v přílohách této práce, jejich podoba byla přizpůsobena katalogizačním kartám Národního památkového ústavu. Samotný počet vystavěných mačkáren může být dnes již jen spekulací, protože mnoho mačkáren bylo zbouráno. Kolik mačkáren se na Jablonecku a Železnobrodsku doopravdy nacházelo, nevíme. Nejvyšší počet uvádí pan Jaroslav Lubas, a to přibližně 290 mačkárenských provozů.¹⁹⁴ Mnou provedený plošný

¹⁹³ PEŠTA, Jan. Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel, odborná a metodická publikace, sv. 50, Praha, NPÚ ÚOP středních Čech v Praze, ISBN 978-80-86516-78-3, s. 12–15.

¹⁹⁴ LUBAS, Jaroslav: Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci 4. část, in: Zpravodaj od pramene Nisy, 2014. č. 7, s. 21.

výzkum mačkáren ve vytyčené oblasti dohromady čítá **205** staveb, Výsledek plošného výzkumu je barevně i číselně znázorněn na *mapě 12* a přenesen do mapové vrstvy *Google maps*.¹⁹⁵ Pokud bychom vycházeli z tohoto údaje, muselo být mačkáren daleko více. Kdybychom počítali mačkárenské provozy, tedy i přístavby k domům, sklepy a jiné, tak mačkářských dílen muselo být v jablonecké a železnobrodské oblasti zajisté několik set. Závěr lze přesněji posoudit až po celkovém průzkumu mačkáren pod Jizerskými horami. Jedním z mála pramenů nám může sloužit Adresář Jablonce nad Nisou z let 1911–1912, kde jsou uvedeny jednotlivé živnosti. Mezi nimi jsou sepsáni i mačkáři s výpisem jmen a číslem popisným jejich obývaného domu, výčet mačkářů z výzkumné oblasti je uveden v *tabulce 7*. Dohromady je v Adresáři z oblasti, kde byl proveden plošný výzkum, uvedeno 113 mačkářů. V části obce Pěňčina v Krásné a Jistebsku jsou uvedeni mačkáři společně s obchodníky. Přehlédneme-li Krásnou a Jistebsko, tak jsou v Adresáři uvedeny i ženy věnující se mačkářské práci – Kleinert Marie, Rosselt Marie, Reckziegel Julie a Fischer Barbara. Mačkářské práci se tedy věnovaly i ženy, tudíž se nejednalo pouze o mužskou práci. Nejvíce mačkářů je uvedeno v Nové Vsi nad Nisou, dokonce více než je tomu u sousedního města Smržovka.

Na základě plošného výzkumu jsem uspořádala obrazovou přílohu typických stavebních prvků a různých mačkáren. Mačkárny lze rozdělit na jednokomínové, dvojkomínové a vícekomínové, zobrazeny na *obrázcích 37, 38 a 39*. Také příklad mačkárny, která je součástí obytného domu a přímo na dům navazuje, *obrázek 40*. Mačkárny mohou mít střechy sedlové nebo pultové, *obrázek 41 a 42*, nejčastěji jsou ovšem sedlové. Jak vypadá sedlová střecha uvnitř mačkárny je vidět na *obrázku 43*. Ve výzkumné oblasti bylo dochováno několik světlíků, prezentovány jsou na *obrázku 44*. Příklady hřebenových světlíků a dýmníků jsou na *obrázku 45 a obrázku 46*. Na *obrázku 47* jsou představeny různé typy komínů na štítech mačkáren. Různé řešení okenních prvků mačkáren jsou na *obrázcích 48, 49 a 50*. Na *obrázku 51* lze vidět, jak mačkárny bez údržby pomalu zanikají nebo jak mění svůj původní vzhled, *obrázek 52*.

¹⁹⁵ Dostupné na: https://drive.google.com/open?id=1b_8ypaw3B3dIm7ePwh3cHHuHSIcpntFK&usp=sharing

8.1 Nová Ves nad Nisou

Nová Ves nad Nisou je obec ležící na severním až západním úbočí Černostudničního hřbetu. Její celková rozloha čítá 471 hektarů a dělí se na dvě části – Novou Ves nad Nisou a osadu Horní Černá Studnice. Celkově zde žije 798 obyvatel a správním obvodem je Jablonec nad Nisou.¹⁹⁶

Na mapě stabilního katastru z let 1824–1843, *mapa 9* druhá část, je v Nové Vsi nad Nisou zobrazeno už více zděných objektů, které jsou vyznačeny červeně, ostatní žluté stavby jsou dřevěné. Dřevěných staveb je více v Horní Černé Studnici, jak lze vidět na prvním mapovém výřezu *mapy 9*. Na druhém mapovém výřezu, *mapy 9*, jsou vyznačeny i stavby za obytnými domy. V levé části výřezu je ulice odbočující vlevo od hlavní silnice, zde se nachází dnešní dům číslo popisné 278, na mapě stabilního katastru leží na parcele číslo 1233 a za domem je vyznačena podlouhlá stavba. Odhaduji, že se jedná o zákres mačkárný v *katalogizačním listu* uvedenou pod *číslem 9*. Většina usedlostí v Nové Vsi nad Nisou byla v této době stále dřevěných.

Plošný výzkum jsem v této obci provedla ke konci roku 2016. V Nové Vsi nad Nisou jsem objevila **dvacet** mačkáren. V osadě Horní Černá Studnice nebyla katalogizována žádná mačkárna skla. Mačkárna *číslo 17* má dochovanou dobovou fotografii, je vyobrazena na *obrázku 35*. Mačkárna *číslo 4* má z roku 1964 kresbu od Josefa Václava Scheybala, *obrázek 36*. V přílohách jsou katalogizační listy mačkáren z Nové Vsi nad Nisou uvedeny pod *1. až 20. katalogizačním listem*.

8.2 Maršovice

Obec Maršovice se nachází na jihozápadní straně od Černostudničního hřbetu. Maršovice leží na 176 hektarech a dělí se na dvě části – Maršovice a Čížkovice 1. díl. Žije zde 603 obyvatel a správním obvodem je Jablonec nad Nisou.¹⁹⁷

¹⁹⁶ Nová Ves nad Nisou, in: *Místopisný průvodce po České republice* [online], [vid. 16. 6. 2019], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/7290/nova-ves-nad-nisou/>

¹⁹⁷ Maršovice, in: *Místopisný průvodce po České republice* [online], [vid. 16. 6. 2019], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/7289/marsovice/>

Na mapě stabilního katastru z let 1824–1843, *mapa 8*, je v Maršovicích více zděných staveb, zaznamenaných žlutě, než zděných, červených staveb. Čížkovice 1. díl jsou na druhém mapovém výřezu *mapy 8*. Čížkovice spadaly k Dalešicím až do roku 1992 a Maršovice měly dvě části – horní část zobrazená na prvním výřezu *mapy 8* byly Maršovice, spodní část, nezobrazená na mapě se jmenovala Dolení Maršovice a taktéž spadaly k Dalešicím až do roku 1903.¹⁹⁸

V Maršovicích jsem na základě plošného výzkumu objevila **deset** mačkáren. V přílohách katalogizačních listů se jedná o 21. až 30. *katalogizační list*. V Čížkovicích 1. díl byly katalogizovány **čtyři** mačkárný, *katalogizační list 31. až 34.* Do výzkumu jsem zařadila i mačkárnu nacházející se na katastrálním území obce Skuhrov. Její obytný dům se leží v Čížkovicích 1. díl a mezi mačkárnou a domem prochází katastrální dělení obce Skuhrov a Čížkovice 1. díl, jedná se o mačkárnu *číslo 205*.

8.3 Dalešice

Dalešice se nachází jihozápadně od Černostudniční hřbetu pod Maršovicemi. Obec se rozkládá na 243 hektarech.¹⁹⁹ Celkový počet obyvatel čítá 191. Správní obvodem Dalešic je Jablonec nad Nisou. Na mapě stabilního katastru z let 1824–1843, *mapa 10* druhá část, převažují dřevěné stavby, označeny žlutě. K Dalešicím náležely Čížkovice a Dolní Maršovice až do začátku 20. století.

Plošným výzkumem jsem našla **šest** mačkáren. V přílohách katalogizačních listů se jedná o 35. až 40. *katalogizační list*.

8.4 Pěňčín

Obec Pěňčín je situována pod jižním úbočí Černostudničního hřbetu. Celková katastrální výměra činí 1338 hektarů s 1 904 obyvateli. Pěňčín se dělí na šest místních částí

¹⁹⁸ Historie obce, in: *Obec Dalešice* [online], [vid. 16. 6. 2019], <http://www.oudalesice.cz/index.php/historie-obce>

¹⁹⁹ Dalešice, in: *Místopisný průvodce po České republice* [online], [vid. 16. 6. 2019], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/6922/dalesice/>

– Alšovice, Bratříkov, Dolní Černá Studnice, Huť, Jistebsko a Krásná. Správním obvodem Pěňčina je Železný Brod.²⁰⁰

Na mapách stabilního katastru z let 1824–1843, *mapy 10 a 11*, jsou většinou zastoupeny dřevěné stavby vyznačené žlutě. Plošný výzkum byl v této obci dosti náročný, ve všech místních částech obce jsem našla **sto třicet osm** mačkáren. V přílohách jsou katalogizační listy mačkáren z Pěňčina uvedeny pod *41. až 180. katalogizačním listem*. V Alšovicích **třicet** – *katalogizační listy 41. až 70.*, Jistebsku **dvacet devět** – *katalogizační listy 71. až 99.*, Bratříkově **devatenáct** – *katalogizační listy 100. až 118.*, Krásné **deset** – *katalogizační listy 119. až 128.*, Dolní Černé Studnici **devět** – *katalogizační listy 129. až 137.*, Huti **čtyřicet tři** – *katalogizační listy 138. až 180.* Díky vysokému počtu jsou zde zastoupeny různé mačkárny a všechny možné stavební prvky.

8.5 Zásada

Městys Zásada leží na jižní straně pod Černostudničním hřbetem. Zásada byla s největší pravděpodobností založena jako česká osada a ze všech výzkumných obcí se zásadně liší v sídelní struktuře. Celková katastrální výměra Zásady měří 612 hektarů a žije zde 894 obyvatel. K Zásadě patří osada Zbytky a spadají pod správní obvod Železný Brod.²⁰¹

Na mapě stabilního katastru z let 1824–1843, *mapa 11* druhá část, jsou většinou zastoupeny dřevěné stavby vyznačené žlutě. Plošným výzkumem jsem našla v Zásadě **dvacet** mačkáren a ve Zbytkách **čtyři** mačkárny. V přílohách katalogizačních listů se jedná o *181. až 204. katalogizační list*. Byla zde nepočtenější koncentrace samostatných mačkáren umístěných vedle sebe a to mačkárny *číslo 192, 193 a 194*.

²⁰⁰ Pěňčín, in: *Místopisný průvodce po České republice* [online], [vid. 16. 6. 2019], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9916/pencin/>

²⁰¹ Zásada, in: *Místopisný průvodce po České republice* [online], [vid. 16. 6. 2019], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10015/zasada/>

Závěr

Text práce obsáhl osm hlavních kapitol. První kapitola zdokumentovala vývoj osidlování v okolí Černostudničního hřbetu a navázala kapitoly o vývoj jizerskohorského sklářství. Byly zaznamenány první zdejší sklárny spadající do období renesance a také první sklářské rody. Nedílnou součástí práce je zaznamenání příchodu sklářského rodu Riedelů, kteří později obohatili zdejší mačkářskou práci o skleněné sodnodraselné tyče a nahradili tím drahé kompoziční tyče.

Šestá kapitola prezentovala historii ručního mačkání skla. Nejdříve se věnuje turnovskému kamenářskému řemeslu a bratrům Fišerovým. Po vynálezu kompozičního skla a mačkářských kleští se výrobní technologie rozšířila do míst Černostudničního hřbetu, jelikož turnovské kamenářské řemeslo nebylo právně chráněno. Úpadek kamenářství v Turnově a podpora hrabat Desfours přispěla k uchycení tohoto řemesla na Jablonecku a stalo významným reprezentantem jablonecké bižuterie, protože udávala její důležitou vlastnost a tím byla láce.

Vytyčený cíl stavebně rozebrat pozůstalou mačkárnu byl splněn. Mačkárna pana Liboše Štrýncla byla popsána po exteriérové i interiérové stránce a doplněna o obsáhlou obrazovou přílohu s popisky. Z plošného výzkumu jsem, jak bylo napsáno v úvodu práce, ustoupila od zdokumentování obce Skuhrov. Ve většině případů jsem dokumentovala pouze samostatné mačkárny, nikoliv přístavby navazující na obytný dům, ale i takové katalogové listy byly pro názornost vytvořeny. Některé mačkárny zcela ztratily svůj původní charakter či mají například zachovaný pouze zbytek vnějšího komína. Při výzkumu jsem tedy nemusela některé mačkárny rozpoznat nebo jsem jednoduše nějakou stavbu opomenula. Míním, že každý takový výzkum nabízí prostor pro jeho opakování a pokračování. Prvotní plošný výzkum je důležitý díky své fotografické dokumentaci, protože lze na základě tohoto poznatku vytyčit charakteristické stavební prvky, jak lze tyto stavby identifikovat.

Důležitým poznatkem práce je, že mačkárny byly od počátku stavěny pouze pod Jizerskými horami. Při psaní práce mě napadlo nastudovat i odborné knihy o odsunu německého obyvatelstva. K mému překvapení jsem našla výpověď, kde se přímo píše, že mačkář z Jablonecka si po druhé světové válce postavil novou mačkárnu v Neu Gablonz.

Významným závěrem práce je také celistvé popsání nástrojů pro mačkání a to od hliněných forem až po automatická mačkadla. Mačkářské náčiní je přehledně sepsáno a následně je popsán podrobný technologický tok.

V současnosti jsou mačkářny obdivovány zejména pamětníky, badateli jablonecké bižuterie i skla, památkáři a odborníky technické stavby. Možná proto, že souborná práce o mačkárnách nebo o mačkání skla vůbec nebyla doposud vydána a problematice se věnovalo málo pozornosti. Mnou provedený plošný výzkum čítá dohromady dvě stě pět mačkáren, v rámci této práce jsem vytvořila vrstevnicovou mapu se záznamem jednotlivých katalogizovaných mačkáren doplněnou o fotografie. Věřím, že má bakalářské práce bude podnětem pro další plošný výzkum. Po komplexním poznání tohoto naprostého fenoménu v prvních pěti obcích je znatelné, jak jablonecký kraj byl průmyslově zasažen.

Použité prameny a literatura

Prameny

Prameny tištěné

- FISCHER, Karl Richard: *Beiträge zur Geschichte der Gablonzer Glas- und Schmuckindustrie*, Gablonz a. N., Stadtmuseum 1912.
- GEBERT, Franz: *Adress-Buch für den politischen Bezirk Gablonz a. N. 1911–1912*, Rochlitz im Riesengebirge, Rochlitz an der Iser 1912.
- SOMMER, Johann Gottfried: *Das Königreich Böhmen. statistisch-topographisch dargestellt. Zweiter Band. Bunzlauer Kreis*. Prag, J. G. Calve'sche Buchhandlung 1834.

Orální historie

- *Rozhovor Anny Spěšné s pamětníkem, mačkářem skla, panem Libošem Štrynclem*, Muzeum Korálek – Kokonín, Jablonec nad Nisou, uskutečněno dne 6. 10. 2018.

Historické obrazové prameny

- *Dobové snímky* z fotoarchivu Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, poskytnuta inv. č. A 0492, A 0495, A 0505, A 0677, A 0220, A 0137, A 0135, A 0133, A 0226, A 0450, A 0716, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, autorky reprodukcí Mgr. Marie Strnadová a Anna Spěšná.
- Archivní mapy z Ústředního archivu zeměměřictví a katastru, digitalizované mapové listy - *Originální mapy stabilního katastru 1:2880 (1824–1843) a Císařské povinné otisky map stabilního katastru Čech 1:2880 (1824–1843)* [online], spolupráce na digitalizaci: Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně a Národní památkový ústav, použity mapové karty *Marschowitz*, *Tschichzowitz*,

Swarzbrunn, Neudorf, Bratřizkow, Dalleschitz, Pintschay, Zásada, dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>

- Laboratoř geoinformatiky UJEP: *aplikace OLDMAPS.GEOLAB.CZ*, spolupráce na digitalizaci: Rakouský státní archiv ve Vídni, Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně, Ministerstvo životního prostředí ČR, použity listy z II. vojenském mapování Čech 1836–1852 a III. vojenském mapování Čech 1877–1880: *O_3_VI, O_3_V, mapový list 37543754*. dostupné z: <http://oldmaps.geolab.cz/>

Prameny osobní povahy

- ŠTRYNCL, Liboš: *soukromé poznámky*, nepublikovaný materiál, soukromý archiv Liboše Štryncle.
- Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola v Jablonci nad Nisou: *Studijní materiál k technologii rytí kovů a raznic*, Jablonci nad Nisou, nepublikovaný materiál, vlastnictví Anny Spěšné.

Literatura

- ANDĚL, Rudolf – FIALA, Zdeněk: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 3: Severní Čechy*, Praha, Svoboda 1984.
- BUMBA, Jan: *České katastry od 11. do 21. století*, 1. vyd. Praha, Grada 2007, ISBN 978-80-247-2318-1.
- BURSOVÁ, Veronika: *Hospodářské a sociální postavení sklářských dělníků na Jablonecku: v období první Československé republiky (1918–1938)*, 1. vyd. Liberec, Bor 2016, ISBN: 978-80-87607-61-9.
- DRAHOTOVÁ, Olga: *Historie sklářské výroby v českých zemích. I. díl, Od počátků do konce 19. století*, 1. vyd. Praha, Academia 2005, ISBN 80-200-1287-7.
- KARPAŠ, Roman, et al.: *Jizerské hory. I: O mapách, kamení a vodě*, 1. vyd. Liberec, Nakladatelství RK 2009, ISBN 978-80-87100-08-0.

- KARPAŠ, Roman – ANDĚL, Rudolf et al.: *Smržovka: pohledy do historie dávné i nedávné*, 1. vyd. Liberec, RK 2010, ISN 978-80-87100-13-4.
- KAŠPAR, Jan: *Jablonec nad Nisou: Stručný průvodce sedmi stoletími města*, 1. vyd. Jablonec nad Nisou, Informační centrum Městského úřadu v Jablonci nad Nisou ve spolupráci se Státním okresním archivem Jablonec nad Nisou a Městskou galerií MY 2006, ISBN 80-239-9730-0.
- KYBALOVÁ, Ludmila – NOVÝ, Petr – SIRŮČKOVÁ, Šárka: *Jablonecký knoflík: Gablonzer Knopf = The Jablonec button*. 1. vyd. Jablonec nad Nisou, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou 2007, ISBN 978-80-86397-04-7.
- LAURIN, Petra – NOVÁKOVÁ, Irena – PETRÁSKOVÁ, Christa: *Osudy Němců z Jizerských hor v letech 1945–1948*. 1. vyd. Liberec, Bor 2016, ISBN 978-80-87607-54-1.
- NEVRLÝ, Miloslav: *Kniha o Jizerských horách*, 4. vyd. Liberec, Vestri 2007, ISBN 978-80-903029-6-9.
- NOVÝ, Petr: *Jablonecká bižuterie*, 1. vyd. Praha, Grada 2008, ISBN 978-80-247-2250-4.
- NOVÝ, Petr – LUBAS, Jaroslav – ČERNÝ, Zbyněk: *Historie a současnost podnikání na Jablonecku, Tanvaldsku a Železnobrodsku*, 1. vyd. Žehušice, Městské knihy 2007, ISBN 978-80-86699-49-3.
- NOVÝ, Petr: *Ve službách módy a stylu: česká bižuterie v období první republiky (1918-1938)*. Praha, Academia 2017, ISBN 978-80-200-2708-5.
- PEŠTA, Jan: *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel, odborná a metodická publikace*, sv. 50, Praha, NPÚ ÚOP středních Čech v Praze, ISBN 978-80-86516-78-3.
- PROSTŘEDNÍK, Jan – ŠÍDA, Petr – DRNOVSKÝ, Václav: *Pravěká těžba v Jizerských horách: příběh kamenných seker*, 1. vyd. Turnov, Muzeum Českého ráje 2011, ISBN 978-80-87416-06-8.

- SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, 1. vyd. Praha, František Šimáček 1895.
- URBAN, Stanislav – PEŠATOVÁ, Zuzana: *Jablonecká bižuterie*, 1. vyd. Praha, Orbis 1965.
- VÁVRA, Jaroslav Raimund: *Pět tisíc let sklářského díla: čtení z dějin skla*. 1. vyd. Praha, Orbis 1953.
- VONDRUŠKA, Vlastimil: *Sklářství*, 1. vyd. Praha, Grada 2002, ISBN 80-247-0261-4.
- ZENKNER, Karl: *Die alten Glashütten des Isergebirges: ein geschichtlicher Überblick nach den Ergebnissen der Forschung namhafter Heimatkundler*, Schwäbisch Gmünd, Leutelt-Gesellschaft e. V. 1968.

Sborníky a články

- Albrecht Maximilian Anton hrabě Desfours (Des Fours): 10. 9.1671 – 7. 8. 1732, in: *Desenské noviny*, Desná, 2013, č. leden, s. 9.
- FRYDRYCH, Miloslav: Cesta skleněných kamínků, in: *Šperkař*, Turnov, 2012, 4. díl. s. 21–26.
- HEJDOVÁ, Dagmar.: Archeologický výzkum sklářské huti ve Sklenařicích, okres Semily, in: *Ars Vittraria 1*, Jablonec nad Nisou, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou 1966. s. 13–27.
- KLEPL, Jan: *Vznik a vývoj jabloneckého průmyslu 1967*, Rozpravy Národního technického muzea v Praze, Praha, Národní technické muzeum 1967, sv. 30.
- LUBAS, Jaroslav: Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci 1. část, in: *Zpravodaj od pramene Nisy*, 2014, č. 4. s. 19–21.
- LUBAS, Jaroslav: Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci 4. část, in: *Zpravodaj od pramene Nisy*, 2014. č. 7, s. 20–22.

- LUBAS, Jaroslav: Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci 5. část, in: *Zpravodaj od pramene Nisy*, 2014. č. 8, s. 13–15.
- NOVÝ, Petr: Renesanční sklárny ve Mšeně a Hutí, in: *EKODISK*, Krkonoše, 1999, č. 5.
- SVOBODOVÁ, Jana: *Turnovské cechy v raném novověku*, Liberec, 2017. diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, katedra historie.
- PÁNKOVÁ, Helena: Vývoj a budoucnost krajinného rázu Frýdlantska, in: ŠOVAROVÁ (ed.): *Člověk, stavba a územní plánování VI*, 1 vyd. Praha, ČVUT v Praze – Fakulta strojní 2012, ISBN 978-80-01-05025-5. s. 121.
- PETRÁSKOVÁ, Christa: Drikety-mačkárný – malé technické stavby v Jizerských horách, in: *Sborník referátů ze semináře - Vesnické technické památky, výrobní objekty*, Vysoké Mýto, Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě 14. – 15. 10. 2003. s. 98–109.

Elektronické zdroje

- Historie obce Jenišovice, in: *Obec Jenišovice*, [online], [vid. 26. 10. 2018], dostupné z: <http://www.jenisovice.cz/obec/PDF/historie.pdf>.
- DUFEK, Vladimír – GELNAR, Michal: Poznámky k zavádění výroby kompozičního skla v Čechách, in: *Glassrevue* [online], 2007 [vid. 20. 8. 2018], dostupné z: <http://www.glassrevue.com/news.asp@nid=6176&cid=6.html>
- TURNOVEC, Ivan: Turnovská kompozice, in: *Gemologický průvodce Ivana Turnovce* [online], 30. 11. 2008 [vid. 11. 9. 2018], dostupné z: <https://gemologie.turnovec.cz/2008/11/30/turnovska-kompozice>.
- *Místopisný průvodce po České republice* [online], [vid. 16. 6. 2019], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz>.

- *Obec Dalešice* [online], [vid. 16. 6. 2019], <http://www.oudalesice.cz>.
- SPĚŠNÁ, Anna: Mačkárný na Jablonecku a Železnobrodsku, in: *Google maps* [online], dostupné na:
https://drive.google.com/open?id=1b_8ypaw3B3dIm7ePwh3cHHuhSIcpntFK&usp=sharing

Ostatní

- Jablonecké knoflíky. [online]. In: *Toulavá kamera*, ČT 1, 4. 3. 2007, 10:00, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126666764-toulavakamera/207411000320304/obsah/121829-jablonecke-knofliky?kvalita=vysoka>
- Jablonecko: výroba skleněných knoflíků. [online]. In: *Toulavá kamera*, ČT 1, 3. 10. 2014, 18:25. dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10394707183-toulava-kamera-vychutnava-cesko/214563231180005-havlickobrodsko-a-jablonecko/obsah/354718-jablonecko-vyroba-sklenenych-knofliku>
- Mačkané sklo. [online]. In: *Folklorika*, ČT 2, 24. 5. 2014, 09:55, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1102732990-folklorika/214562260800005-mackane-sklo/titulky>
- Nahlížení do katastru nemovitostí, in: *Státní správa zeměměřictví a katastru, ČZÚK* [online], dostupné z: <https://www.ikatastr.cz>.
- Otevřená mapová databáze, in: *OpenStreetMap*, [online], dostupné z: <https://openstreetmap.cz/>.
- Sklářský rod Riedelů: Sklářský rod Riedelů 1. díl Příchod. In: *Youtube* [online], zveřejněno 8. 2. 2016 [vid. 30. 12. 2018], Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DAbTIPXpj9E&list=PLraC2b-SHR1nEHll6QzaiyLdWyCo6aySD>

Badatelské návštěvy

- Muzeum Korálek, Maršovická 437, 468 01 Kokonín, Jablonec nad Nisou.
- Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, U Muzea 398/4
466 01 Jablonec nad Nisou. + odborná praxe v depozitářích bižuterie, 2019
- Muzeum výroby korálků, Beadworld - Skleněná bižuterie, a.s., Alšovice 156,
46821 Pěčín, Jablonec nad Nisou.
- Výletní areál Pěčín – exkurze sklářské výroby, Pěčín 60, 468 21 Pěčín,
Jablonec nad Nisou

Seznam příloh

Katalogové listy

- **Katalogový list 1.–20.** – Nová Ves nad Nisou
- **Katalogový list 21.–30.** – Maršovice
- **Katalogový list 31.–34.** – Čížkovice 1. díl
- **Katalogový list 35.–40.** – Dalešice
- **Katalogový list 41.–70.** – Alšovice
- **Katalogový list 71.–99.** – Jistebsko
- **Katalogový list 100.–118.** – Bratříkov
- **Katalogový list 119.–128.** – Krásná
- **Katalogový list 129.–137.** – Dolní Černá Studnice
- **Katalogový list 138.–180.** – Huť
- **Katalogový list 181.–200.** – Zásada
- **Katalogový list 201.–204.** – Zbytky
- **Katalogový list 205.** – Skuhrov (dodatek k Čížkovicím 1. díl)

Přílohy

Tabulky:

Tabulka 1 - **Soupis skalského a rohozeckého panství od Viléma z Valdštejna v obnovených deskách zemských z roku 1543**

Sídla		
Skály – zámek s rychtou a kovárnou v podhradí	Zbiroh – pustý zámek	
Města a městečka		
Turnov – půl města s pustým klášterem	Brodec městečko	
Pusté vsi		
Mukařov	Maršovice	Jistebsko
Jablonec		
Vsi		
Bobov	Štveřín	Lažany
Vlastibořice	Sedlištky	Jivina
Třetí	Radimovice	Rydvaltice
Dalešice	Klíčov	Kokonín
Skuhrov	Stanovsko	Sněhov
Lišný	Vrat	Loučky
Mnichovka	Besedice	Tatobity
Václav	Brodce malé	Huntířov
Bzi	Veselí	Chlístov
Těpeře	Alšovice	Splžov (Splzov)
Radčice	Jirkov	Velká a Malá Horka
Pelechov	Proseč	Smrčí
Pipice	Chloudov	Spálov s hamrem
Bitouchov	Svojkov	Rádlo
Brkanov	Rychnov	Jenišov (Jenišovice)
Hrazenec	Vodelovice	Pačeřice
Ždárek	Jílové	Bezděčín
Sestranovice		
Kmetčí dvory		
v Bělé	v Nudvojovicích	v Přepěřích
v Přepěřích	ve Volancích	v Střevelné
v Kadeřávcích	v Chuchelné	v Sytovém
v Rozprachticích	v Sedlejovicích	
Poplužný dvůr		
ve Sviňanech		

Zpracováno dle údajů uvedených: SEDLÁČEK, August: Vranov, Malá Skála, in: Hradý, zámky a tvrze království Českého, 1. vyd. Praha, František Šimáček 1895, s. 330, zpracovala Anna Spěšná

Tabulka 2 - Skalské panství zakoupené v roce 1615 Albrechtem Janem Smiřickým

Sídla		
Skály – zámek s dvorem poplužným		
Města a městečka		
Turnov – čtvrtinu města		
Vsi		
Labe	Vransko	Bobov
Suchov	Protivnou	Líštný (Líšný)
Mukařov	Huntířov	Skuhrov
Bzí	Plzov	Veselí
Chlístov	Těpeře	Dobrohostov
Alšovice	Jablonec	Džbánov
Loučná	Kokonín Velký (Kokonín)	Kokonín Malý (Kokonín)
Maršovice	Šubrtovice	Liskov
Vrkoslavice	Jistebsko	Přepeře
Štveřín	Ploukovice	Sychrov
Doubí	Srbsko	Kamenice
Skokovy	Mlýnce	Olešnice
Skalany	Babiny	Církovsko
Kačanovy	Pohoří	Kadeřavý
Přepeře	Arnoštovický? s řekou Jizerou	

*Vypracováno dle údajů uvedených: SEDLÁČEK, August: Vranov, Malá Skála, in: Hrady, zámky a tvrze království Českého, 1. vyd. Praha, František Šimáček 1895, s. 331–332
zpracovala: Anna Spěšná*

Tabulka 3 – **Pozemková držba na Černostudničním hřbetu z berní ruly sestavené roku 1654**

Panství rohozecké, maloskalské a semilské vlastnili Desfoursové.

3.1 Panství rohozecké (Hrubý Rohozec)

Železný Brod	Loučky	Činov
Michovka	Ohrazenice	Brodec
Vranové	Daliměřice	Pelechov
Líšný	Bukovina	Záhoří
Hamrštejn	Loučky	Proseč
Koberovy	Jenišovice	Pipice
Besedice	Odolenovice	Smrčí
Zbirohy	Žďárek	Dlouhý
Malý Rohozec	Paceřice	

3.2 Panství maloskalské (Malá Skála, dříve panství skalské)

Sněhov	Loučná	Lučany n. N.
Mukařov	Kokonín	Malá Horka
Bobov	Maršovice	Hrubá Horka
Huntířov	Jistebsko	Alšovice
Skuhrov	Prosíčka	Radčice
Splzov	Vrát	Jirkov
Bzí	Spálov	Mšeno n. N.
Tepěře	Slaná	Vrkoslavice
Veselí	Komárov	Chlístov
Jablonec n. N.	Janov n. N.	Jesenný
Tanvald	Nová Ves n. N.	Makov

3.3 Panství semilské (Semily)

Semily	Sytová	Bítouchov
Vysoké nad Jizerou	Přívlačka	Šumburk nad Desnou
Roprachtice	Střevelná	Podmoklice
Sklenařice	Velké Hamry	Chuchelna
Tříč	Příchovice	Bořkov
Stará Ves	Smržovka	Benešov
Příkrý	Rybenice	Bozkov

Panství návarovské spravovala od roku 1627 Gertruda Lamottová.

3.4 Panství návarovské (Návarov)

Zlatá Olešnice (část)	Bohdalovice	Helkovice
Lhotka	Stanový	Jílové u Držkova
Zásada	Roztoky	Loužnice
Haratice	Škodějov	Bratříkov
Držkov	Bohuňovsko	Vlastiboř
Jesenný (část)	Plavy	Horská Kamenice

*Zpracováno podle: ANDĚL, Rudolf: Pozemková držba berní ruly z roku 1654,
in: KARPAŠ, Roman, et al.: Jizerské hory. 1: O mapách, kamení a vodě, 1. vyd. Liberec,
Nakladatelství RK 2009, ISBN 978-80-87100-08-0. s. 31*

Pozn.: Názvy vsí jsou uvedeny v dnešní podobě.

Zpracovala: Anna Spěšná

Tabulka 4 – Rodová držba Desfoursů na Černostudničním hřbetu zaznamenaná topografem Johannem Gottfriedem Sommerem v roce 1834

4.1 Fideikomis Smržovka

Název obce	Počet domů	Počet obyvatel	Údaje o sklářství a poznámky
Smržovka	471	2550	
Maxov	178	1097	8 brusičů skla
Lučany nad Nisou	272	1670	6 brusných mlýnů s 23 brusiči, několik dalších sklářů a výrobců korálků
Nová Ves nad Nisou	138 36 patří k Malé Skále	752 216 patří k Malé Skále	4 brusné mlýny, 1 brusárna patřící k Malé Skále
Tanvald	157	955	10 brusných mlýnů
Jiřetín pod Bukovou	42	269	3 brusné mlýny
Antonínov	67	370	1 huť Franz Riedel, 10 brusných mlýnů, několik sklářských pracovníků a obchodníků
Josefův Důl	71	455	1 podnik na výrobu skleněné bižuterie a lustrůvých ověsků, firma Karl Josef Zenker, 10 brusných mlýnů, několik sklářských pracovníků a obchodníků
Karlovy	37	229	3 brusné mlýny
Hrabětice	28	192	
Janov nad Nisou	177	1162	9 brusných mlýnů
Albrechtice v Jizerských horách	116	773	13 brusných mlýnů
Žďár	52	278	1 brusný mlýn
Mariánská Hora	87	547	2 brusné mlýny
Desná	97	637	2 brusné mlýny
Černá Studnice	30	168	původně připsaná

			k Malé Skále, poté k Nové Vsi nad Nisou dle obecního práva
--	--	--	---

4.2 Panství Malá Skála

Na panství Malá Skála je 11 354 obyvatel, 1747 domů, 1 trhové místo, 25 obcí a několik vesnic. Mezi obyvateli je 256 protestantů, 12 židů a ostatní jsou katolického vyznání. Český jazyk převládá v jižní části na 13 obcích a vesnicích spadajících pod panství Hrubý Rohozec a Svijany čítající 3508 obyvatel. Ostatní severní části jsou německé. Od roku 1788 přibýlo 534 domovních čísel a okolo 5037 obyvatel.

Název obce	Počet domů	Počet obyvatel	Údaje o sklářství a poznámky
Malá Skála	21 3 patří k Č. Dubu	106 20 patří k Č. Dubu	
Labe	25	179	
Splzov	14	90	
Bzí	67	497	
Veselí	20	135	
Chlístov	21	147	
Těpeře	42	294	
Želeč	12	103	
Sněhov	35	267	
Mukařov	62	473	samota Protivná
Bobov	16	230	
Huntířov	55	400	
Skuhrov	39	278	
Alšovice	41	308	převládá zde čeština
Krásná	28	167	
Černá Studnice	66 30 patří Smržovce	418 168 patří Smržovce	
Jistebsko	36	223	
Huť	75	519	dříve tu existovala huť, místo je s ní spojené
Maršovice	65 31 patří do Svijan	459 216 patří do Svijan	samota Hasel, jsou zde brusiči skla
Kokonín	174 29 patří do Svijan	1092 163 patří do Svijan	brusiči skla a korálků
Vrkoslavice	53	336	brusiči korálků,

			rafinéri skla
Jablonec nad Nisou	523	3209	jeden z hlavních industriálních trhů Čech
Jablonecké Paseky	35	191	3 řezáči skla
Jindřichov	74	480	několik řezáčů skla
Loučná nad Nisou	44	297	
Mšeno nad Nisou	142	986	1 řezáč skla

Části patřící malým dílem k panství Malá Skála:

Název vsi	panství	počet domů	počet obyvatel
Frýdštejn	Český Dub	1	5
Líšný	Hrubý Rohozec	6	44
Kopanina	Svijany	3	15
Pěnčín	Hrubý Rohozec	5	23
Čížkovice	Svijany	5	34
Nová Ves nad Nisou	Smržovka	36 + 3 brusírny	216

4.3 Návarov alodiální statek

Počet obyvatel vzrostl od roku 1788 o 1527 osob a 162 domů. Náboženství je katolické a jazyk český.

Název vsi	počet domů	počet obyvatel	Údaje o sklářství a poznámky
Návarov		115	
Lhotka	36	278	
Haratice	65	523	je zde velký mlýn, samota Dolánky
Bohdalovice	29	254	samota Podolánky
Plavy	48	380	3 samoty
Držkov	89	697	samota Machlov
Zásada	107 + 3 domy Zbytky	792	samota Zbytky
Loužnice	41	279	je zde mnoho důležitých obchodů se sklem, které vyváží do zahraničí
Bratříkov	39	300	několik obyvatel prodává skleněné zboží
Jílové	58	473	několik obyvatel se

			prodává skleněné zboží
Vlastiboř	52	485	samota Dolánky, několik obchodníků se skleněným a jiným zbožím
Zlatá Olešnice	pravý břeh		

Čerpáno z údajů uvedených v: SOMMER, Johann Gottfried: Das Königreich Böhmen. statistisch-topographisch dargestellt. Zweiter Band. Bunzlauer Kreis. Prag, J. G.

Calve'sche Buchhandlung 1834, s. 321–341

pro tabulku 4.1: Fideicommitz Herrschaft Morchenstern s. 321–326

pro tabulku 4.2: Allodial Herrschaft Klein Skal s. 326–333

pro tabulku 4.3: Allodial Gut Nawarow s. 333–341

zpracovala: Anna Spěšná

Tabulka 5 – Sklářské a bižuterní odvětví v jablonecké oblasti zaznamenané topografem Carlem Josephem Czoerningem v roce 1829

Zaznamenaný údaj	Počet
Brusírny na vodní pohon	152
Brusiči a ostatní v lidé pracující v brusírnách	1865
Ruční brusiči	1071
Pozlacovači	38
Malíři skla	48
Dělníci, kteří mačkali, leštili, pukali atd. sklo	600
Pasíři	53

Čerpáno z: KLEPL, Jan: Vznik a vývoj jabloneckého průmyslu 1967, Rozpravy Národního technického muzea v Praze, Praha, Národní technické muzeum 1967, sv. 30. s. 13.

**Tabulka 6 – Sklářské a bižuterní odvětví zaznamenané
Johannem Gottfriedem Sommerem v roce 1834**

6.1 Fideikomis Smržovka

Údaj	Počet	Poznámky
Huť	1	11 sklářů, vyráběla duté barevné i černé sklo (tvz. hyalit), bižuterii, kompoziční a lustrové ověsky
Výrobna kompozičního skla	1	Vyrábí skleněné korále a perle a rozmanitou drobnou bižuterii
Tažírny	neuvedeno	Skleněnou masu roztaví, nabarví a vytvoří skleněné tyče a trubičky
Výrobci nad kahanem	8	
Mačkáři	14	Prostřednictvím kovových kleští měkkou skleněnou kompozici a lustrové ověsky mačkají.
Foukači perlí	40	
Brusiči skla	1579	Brousí sklo v dílnách s vodním pohonem, pojmenované vodní mlýny pracující na vodní pohon.
Rytci skla	4	
Pozlacovači skla	2	
Navlékači perel	270	Navlékají na drát a nit
Pracovníci se skleněnými korály a ověsky (blíže neurčeno)	6 až 13	

6.2 Panství Malá Skála

Údaj	Počet	Poznámky
Sklář	1	
Brusiči a kuliči skla	78	
Řezáči/rytci skla	3	
Foukači perel	4	
Brusiči perel	11	
Výrobce bižuterie/bižuterníci	1	
Obchodníci se sklem	5	
Obchodník s bižuterií	1	

6.2.1 Jablonec

Údaj	Počet	Poznámky
Foukači perel	10 a 14 pomocníků	
Řezači skla	6	
Kuliči skla	6	
Výrobce bižuterie/bižuterníci	4	
Obchodníci s bižuterií	14	
Obchodníci se sklem	6	
Skláři	2	

6.3 Návarov alodiální statek

Údaj	Počet	Poznámky
Podomní obchodníci se sklem a bižuterií	mnoho - neuveden počet	
Sklář	1	

*Čerpáno z údajů uvedených v: SOMMER, Johann Gottfried: Das Königreich Böhmen.
statistisch-topographisch dargestellt. Zweiter Band. Bunzlauer Kreis. Prag, J. G. Calve'sche
Buchhandlung 1834.*

pro tabulku 6.1: Fideicommitz Herrschaft Morchenstern s. 323

pro tabulku 6.2: Allodial Herrschaft Klein Skal s. 329

pro tabulku 6.2.1: Allodial Herrschaft Klein Skal – Gablunka, Gablonec 332–333

pro tabulku 6.3: Allodial Gut Nawarow s. 334

zpracovala: Anna Spěšná

Tabulka 7 – **Soupis mačkářů z adresáře z let 1911–1912
v okrese Jablonec nad Nisou**

7.1 Nová Ves nad Nisou

Jméno mačkáře	Číslo popisné
1. Bartel Hermann	2
2. Berndt Franz	188
3. Dreszler Wilhelm	272
4. Fischer Emil	265
5. Hörner Anton	246
6. Hörner Heinrich	157
7. Hörner Reinhold	133
8. Günther Eduard	242
9. Heidrich Eduard	191
10. Hoffmann Franz	155
11. Holubetz Hermann	195
12. Holubetz Josef	149
13. Hübner Stefan	58
14. Ilchmann Anton	70
15. Kittel Eduard	178
16. Kleinert Konrad	268
17. Kleinert Marie	69
18. Knobloch Gustav	74
19. Krupka Franz	170
20. Linke Anton	204
21. Linke August	232
22. Linke Franz	73
23. Mai Raimund	131
24. Mai Raimund	27
25. Rosselt Marie	-
26. Rosselt Rudolf	271
27. Seiboth Josef	225
28. Simm Eduard	134
29. Stöcker Siegmund	142
30. Ulbrich Eduard	203
31. Ullmann Roman	151
32. Wehl Karl	214
33. Weisz Josef	138
34. Wildner Rudolf	142
35. Wildner Siegmund	29
36. Wildner Wilhelm	83
37. Wildner Wilhelm	175

38. Zimmermann Emil	169
---------------------	-----

7.2 Horní Černá Studnice

Jméno mačkáře	Číslo popisné
39. Czermak Josef	21
40. Feir Ludwig	-
41. Hübner Alfred	-
42. Knobloch Konrad	6
43. Reckziegel Julie	71
44. Ullmann Heinrich	43

7.3 Maršovice

Jméno mačkáře	Číslo popisné
45. Kundlatsch Franz	76
46. Mai Rudolf	77
47. Pilz Franz	82
48. Posselt Franz	101
49. Preiszler Josef	38
50. Schmidt Franz Josef	19
51. Schmidt Heinrich	50
52. Ulbrich Anton	104
53. Ulbrich Franz	102
54. Ulbrich Johann	39
55. Ulbrich Josef	101
56. Wolf Julius	56
57. Wollmann Franz	51
58. Zappe Hubert	93
59. Hoffmann Josef	13

7.4 Dalešice

Jméno mačkáře	Číslo popisné
60. Bursa Zölestin	6
61. Hübner Hermann	5
62. Pfeiffer Josef	70
63. Pilz Franz	20
64. Weisz Richard	15

7.5 Hut'

Jméno mačkáře	Číslo popisné
65. Fischer Barbara	26
66. Hilpert Josef	38
67. Hoffmann Adolf	64
68. Hübner August	105
69. Hübner Josef	110
70. Jäger Eduard	8
71. Klinger Hubert	117
72. Klinger Josef	83
73. Krupka August	65
74. Rymel Anton	119
75. Wolf Eduard	33

7.6 Pěčín

Jméno mačkáře	Číslo popisné
76. Hosak Anton	23
77. Mečír Gottlieb	8
78. Preiszler Hieronymus	4
79. Strnad Josef	20
80. Wander Emil	51

7.7 Krásná

Jméno mačkáře/obchodníka	Číslo popisné
81. Belda Joachim	-
82. Hoffmann Ludwig	-
83. Hübner Franz	-
84. Hübner Josef	-
85. Hübner Wilhelm	-
86. Kotschwar Franz	-
87. Lehmann Josef	-
88. Posselt Hubert	-
89. Simm Agnes	-
90. Schmidt Gázilia	-
91. Ulbrich Johann	-
92. Ulbrich Josef	-
93. Ulbrich Roman	-
94. Weisz Heinrich	-

7.8 Jistebsko

Jméno mačkáře/obchodníka	Číslo popisné
95. Hübner Anton	-
96. Hübner Ernst	-
97. Hübner Franz Josef	-
98. Hübner Josef	-
99. Juppe Franz	-
100. Mastnik Eduard	-
101. Weisz Anton	-
102. Weisz Ludwig	-
103. Wildner Josef	-
104. Zappe Josef	-

7.9 Dolní Černá Studnice

Jméno mačkáře	Číslo popisné
105. Hübner Eduard	-
106. Krause Franz	-
107. Schmidt Emanuel	-
108. Ulbrich Adolf	-
109. Ulbrich Josef	-
110. Ulbrich Johann	-
111. Zimmermann Hugo	-

7.10 Čížkovice

Jméno knoflíkáře a jehlicového výrobce	Číslo popisné
112. Jindra Rafael	-
113. Witt Anton	-

GEBERT, Franz: Adress-Buch für den politischen Bezirk Gablonz a. N. 1911–1912, Rochlitz im Riesengebirge, Rochlitz an der Iser 1912.

pro tabulku 7.1: Neudorf s. 217

pro tabulku 7.2: Schwarzbrunn s. 218

pro tabulku 7.3: Marschowitz s. 213

pro tabulku 7.4: Dalleschitz s. 192

pro tabulku 7.5: Labau s. 207

pro tabulku 7.6: Pintschei s. 208

pro tabulku 7.7 Schumburg s. 238

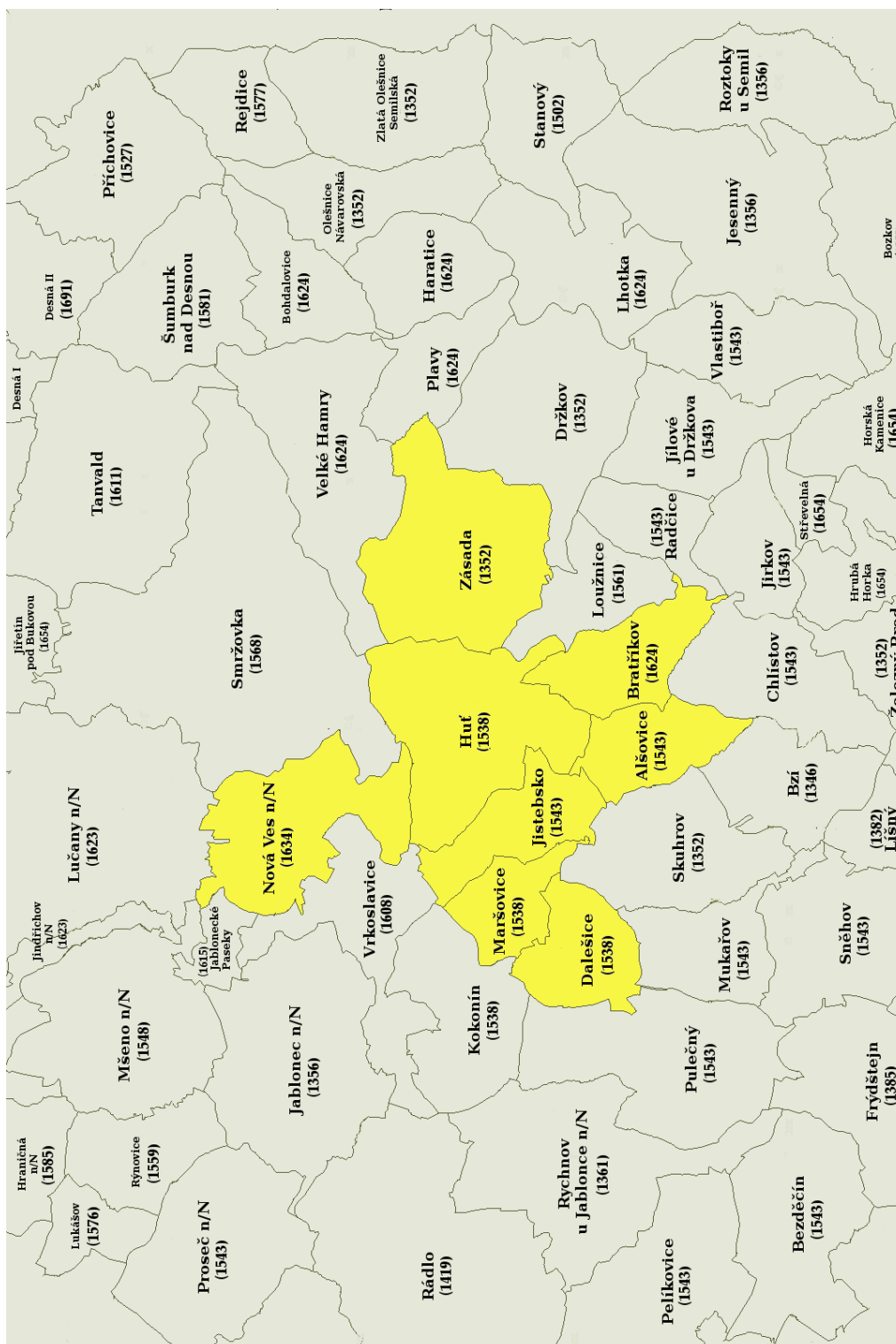
pro tabulku 7.8 Jistei s. 238

pro tabulku 7.9 Tschischkowitz s. 239

zpracovala: Anna Spěšná

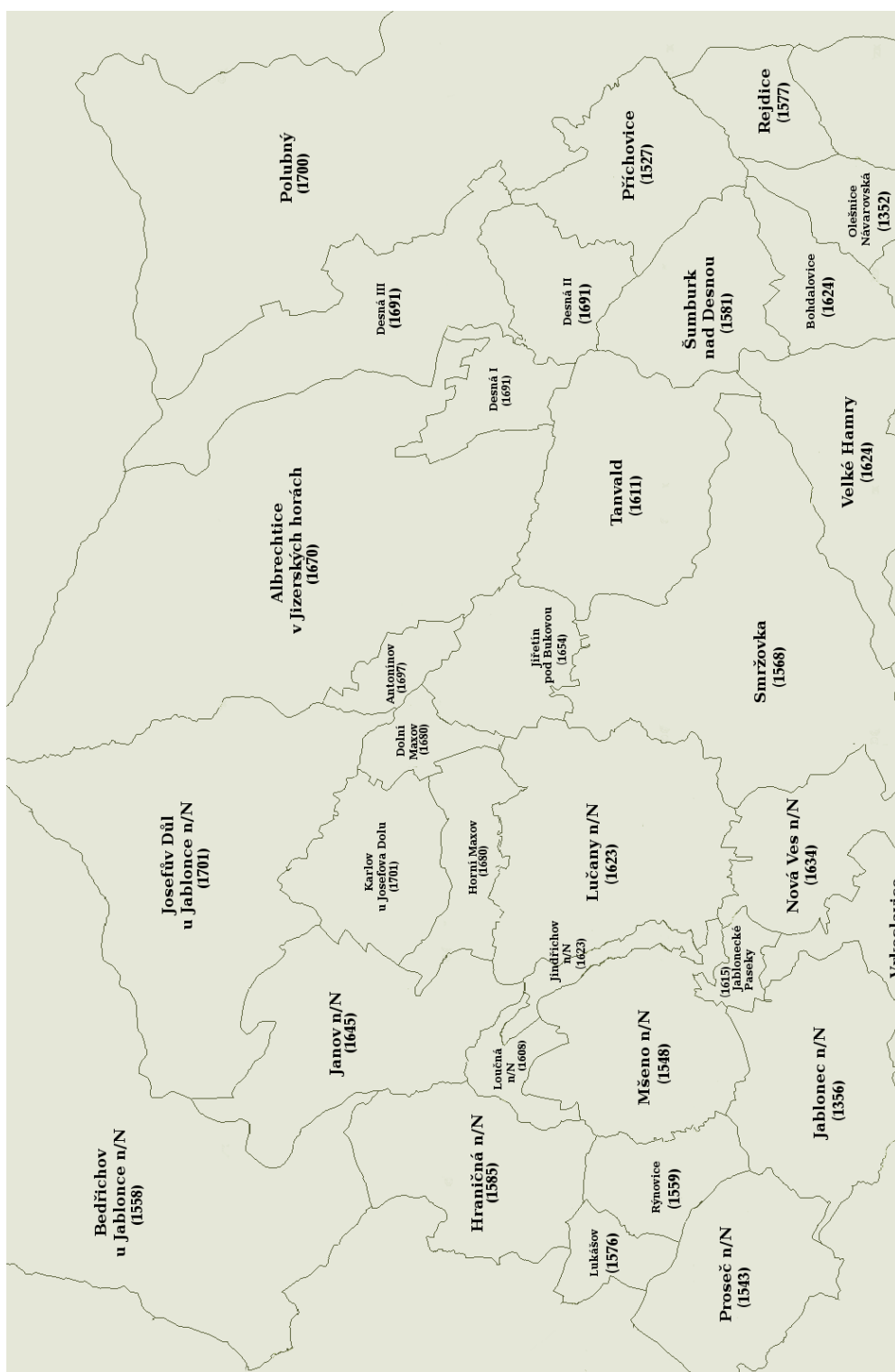
Mapy:

Mapa 1 – První písemné zmínky o obcích, jižní část

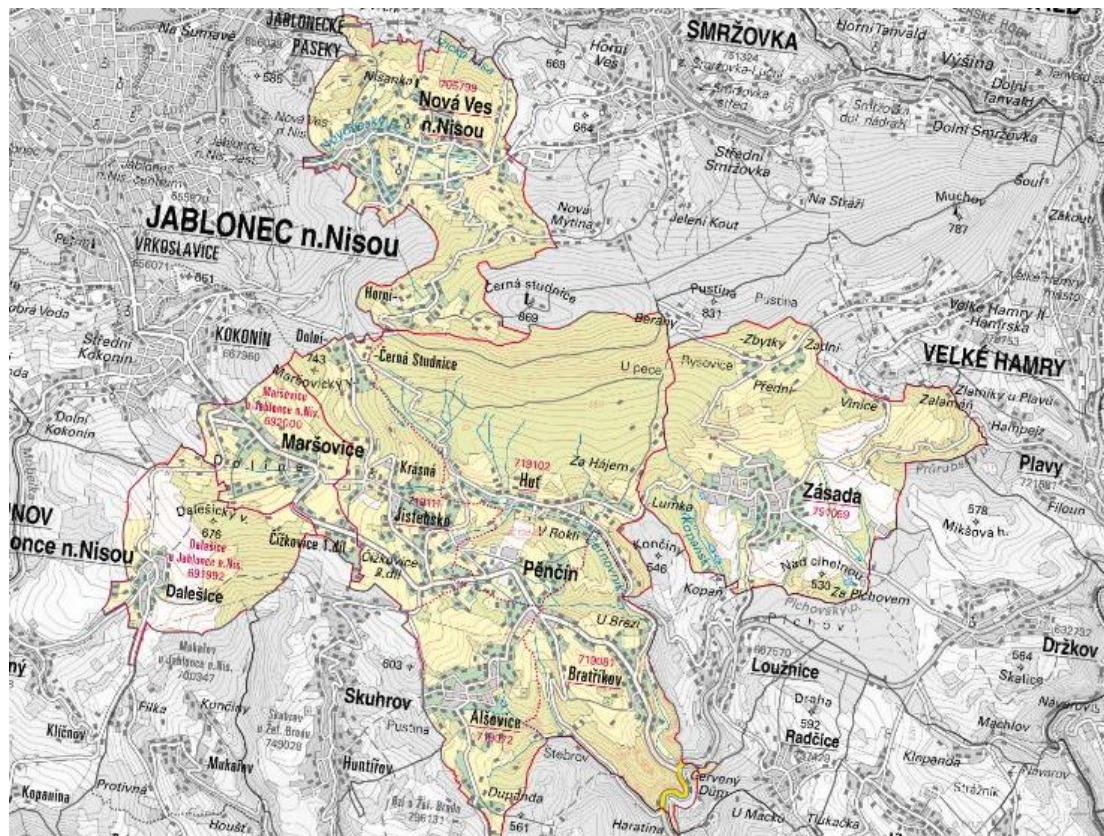
Podkladem pro vytvoření mapy byla katastrální mapa dostupná z: <https://www.ikatastr.cz/>, uvedené údaje jsou z textu práce, tabulek a webových stránek: Místopisný průvodce po České republice [online], [vid. 7. 10. 2018], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/>, zhotovila: Anna Spěšná

Mapa 2 – První písemné zmínky o obcích, severní část

Podkladem pro vytvoření mapy byla katastrální mapa dostupná z: <https://www.ikatastr.cz/>, uvedené údaje jsou z textu práce, tabulek a webových stránek: *Místopisný průvodce po České republice* [online], [vid. 7. 10. 2018], dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/>, zhotovila: Anna Spěšná

Mapa 3 – Ve vyznačených obcích probíhal plošný výzkum

ÚAZK archivní mapy – přehledka, přetvořeno z:
<https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>

Mapa 4 – Černostudniční hřbet na II. vojenském mapování Čech 1836–1852

Laboratoř geoinformatiky UJEP: aplikace OLDMAPS.GEOLAB.CZ, část mapového listu O_3_VI

Mapa 5 – Západní část od Černostudničního hřbetu
(Jablonec, část Nové Vsi nad Nisou, Dolní Černá Studnice a Maršovice)
na II. vojenském mapování Čech 1836–1852

Mapa 6 – Část pod Černostudničním hřbetem
(Hut', Pěčín, Krásná, Bratříkov)
na II. vojenském mapování Čech 1836–1852

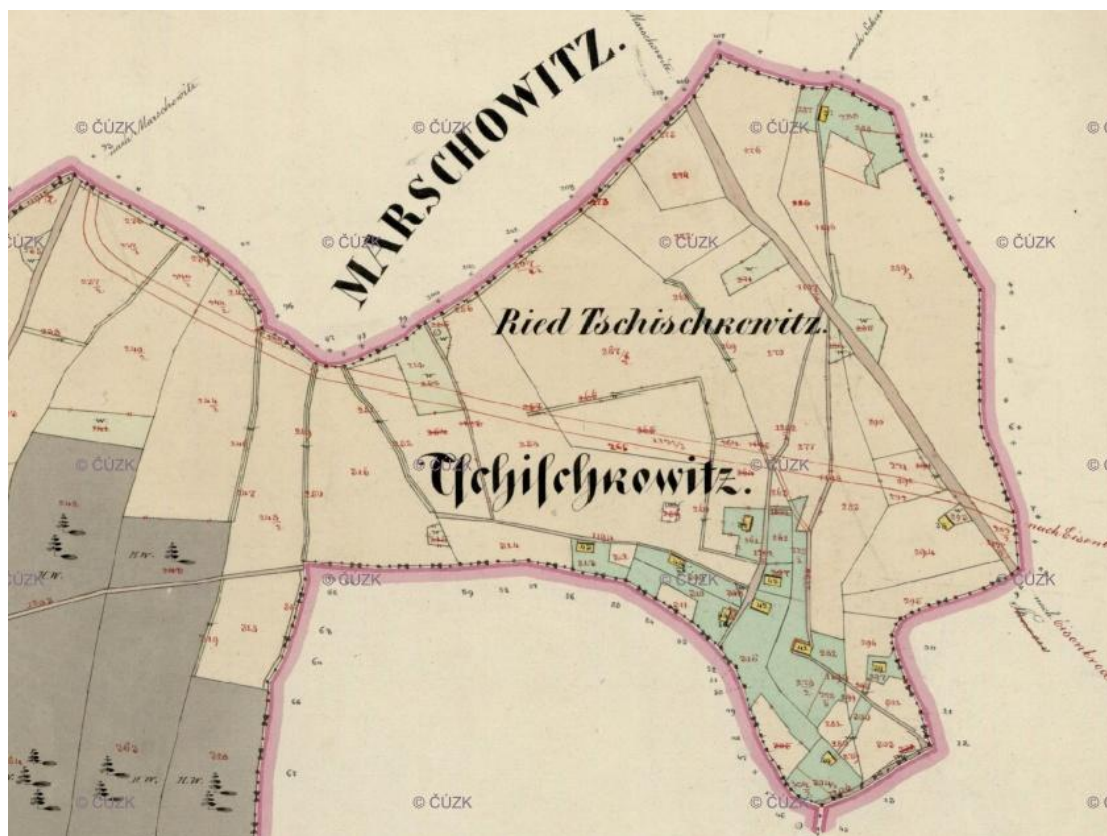
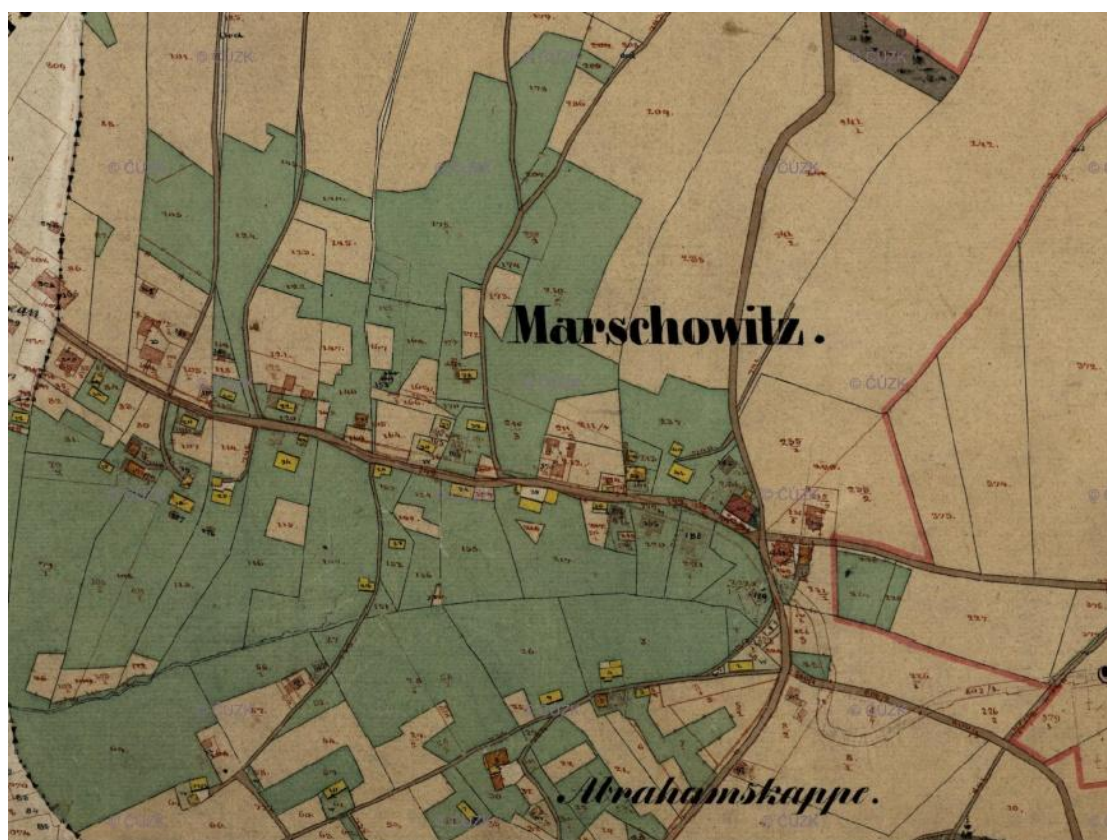
Laboratoř geoinformatiky UJEP: aplikace OLDMAPS.GEOLAB.CZ, mapový list O_3_V

**Mapa 7 – Černostudniční hřbet s vyznačenými obcemi
(Krásná je zde nazývána ještě jako Šumburk)
na III. vojenském mapování Čech 1877–1880**

Laboratoř geoinformatiky UJEP: aplikace OLDMAPS.GEOLAB.CZ, mapový list 37543754

Mapa 8 – Maršovice a Čížkovice
na mapě stabilního katastru Čech (1824–1843)

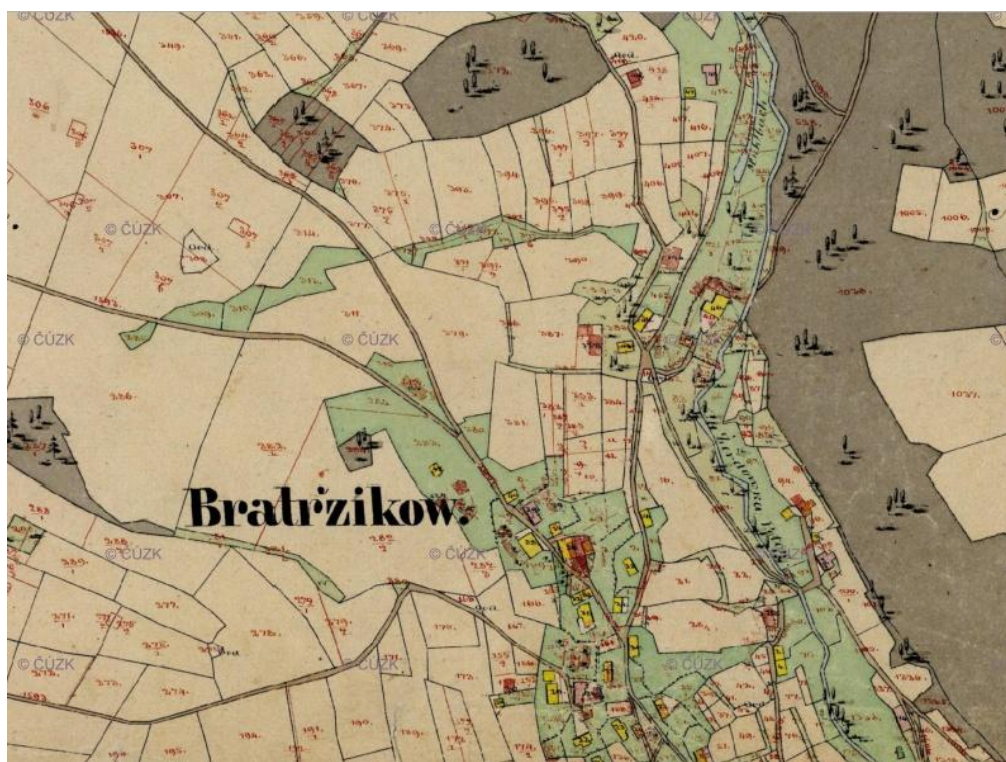
ÚAZK archivní mapy – digitalizované mapové listy Marschowitz, Tschichzowitz

Mapa 9 – Dolní Černá Studnice a Nová Ves nad Nisou (západní část)
na mapě stabilního katastru Čech (1824–1843)

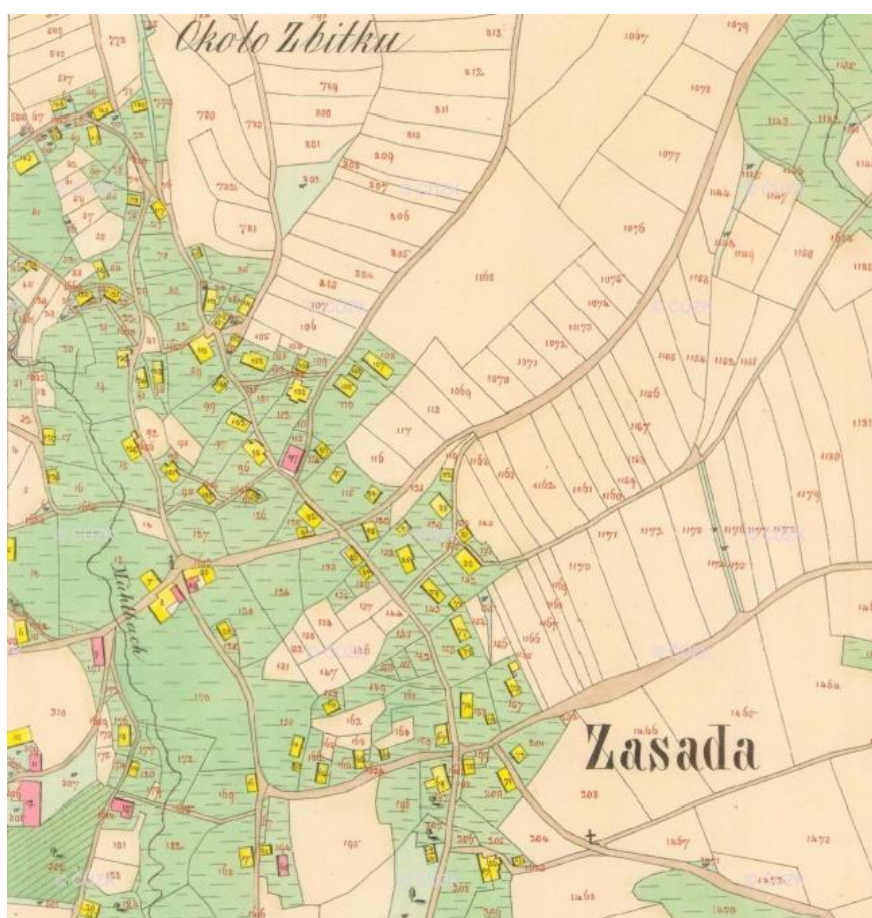
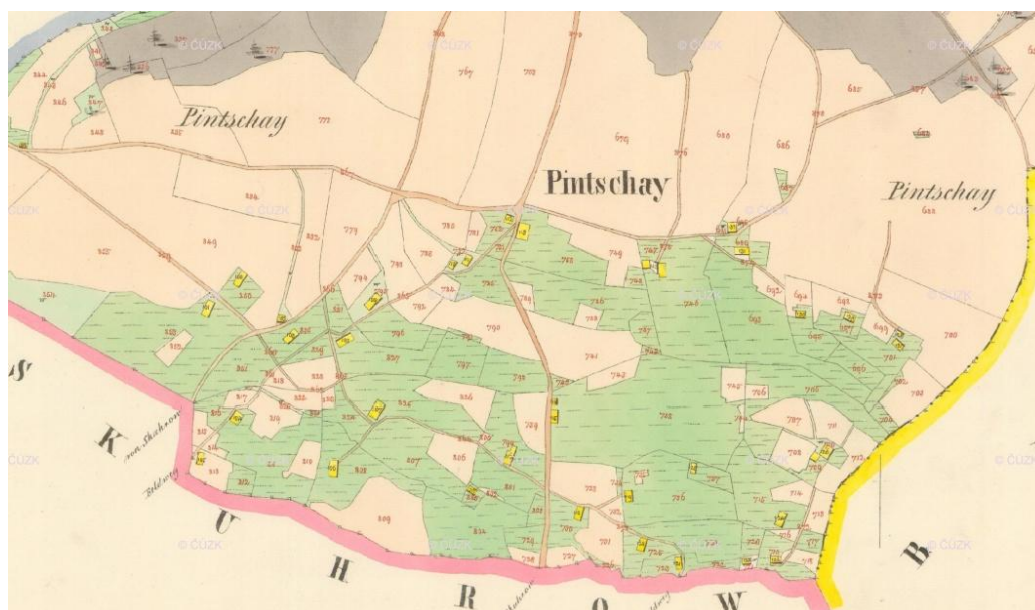
ÚAZK archivní mapy – digitalizované mapové listy Swarzbrunn, Neudorf

Mapa 10 – Bratříkov a Dalేశice
na mapě stabilního katastru Čech (1824–1843)

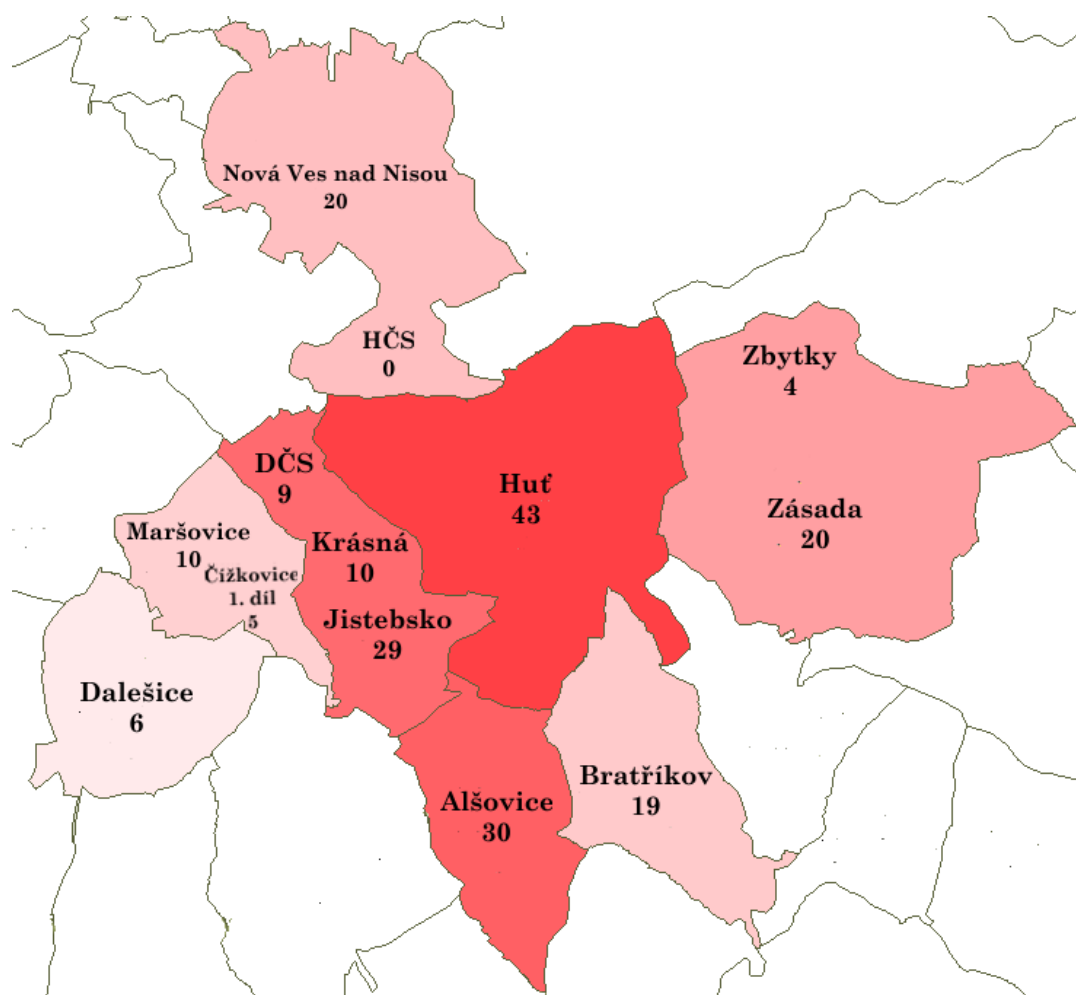
ÚAZK archivní mapy – digitalizované mapové listy Bratříkov, Dalleschitz

Mapa 11 – Pěčín a Zásada (východní část)
na mapě stabilního katastru Čech (1824–1843)

ÚAZK archivní mapy – digitalizované mapové listy Pintschay, Zásada

Mapa 12 – Výsledek plošného výzkumu mačkáren, čísla odpovídají počtu lokalizovaných mačkáren v dané lokalitě, počet je také vyjádřen barvou

Podkladem pro mapu byla katastrální mapa dostupná z: <https://www.ikatastr.cz/>,
zhotovila Anna Spěšná

- HČS = Horní Černá Studnice
- DČS = Dolní Černá Studnice

Obrázky:

Obrázek 1 – Popis bižuterního průmyslu v Jablonci od Johanna Gottfrieda Sommera z roku 1834

mehren Lehrzimmern Raum für 600 Schulkinder vorhanden ist. Der Markt Gablonz ist einer der wichtigsten Industrieplätze Böhmens, und der Hauptsitz des Glaskorallen- und Schmelzperlen-Handels, welcher von hier aus theils direkt, theils durch fremde Handelsh. nach Philadelphia, New-York und Baltimore, Mexiko, Columbia, Buenos Ayres, nach Brasilien, über Frankreich nach Hayti, über Livorno nach Aegypten und der Barberei, über Triest und Konstantinopel nach der Levante getrieben wird. Die Erzeugung und der Verschleiß dieses höchst wichtigen böhm. Industrieproduktes beschäftigt hier und in den umliegenden Orten dieser Herrschaft und der angränzenden Hft. Morchenstern gegen 6000 Menschen, und der Werth der erzeugten Waare übersteigt jährl. 1 Million Gulden C. M. Die Arbeiter theilen sich in Compositions-brenner, welche die äußerst mannichfaltig gefärbten Glasmassen schmelzen und in Stangen formen, in Glasdrücker oder Quetscher, welche den zu schleifenden Luster- und Schmucksteinen durch eine metallene Formzange die rohe Form geben, in Schleifer, Perlenbläser, Perlenschleifer, Bergolder und Perlenanreihner, zu welchen letztern auch Kinder verwendet werden. Mit dem Glasperlen-Schmuck- und Lusterstein-Handel verbinden die hiesigen Handelsleute gewöhnlich auch den Vertrieb anderer geschliffener Glaswaaren, welche hier ebenfalls sehr schön und mannichfaltig erzeugt werden, so wie die Lustersteine auch hier zu Glaslustern zusammengesetzt werden. Nebst diesem

Přepis: „Der Markt Gablonz ist einer der wichtigsten Industrieplätze Böhmens, und der Hauptsitz des Glaskorallen und Schmelzperlen Handels, welcher von hier aus theil direkt, theil durch fremde Handelsh. nach Philadelphia, New York und Baltimore, Mexiko, Columbia, Buenos Ayres, nach Brasilien, über Frankreich nach Hayti, über Livorno nach Aegypten und der Barberei, über Triest und Konstantinopel nach der Levante getrieben wird. Die Erzeugung und der Verschleiß dieses höchst wichtigen böhm. Industrieproduktes beschäftigt hier und in den umliegenden Orten dieser Herrschaft und der angränzenden Herrschaft Morchenstern gegen 6000 Menschen, und der Werth der erzeugten Waare übersteigt jährl. 1 Million Gulden C. M. Die Arbeiter theilen sich in Compositions-brenner, welche die äußerst mannichfaltig gefärbten Glasmassen schmelzen und in Stangen formen, in Glasdrücker oder Quetscher, welche den zu schleifenden Luster und Schleiser. Perlenbläser, Perlenschleiser, Bergolder und Perlenanreihner, zu welchen letztern auch Kinder verwendet werden. Mit dem Glasperlen Schmuck und Lusterstein Handel verbinden die hiesigen Handelsleute gewöhnlich auch den Vertrieb anderer geschliffener Glaswaaren, welche hier ebenfalls sehr schön und mannichfaltig erzeugt werden.“

Převzato z: SOMMER, Johann Gottfried: Das Königreich Böhmen. statistisch-topographisch dargestellt. Zweiter Band. Bunzlauer Kreis. Prag, J. G. Calve'sche Buchhandlung 1834, s. 33, přepis Anna Spěšná

Obrázek 2 – První typ mačkáren s kafrem a ještě bez komínů, mačkárna z Dolních Lučan okolo konce 19. století

Fotoarchiv MSB, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Obrázek 3 – **Jeden z prvních typů mačkáren s kafrem a již s dvěma prostými komíny, mačkárna ze Smržovky okolo konce 19. století**

Fotoarchiv MSB, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Obrázek 4 – Jedna z nejstarších černostudničních driket v Horní Černé Studnici u domu č. p. 12, v místě zvaném U Kamenné kapličky, před rokem 1890

Mačkárna byla postavena před rokem 1890 rodinou Staffenových z hrubých žulových kvádrů – kopáků. V popředí příslušníci rodiny Stránských, kteří po druhé světové válce mačkárnu rozebrali a kámen odprodali jako stavební materiál.

Zdroj: LUBAS, Jaroslav: Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci 4. část, in: Zpravodaj od pramene Nisy, 2014, č. 7

Obrázek 5 – Jizerskohorská mačkárna z blíže neučené lokality, počátek 20. století

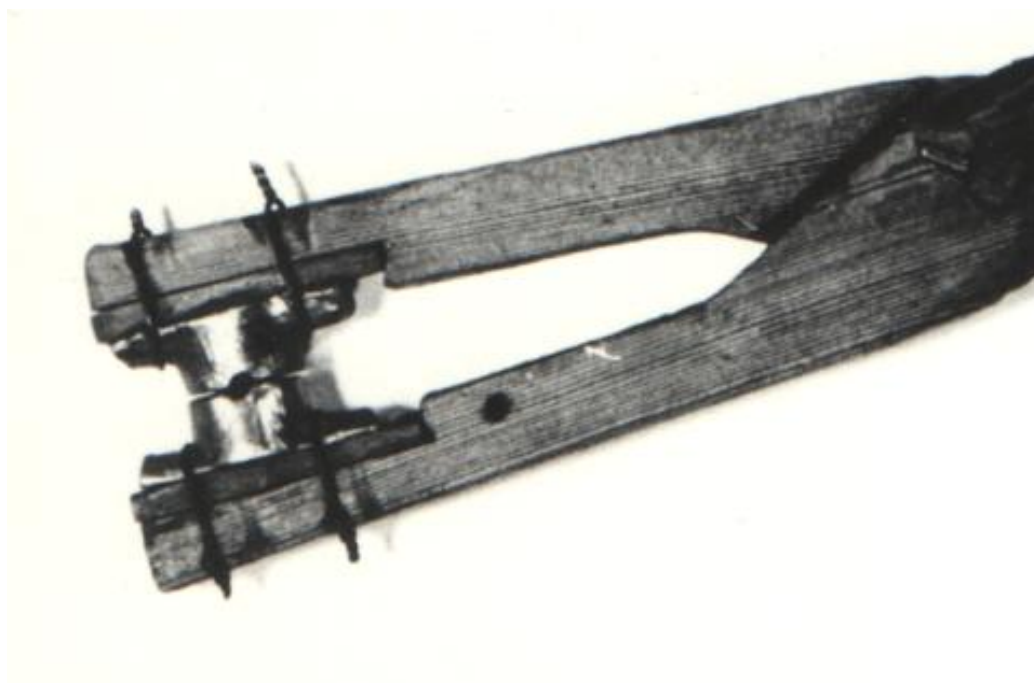
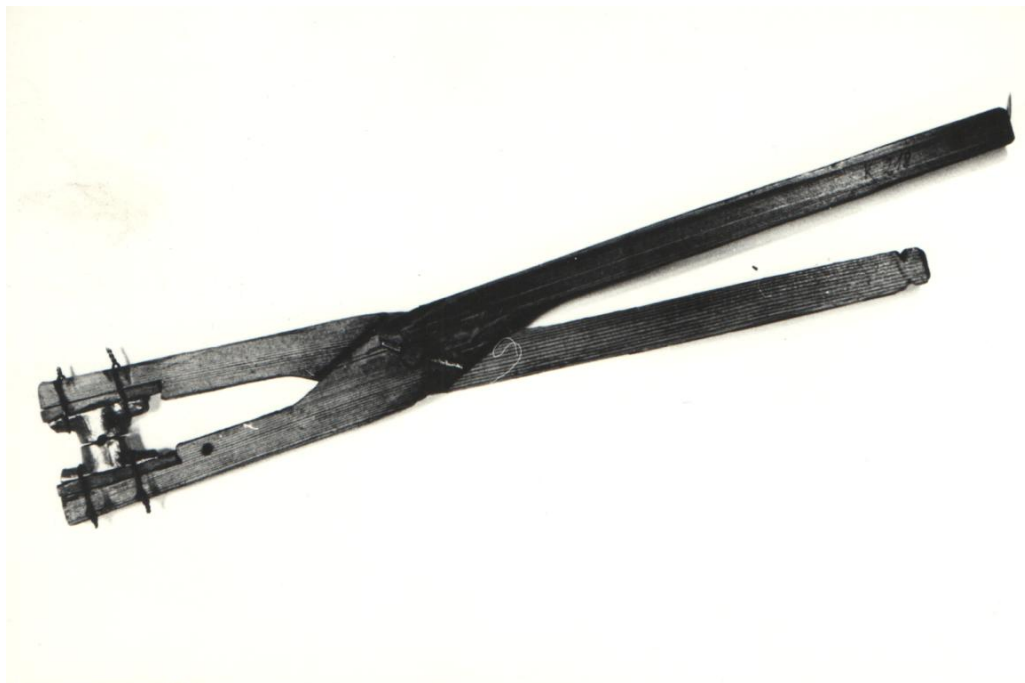
Fotoarchiv MSB, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Obrázek 6 – Hliněné formičky pro mačkání skla

Fotoarchiv MSB, součást Sbirky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Obrázek 7 – Dřevěné mačkářské kleště s kovovými kaplíky

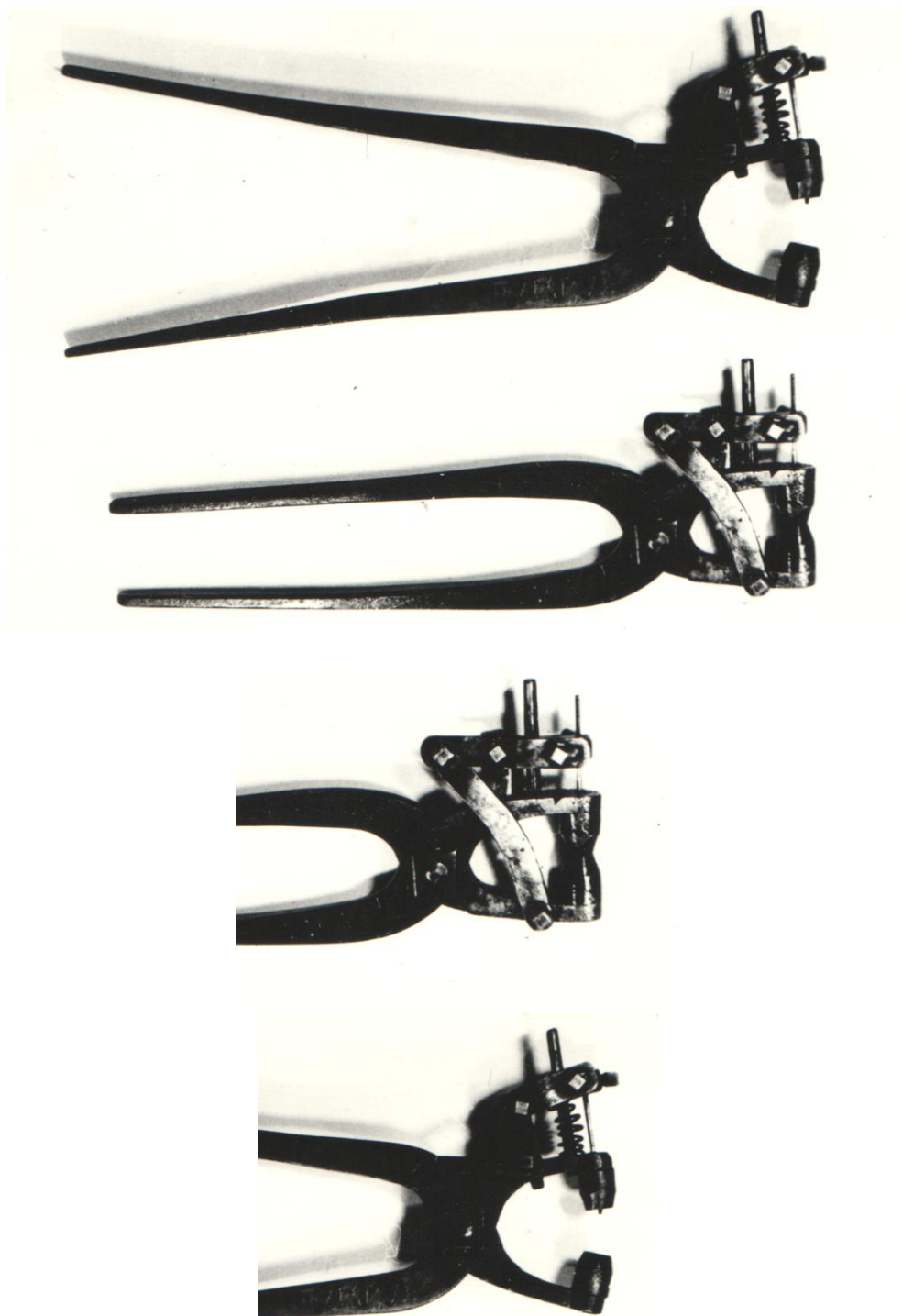
Fotoarchiv MSB, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Obrázek 8 – Na snímku je vyobrazen vývoj mačkářských kleští, zleva nejstarší dřevěné, poté 2 kleště s mosaznými kaplíky a poslední 3 nejmladší celokovové

Fotoarchiv MSB, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Obrázek 9 – Kovové mačkářské kleště s přídatnou propichovací jehlou

Fotoarchiv MSB, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Obrázek 10 – Fotografie z roku 1941 zachycuje mačkáře u pece při ručním mačkání skla v kleštích. V levé dolní části se nahřívají skleněné tyče

Fotoarchiv MSB, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

**Obrázek 11 – Snímek z roku 1965 ukazující mačkáře při ručním
mačkání skla v kleštích**

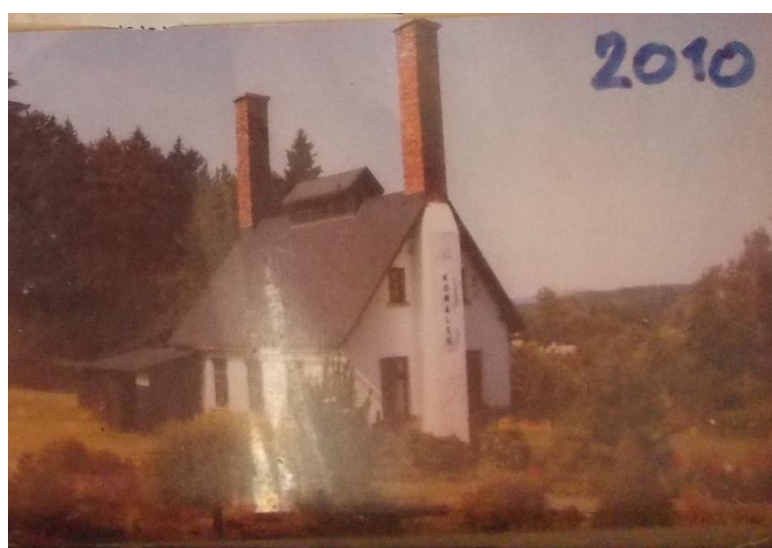
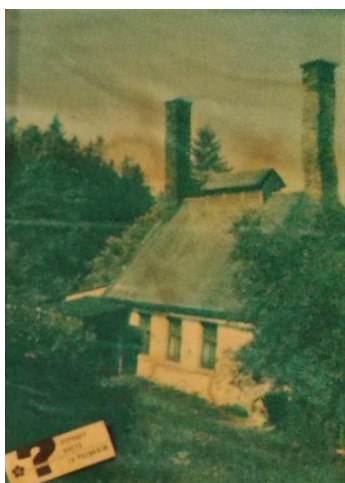
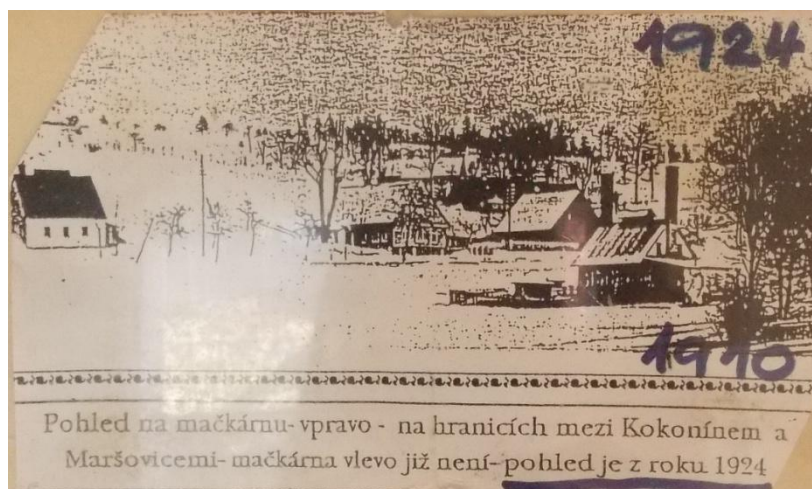
Fotoarchiv MSB, součást Sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

**Obrázek 12 – Pohled do větší mačkárný. Na práci mačkářů dohlíží mistr mačkář.
Ukázka pecí "dvojčat" – z obou stran pecí se může mačkat
(patrné v pravé dolní části)**

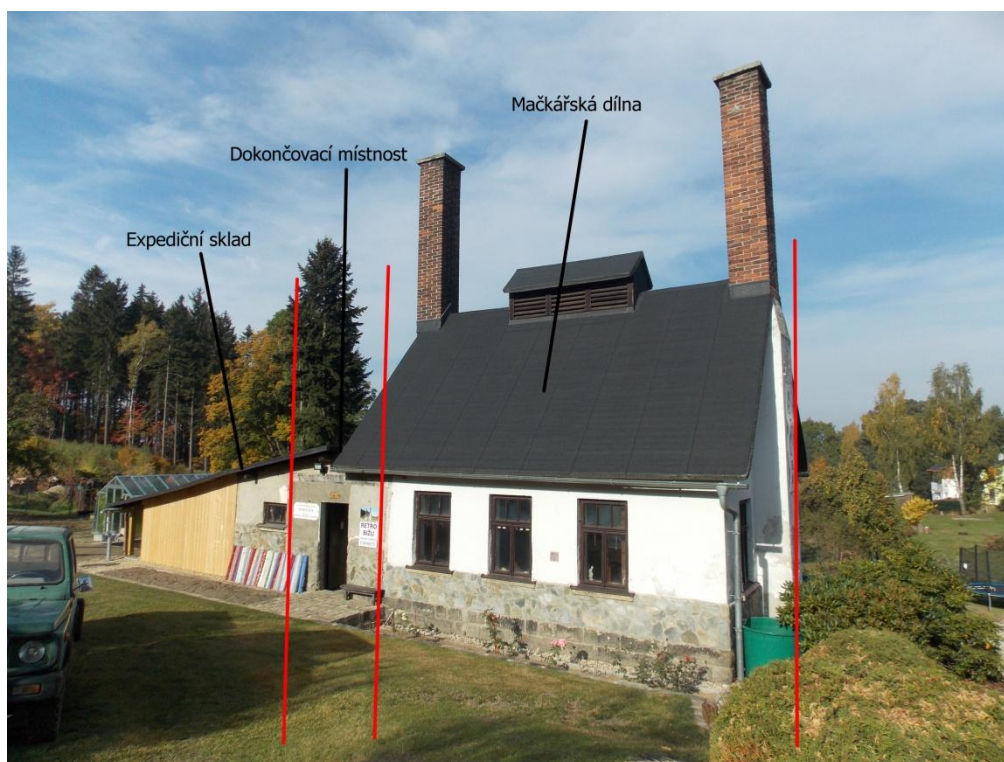
Fotoarchiv MSB, součást Sbírký Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Obrázek 13 – Archivní fotografie mačkárný pana Štryncle postavené roku 1904

Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě mačkárný dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná

Obrázek 14 – Mačkárna u vily čísla popisného 437, Muzeum Korálek, jihozápadní pohled

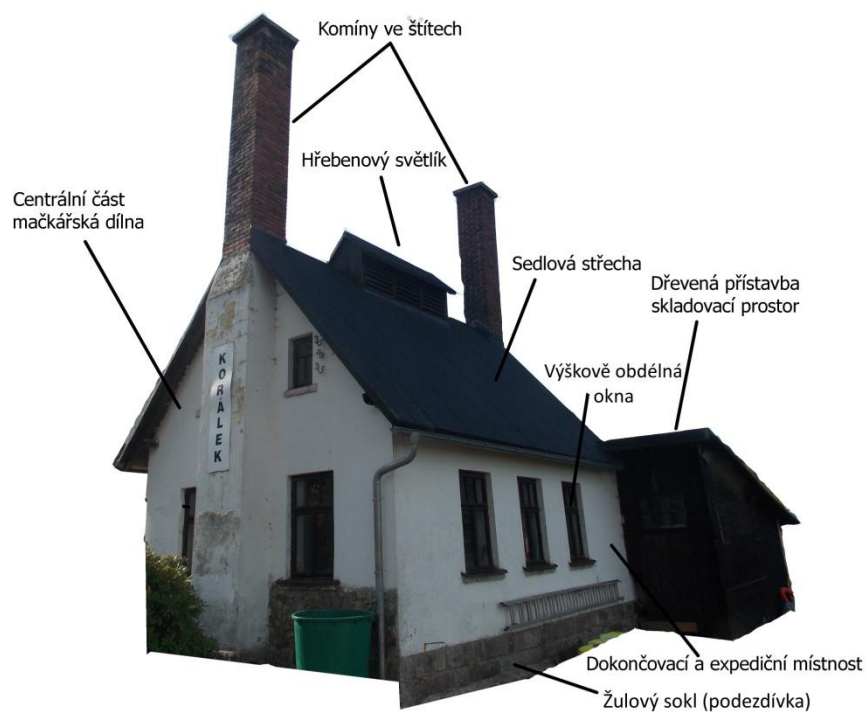
*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 15 – Severozápadní štít s komínem

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 16 – Pohled od severu s popisem

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkářny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 17 – Detail sedlové střechy, komínů a hřebenového světlíku neboli kafru

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

**Obrázek 18 – Pohled na vchodové dveře, místnost pro dokončování a expedici,
vlevo dolní část komína**

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 19 – Mačkářská dílna, vlevo dole pracovní stůl s měchem a kahanem, v rohu chladicí skříň, vedle mačkářská pec a kaplovka

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkářny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 20 – Mačkářská dílna, jihozápadní část

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkářny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 21 – **Pohled na jihovýchodní stěnu v interiéru mačkárný**

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě mačkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 22 – **Pohled na severozápadní stěnu v interiéru máčkárný**

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 23 – **Pohled na strop**

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárně
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 24 – Mačkářská pec na dřevo a antracit

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 25 – Detail mačkářské pece, pracovní stůl, položené mačkářské tyče a kovové kaplíky se vzory kulatých korálků, vedle jsou nopy

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkářny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 26 – Kaplovka, typ Krause zkonstruovaná v Nové Vsi nad Nisou

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkářny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 27 – **Telery**

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkářny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 28 – Chladicí nádoba na nopy a chlazení kaplíků

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 29 – Chladicí skříň

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 30 – Mačkářské kleště a tyče, lampové tyčinky

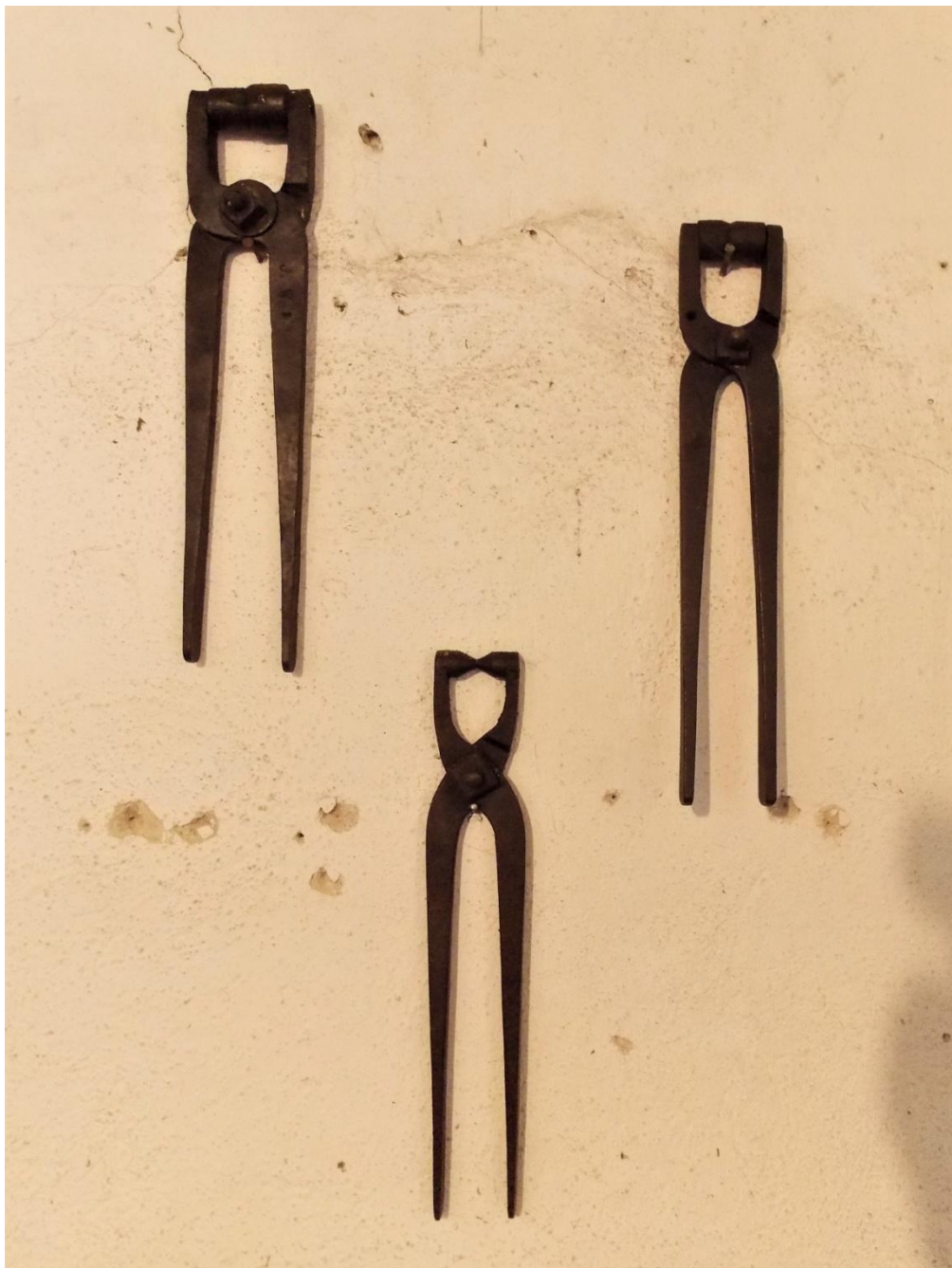
*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkářny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 31 – Nůžky na sklo a kleště

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkárný
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 32 – Mačkářské celokovové kleště

*Vyfotografováno při rozhoru s panem Libošem Štrynclem a návštěvě máčkářny
dne 6. 10. 2018, autorka Anna Spěšná*

Obrázek 33 – Sklářský provoz pod domem č. p. 285 Heinricha Jäger. Mačkárna se nachází v Nové Vsi nad Nisou, pravá část stojí dodnes a je zaznamenaná v katalogovém listu č. 17

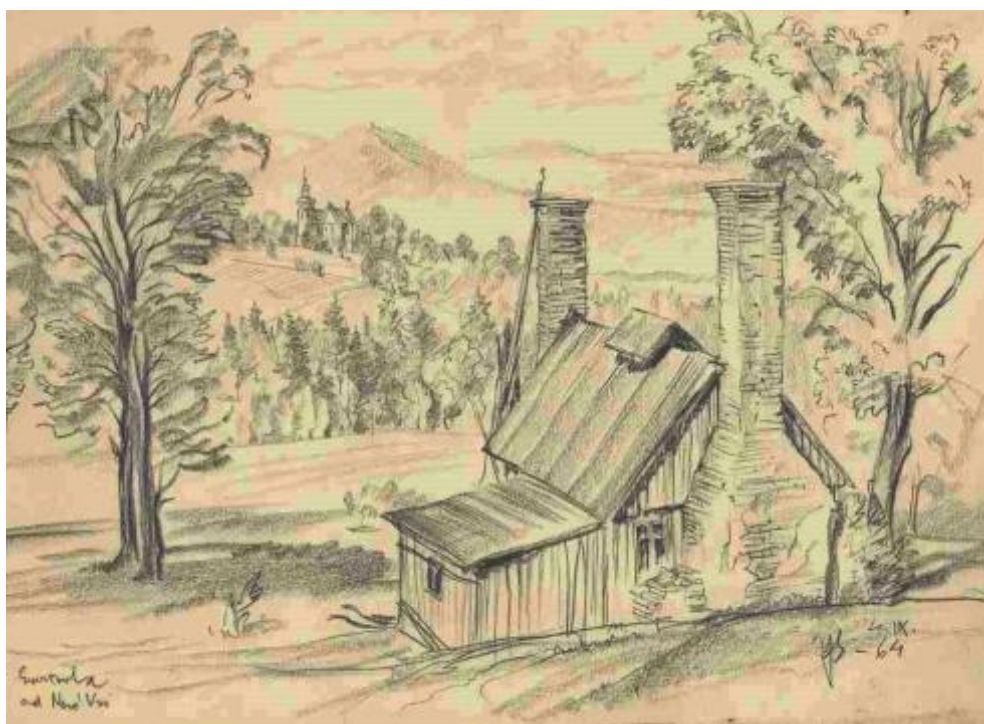

Zdroj: LUBAS, Jaroslav: *Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci 5. část*, in: *Zpravodaj od pramene Nisy*, 2014, č. 8, s. 13

Vyfotografováno během plošného výzkumu v Nové Vsi nad Nisou dne 11. 11. 2016, katalogový list č. 17, autorka Anna Spěšná

Obrázek 34 – Kresba tvz. Červené driekety od Josefa Václava Scheybala z roku 1964. Mačkárna se nachází v Nové Vsi nad Nisou u domu č. p. 653, stojí dodnes a je zaznamenaná v katalogovém listu č. 4

Zdroj: LUBAS, Jaroslav: *Dům u „Červené driekety*, in: *Zpravodaj od pramene Nisy*, 2007, s. 9

Vyfotografováno během plošného výzkumu v Nové Vsi nad Nisou dne 11. 11. 2016, katalogový list č. 17, autorka Anna Spěšná

Obrázek 35 – Mačkárny jednokomínové

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 36 – Mačkárny dvojkomínové

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 37 – Mačkárny vícekomínové

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 38 – Mačkárna jako součást obytného domu

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 39 – **Pultové střechy mačkáren**

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 40 – **Sedlové střechy mačkáren**

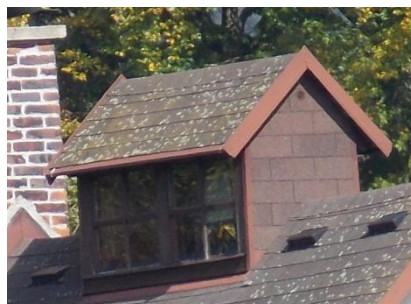
Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 41 – Krov sedlové střechy, uprostřed světlík

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 42 – Světlíky

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

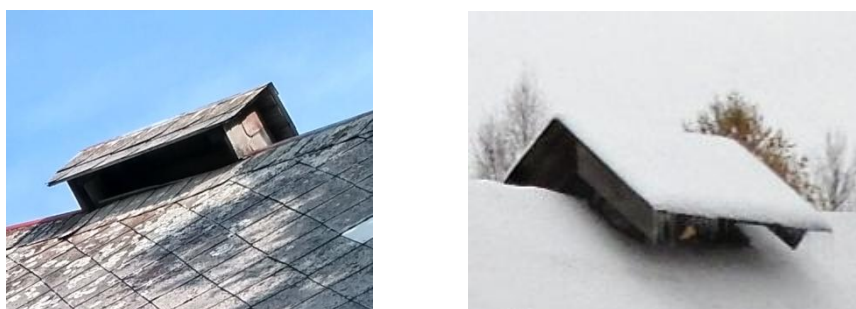
Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 43 – Hřebenové světlíky

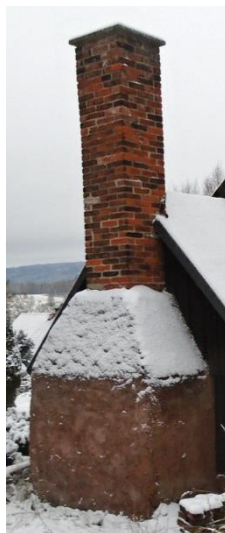
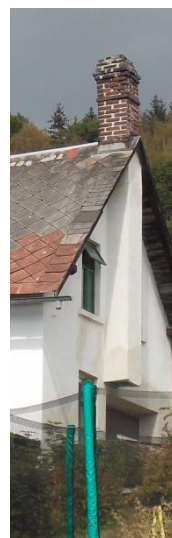
Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 44 – Dýmníky

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 45 – Komíny na štítu mačkáren

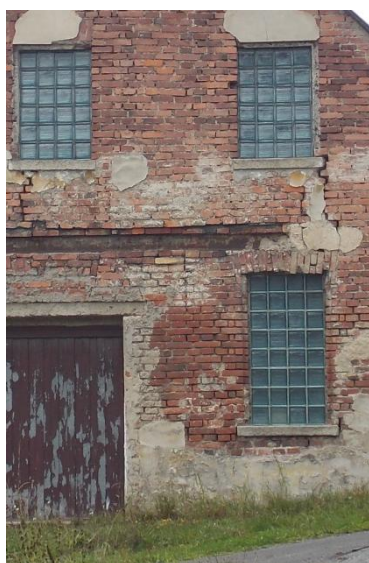
Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 46 – Okna mačkáren s dřevěnými rámy a tabulovým sklem

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 47 – Okna mačkáren ze sklobetonových výplní, tzv. luxfer

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 48 – **Okno mačkárny z Copilitu**

Obrázek 49 – „Okno“ mačkárny ze skleněných lahví

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 50 – Polorozpadlá mačkárna

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 51 – Mačkárna pravděpodobně přestavěná na garáž

Vyfotografováno během plošného výzkumu, autorka Anna Spěšná

Obrázek 52 – Mačkárna ztrácející svůj původní charakter, ještě zachovalá střecha, světlík a komín

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	1.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	437

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 312
autorizace:	11. 11. 2016

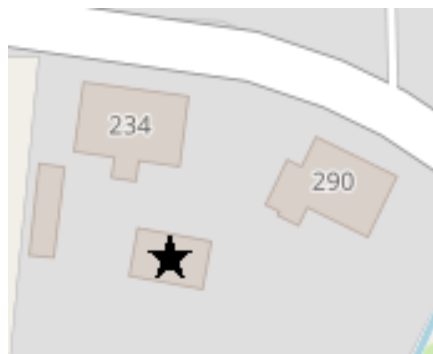
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	2.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1542

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 234, výměra 84 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

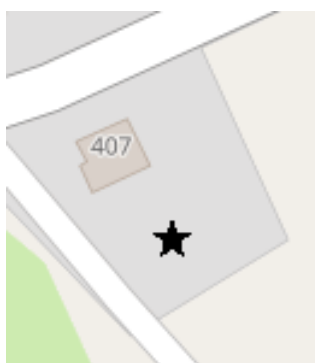
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	3.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1640

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 407 naproti penzionu Pohoda
autorizace:	11. 11. 2016

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	4.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1623

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu ev. č. 653, výměra 38 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

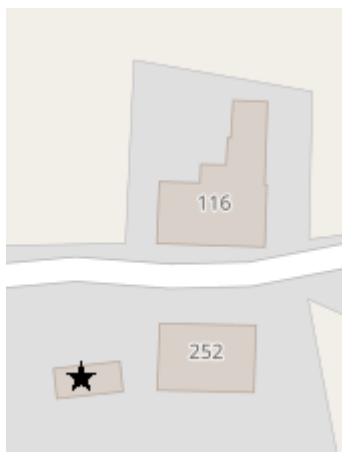
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	5.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	526

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 252, výměra 72 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

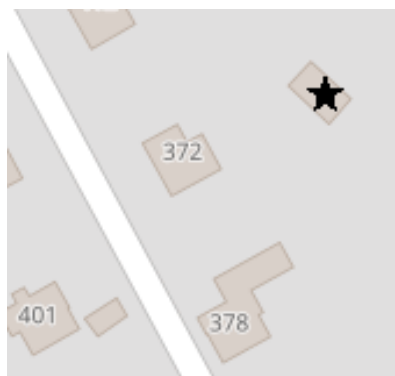
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	6.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	764

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 372, výměra 49 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

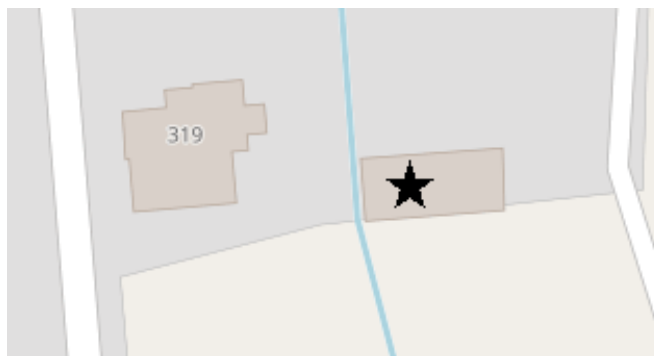
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	7.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	826

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 319, výměra 99 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

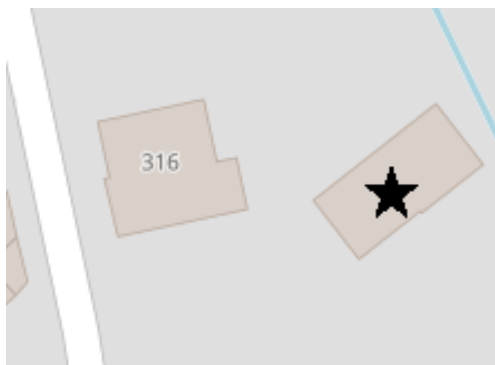
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	8.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	926

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 316, výměra 114 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	9.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1047

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 278, výměra 119 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

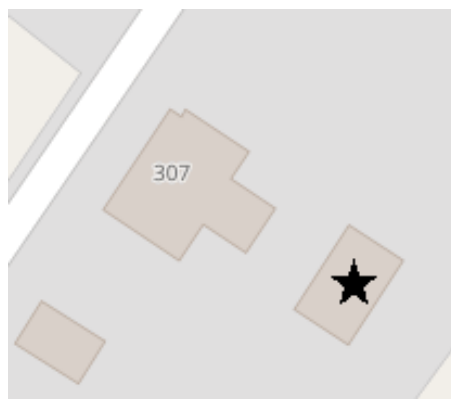
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	10.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1086/3

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 307, výměra 55 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

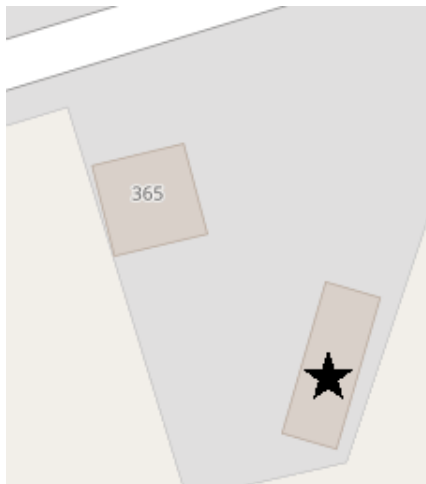
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	11.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	426

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 365
autorizace:	11. 11. 2016

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	12.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1513

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 237
autorizace:	11. 11. 2016

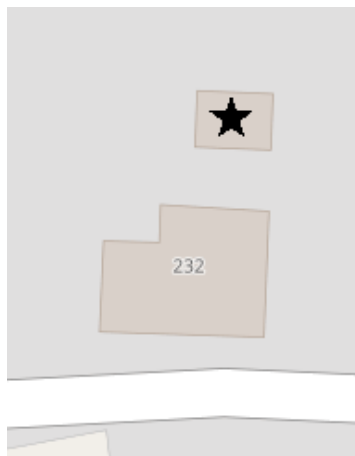
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	13.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	54

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 232
autorizace:	11. 11. 2016

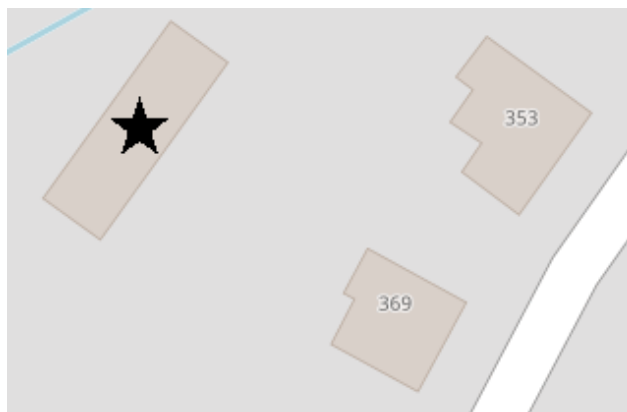
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	14.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1025

identifikační fotografie:

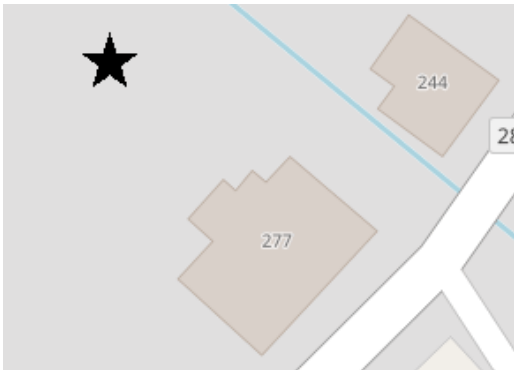

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 369, výměra 154 m ²
autorizace:	11. 11. 2016

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	15.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1040
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se u domu č. p. 277		
autorizace:	11. 11. 2016		

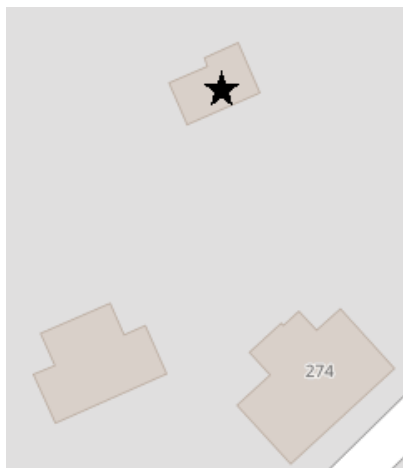
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	16.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1043

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 274
autorizace:	11. 11. 2016

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	17.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1122

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

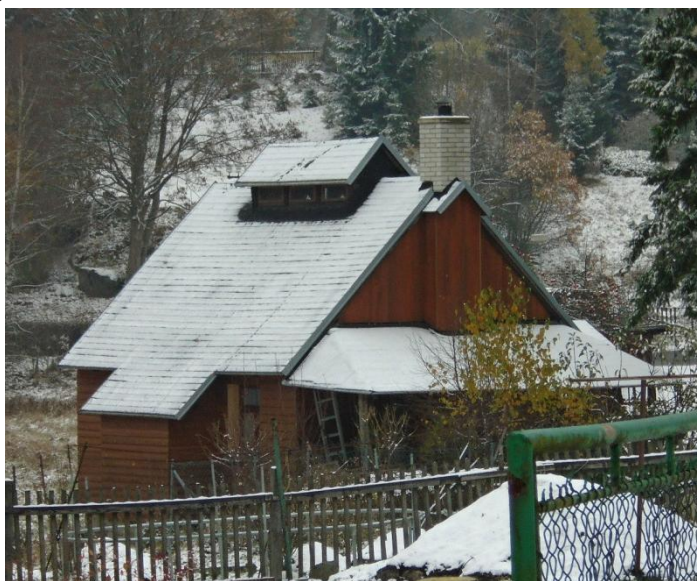

poloha:	Nachází se u domu č. p. 285
autorizace:	11. 11. 2016

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	18.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1115

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za driketou č. 17
autorizace:	11. 11. 2016

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	19.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1136

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu ev. č. 641
autorizace:	11. 11. 2016

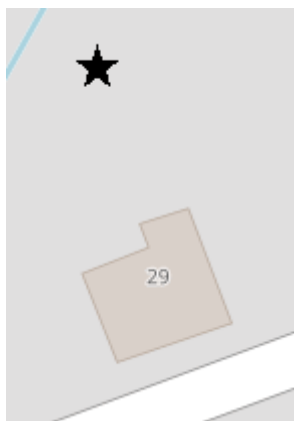
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	20.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Nová Ves nad Nisou	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Nová Ves nad Nisou	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1197

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu ev. č. 29
autorizace:	11. 11. 2016

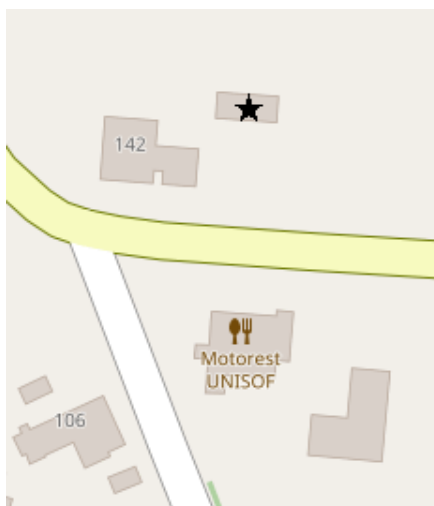
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	21.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	350

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 142, výměra 65 m ²
autorizace:	24. 8. 2017

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	22.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	254

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 82
autorizace:	24. 8. 2017

název objektu:	23.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	303

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 104, výměra 82 m ²
autorizace:	24. 8. 2017

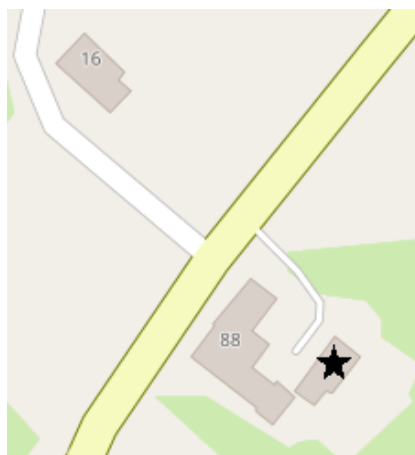
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	24.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	285

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 88, výměra 87 m ²
autorizace:	24. 8. 2017

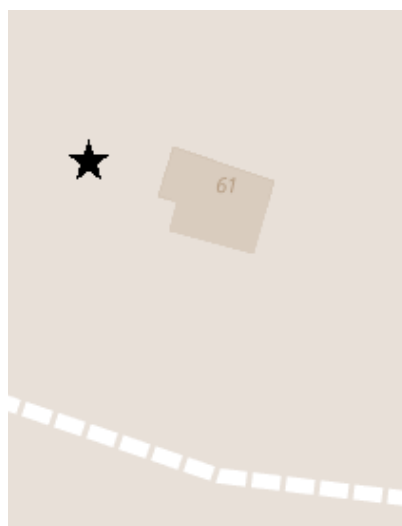
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	25.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	363

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 61
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	26.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	304

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 40, výměra 74 m ²
autorizace:	21. 6. 2019

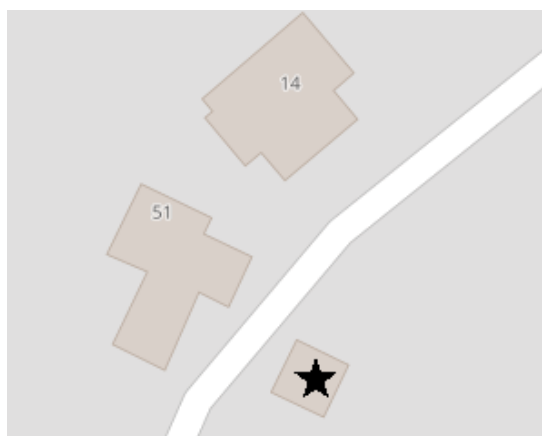
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	27.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	258

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 51, výměra 48 m ²
autorizace:	21. 6. 2019

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	28.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	40	číslo parcelní:	234

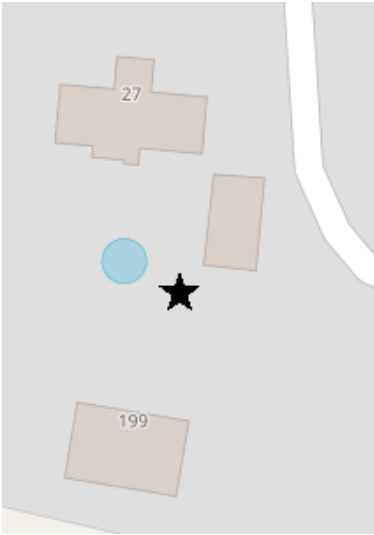
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Přístavba k obytnému domu č. p. 40
autorizace:	21. 6. 2019

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	29.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	577
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 27, výměra 25 m ²		
autorizace:	21. 6. 2019		

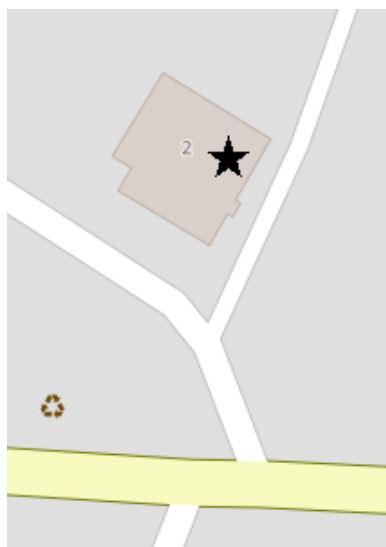
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	30.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Maršovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	2	číslo parcelní:	319

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Přístavba domu č. p. 2
autorizace:	21. 6. 2019

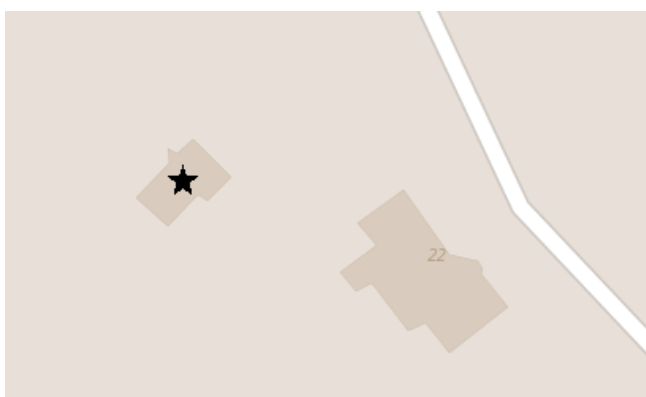
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	31.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Čížkovice 1. díl	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	442

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 22, výměra 63 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

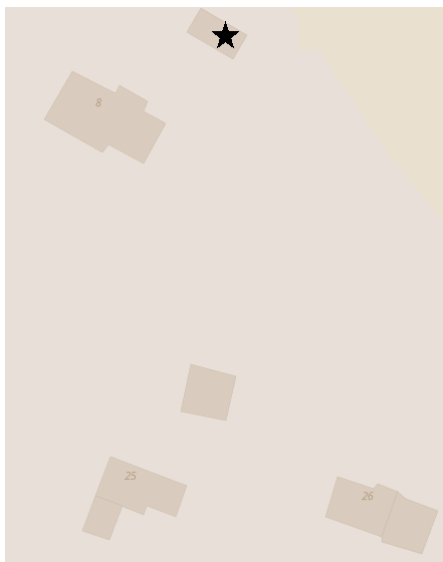
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	32.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Čížkovice 1. díl	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	457

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 8, výměra 54 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

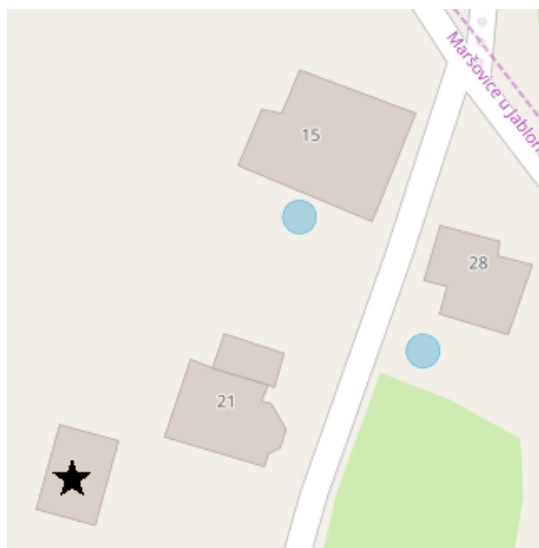
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	33.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Čížkovice 1. díl	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	445

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 21
autorizace:	6. 9. 2018

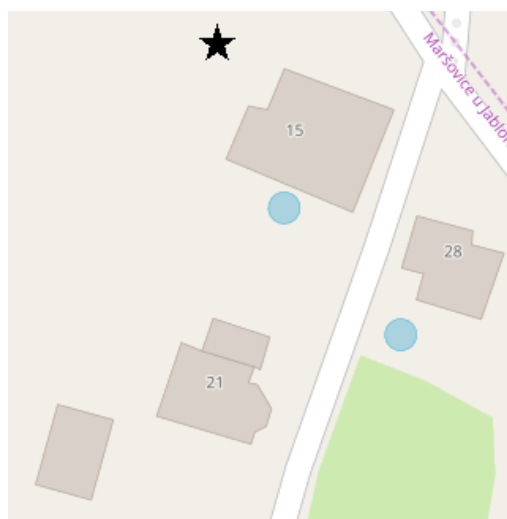
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	34.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Čížkovice 1. díl	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Maršovice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1151

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 15
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	35.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dalešice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Dalešice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	223

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 69, výměra 66 m ²
autorizace:	24. 8. 2017

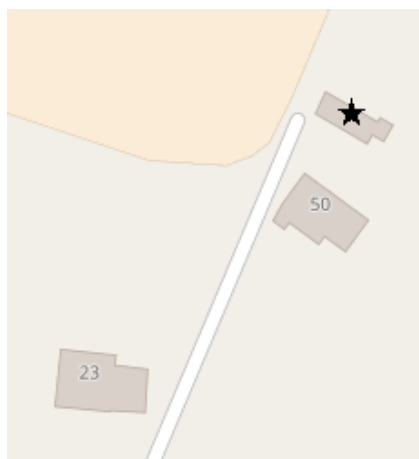
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	36.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dalešice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Dalešice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	227

identifikační fotografie:

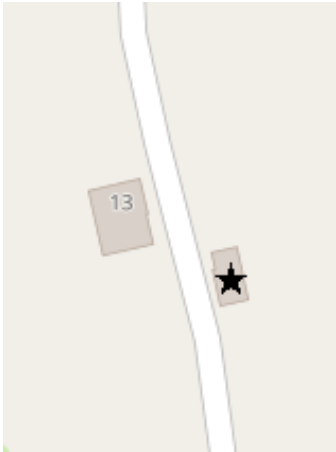
zákres do mapy:

poloha:	Nachází za domem č. p. 50, výměra 75 m ²
autorizace:	24. 8. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	37.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dalešice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Dalešice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	106/2
identifikační fotografie:			
zákres do mapy:			
poloha:	Nachází za domem č. p. 41, výměra 50 m ²		
autorizace:	24. 8. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	38.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dalešice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Dalešice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	241
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází před domem č. p. 13, výměra 48 m ²		
autorizace:	24. 8. 2017		

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	39.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dalešice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Dalešice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	283
identifikační fotografie:			
zákres do mapy:			
poloha:	Nachází za domem č. p. 155, výměra 103 m ²		
autorizace:	24. 8. 2017		

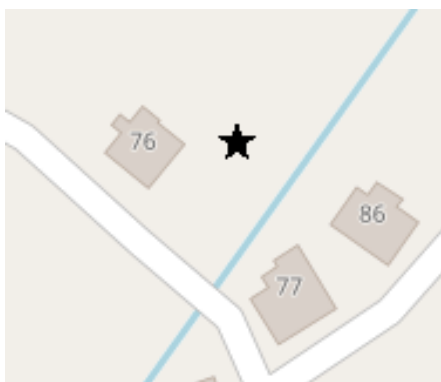
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	40.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dalešice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Dalešice	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	254

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází za domem č. p. 76
autorizace:	24. 8. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	41.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	585
identifikační fotografie:			
zákres do mapy:			
poloha:	Výměra 83 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

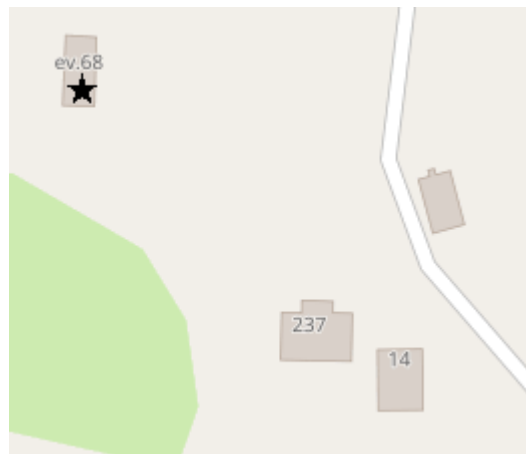
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	42.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 68	číslo parcelní:	510

identifikační fotografie:

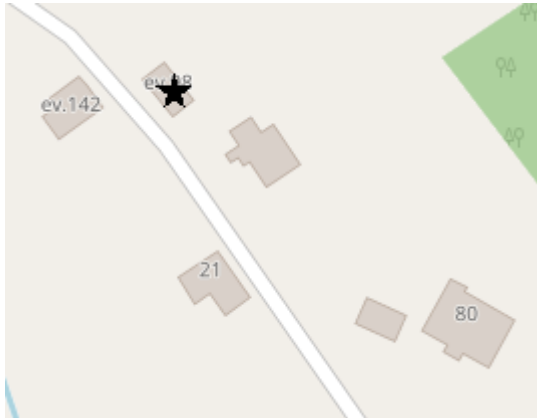
zákres do mapy:

poloha:	Výměra 78 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	43.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	33	číslo parcelní:	461/2
identifikační fotografie:			
			
zákres do mapy:			
			
poloha:	Nachází se u domu č. p. 33, výměra 163 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	44.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 98	číslo parcelní:	525
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se naproti domu ev. č. 142, výměra 46 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	45.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	523
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se u domu č. p. 80, výměra 43 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

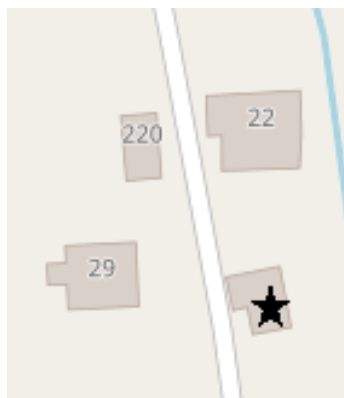
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	46.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	465

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 29, výměra 72 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	47.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	25	číslo parcelní:	93
identifikační fotografie:			
			
zákres do mapy:			
			
poloha:	Nachází se naproti domu ev. č. 122, výměra 219 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	48.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	413

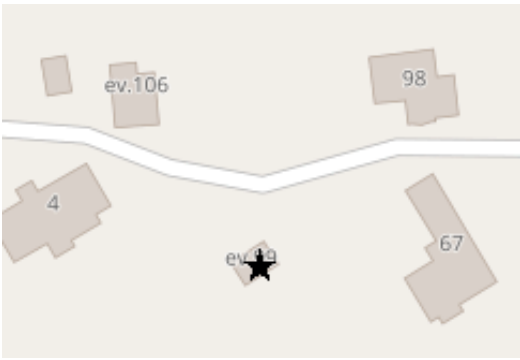
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 203, výměra 64 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	49.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 99	číslo parcelní:	103/2
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 4, výměra 33 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	50.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	471

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 3, výměra 40 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	51.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	470
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 205, výměra 74 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	52.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	469

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 2, výměra 31 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	53.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	48	číslo parcelní:	231
identifikační fotografie:			
			
zákres do mapy:			
			
poloha:	Nachází se u domu č. p. 48, výměra 265 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	54.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	597/3

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 60
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	55.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	506

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 118, výměra 55 m ²
autorizace:	10. 4. 2019

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	56.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	531

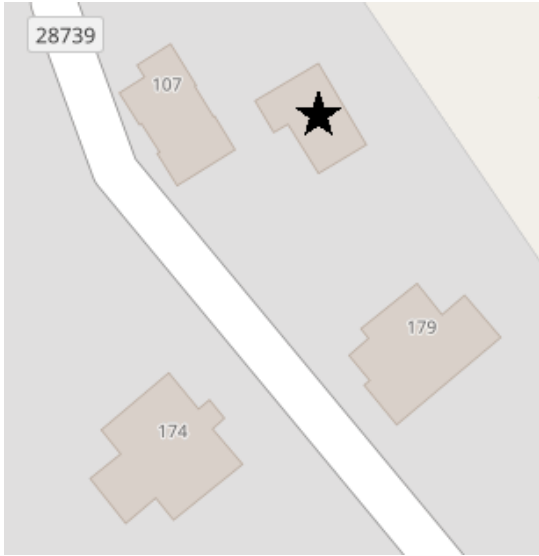
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 32
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	57.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	445
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 107, výměra 69 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

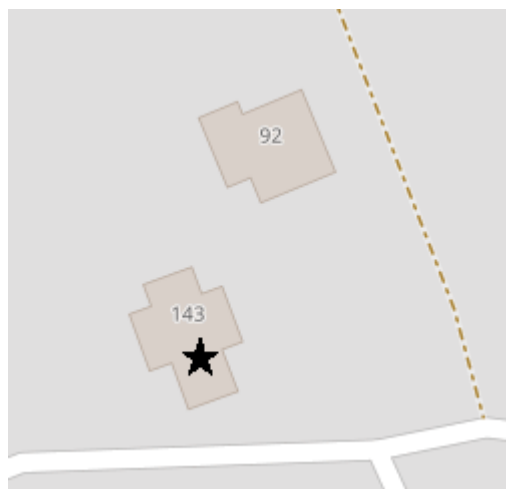
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	58.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	143	číslo parcelní:	240

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se mezi domy č. p. 145 a 92
autorizace:	10. 4. 2019

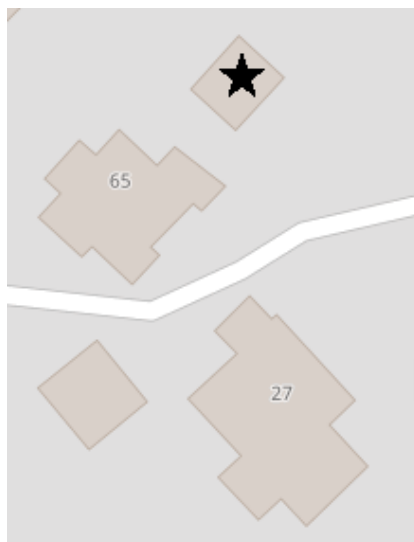
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	59.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	526

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 65, výměra 44 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	60.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	505

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 10, výměra 33 m ²
autorizace:	21. 6. 2019

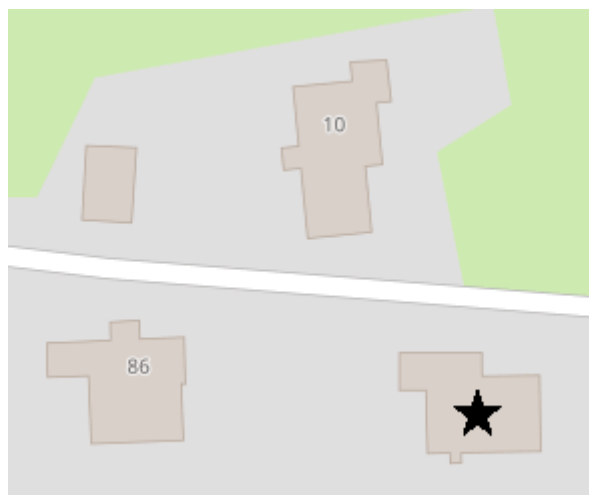
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	61.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	319

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 10, výměra 99 m ²
autorizace:	21. 6. 2019

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	62.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	342

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se před domem č. p. 141, výměra 57 m ²
autorizace:	21. 6. 2019

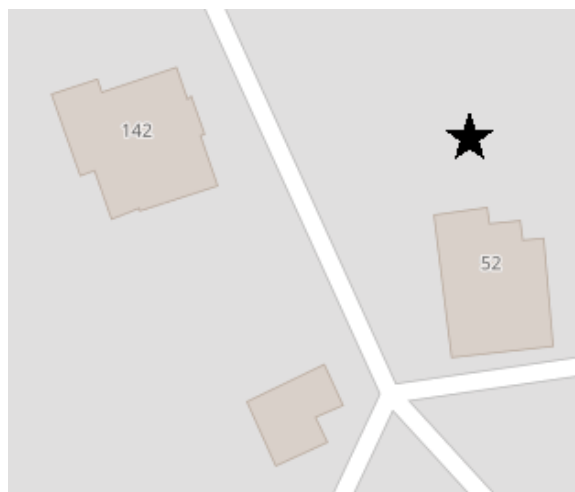
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	63.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	110

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 52
autorizace:	21. 6. 2019

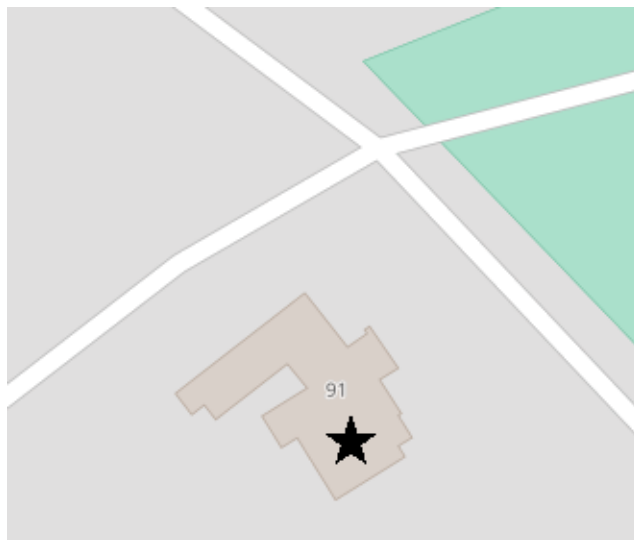
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	64.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	91	číslo parcelní:	360

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Přístavba domu č. p. 91
autorizace:	21. 6. 2019

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	65.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	212	číslo parcelní:	215/2

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Přístavba domu č. p. 54, výměra 282 m ²
autorizace:	21. 6. 2019

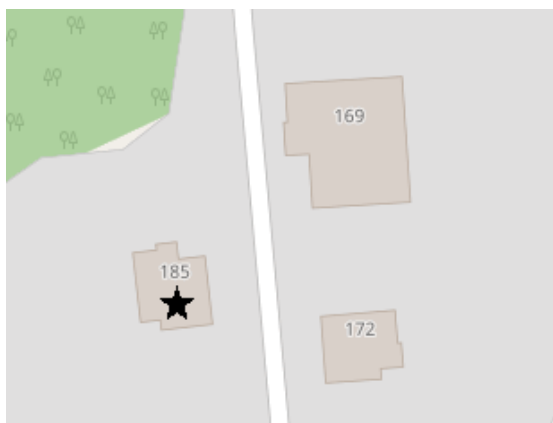
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	66.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	185	číslo parcelní:	560

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 59 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	67.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	519
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází u domu č. p. 61, výměra 45 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

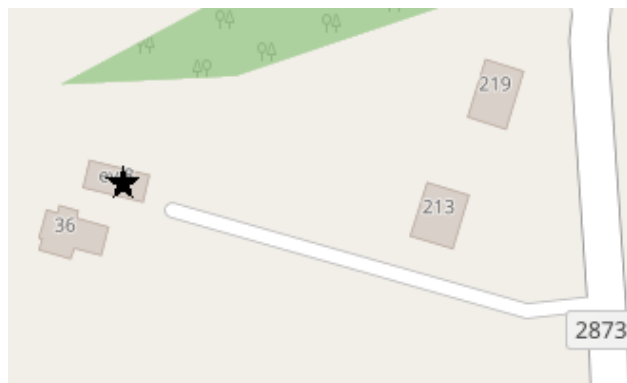
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	68.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 8	číslo parcelní:	513

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází vedle domu č. p. 36, výměra 68 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	69.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	517
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází vedle domu č. p. 87, výměra 33 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

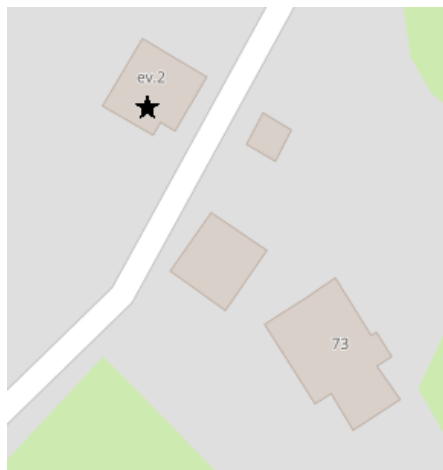
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	70.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Alšovice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 2	číslo parcelní:	304

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 90 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	71.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	214
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Za domem č. p. 14, výměra 67 m ²		
autorizace:	24. 8. 2017		

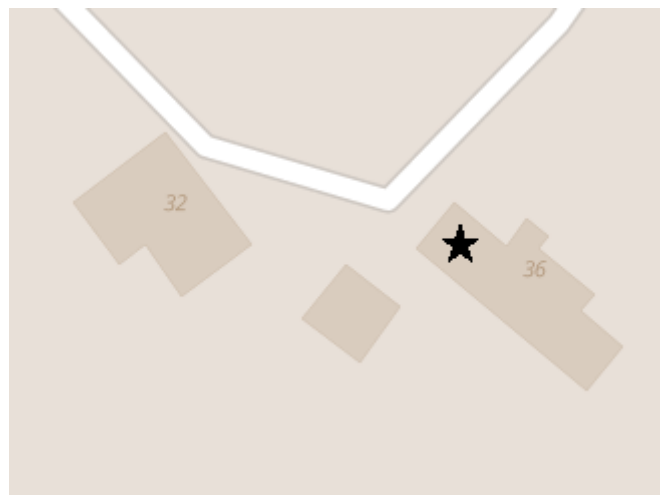
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	72.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	36	číslo parcelní:	124

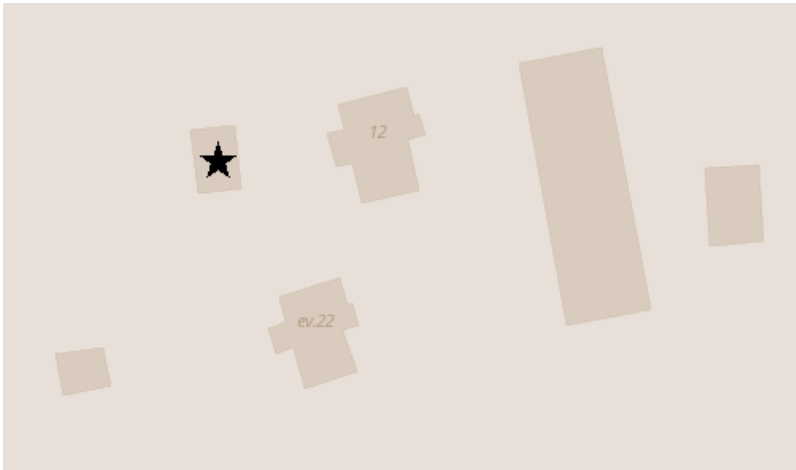
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Přístavba domu č. p. 36
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	73.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	212
identifikační fotografie: 			
zakres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 12, výměra 58 m ²		
autorizace:	17. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	74.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	256

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 65
autorizace:	17. 9. 2018

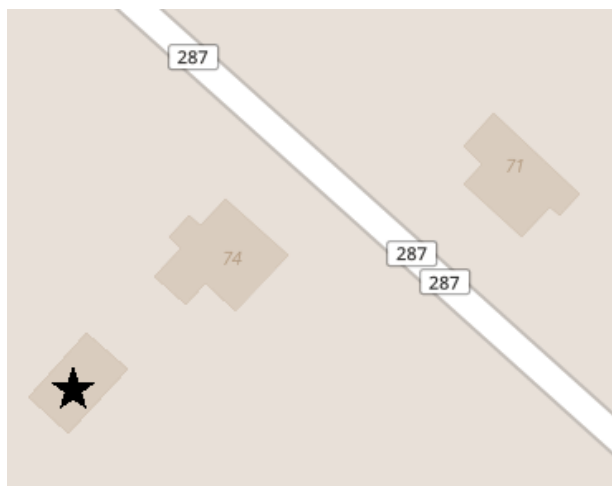
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	75.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	270

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Za domem č. p. 74, výměra 61 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

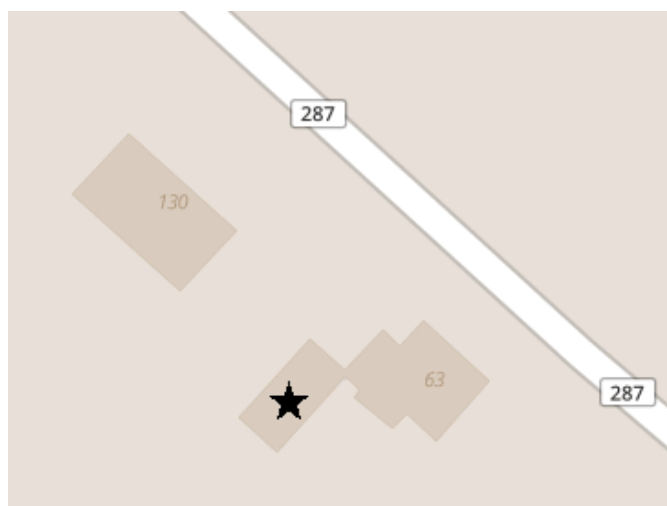
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	76.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	265

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 63
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	77.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	267
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Za domem č. p. 33, výměra 153 m ²		
autorizace:	17. 9. 2018		

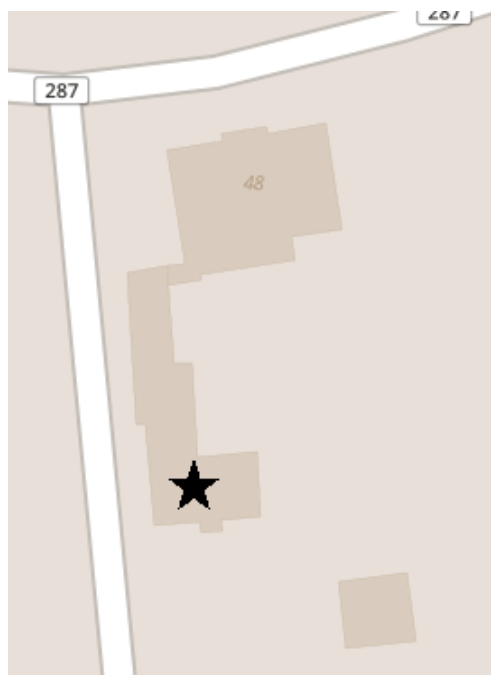
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	78.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	197

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Za domem č. p. 48, výměra 224 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	79.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	315

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Za domem č. p. 41, výměra 53 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

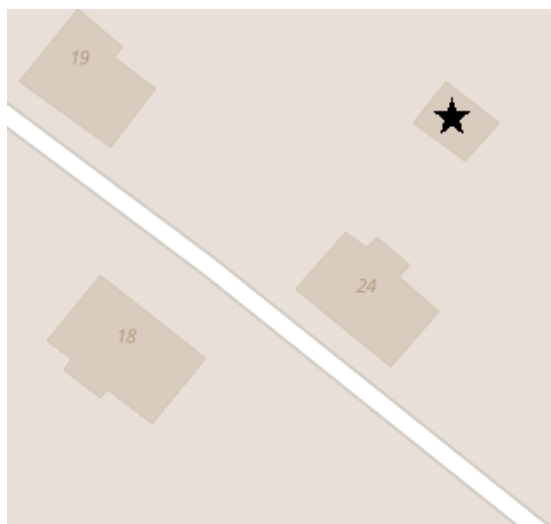
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	80.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	216

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Za domem č. p. 24, výměra 41 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

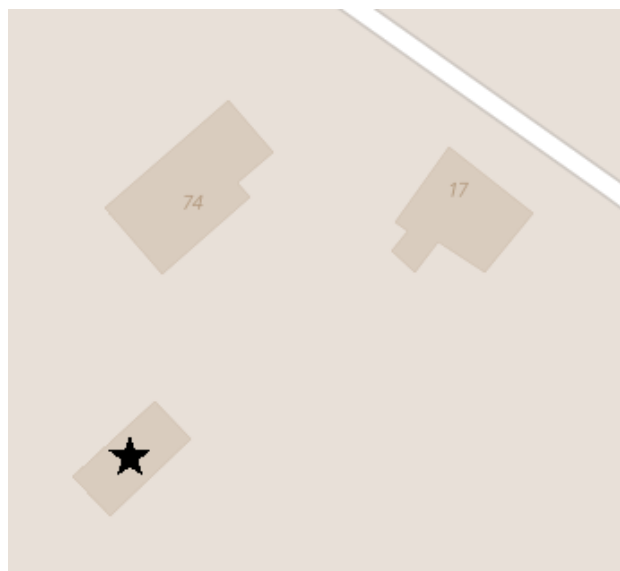
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	81.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	329

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 17, výměra 65 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

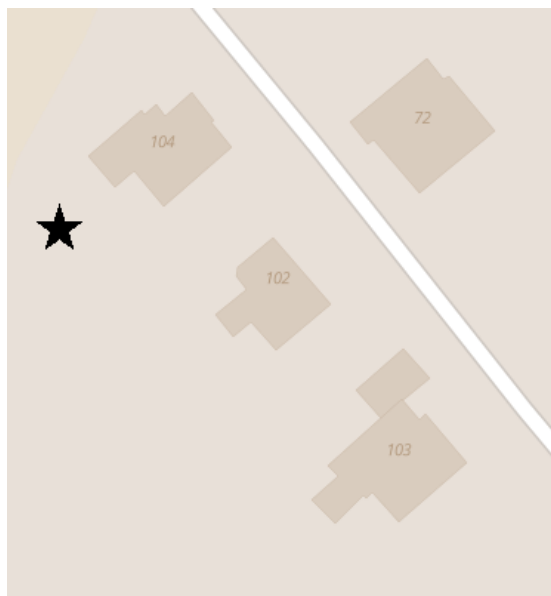
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	82.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	348

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 104
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	83.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	395
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 64, výměra 75 m ²		
autorizace:	17. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	84.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	217

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha: Nachází se vedle domu č. p. 87.

autorizace: 10. 4. 2019

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	85.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	84	číslo parcelní:	201
identifikační fotografie:			
			
zákres do mapy:			
			
poloha:	Mačkárna jako přístavba domu č. p. 84.		
autorizace:	1. 10. 2017		

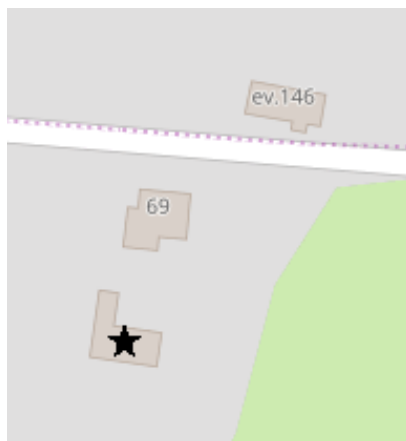
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	86.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	359

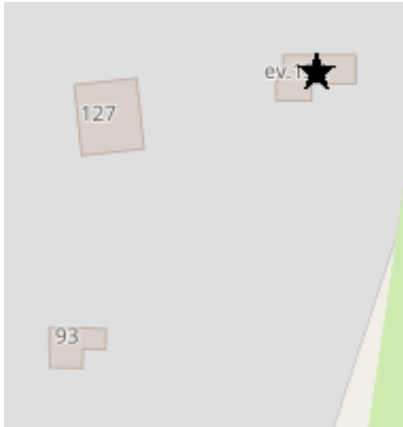
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 69, výměra 96 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	87.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 132	číslo parcelní:	271
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se u domu č. p. 127, výměra 111 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	88.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	385

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Připojena k domu č. p. 95
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	89.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	380
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Výměra 59 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

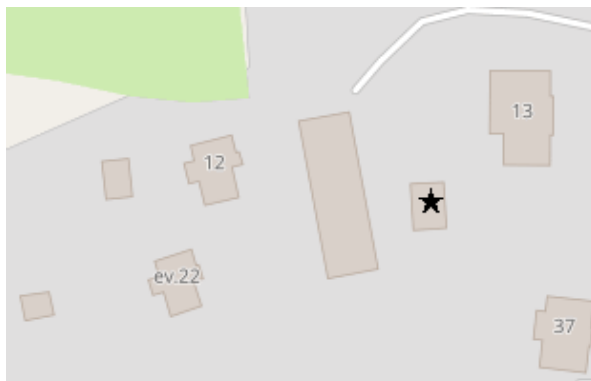
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	90.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	134/2

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 13, výměra 67 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	91.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	280
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 38, výměra 127 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

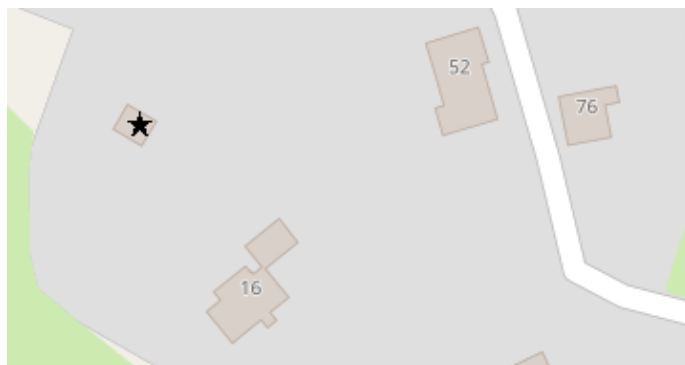
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	92.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	302

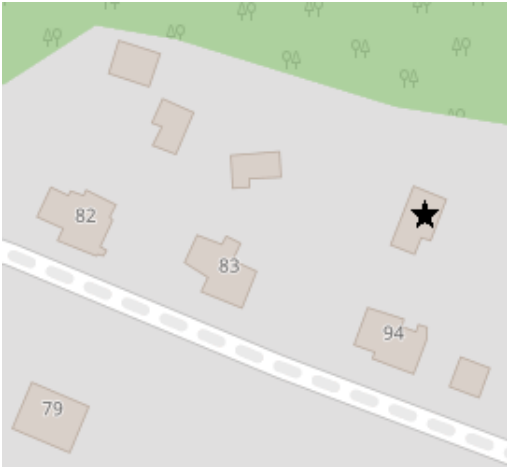
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 16, výměra 76 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	93.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	379
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 94, výměra 83 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	94.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	330

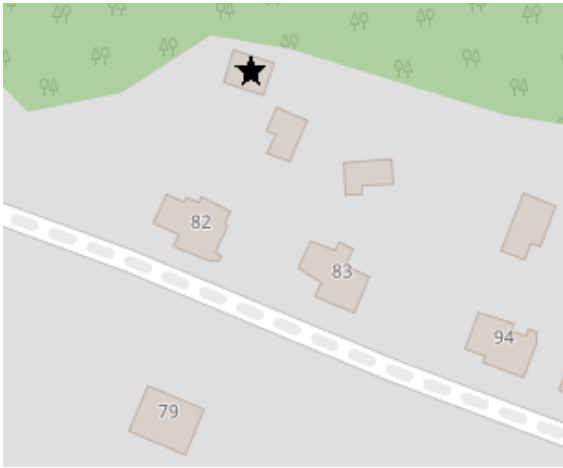
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 83, výměra 67 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	95.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	388
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 82, výměra 60 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	96.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	295

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 62
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	97.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	300

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 6, výměra 71 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

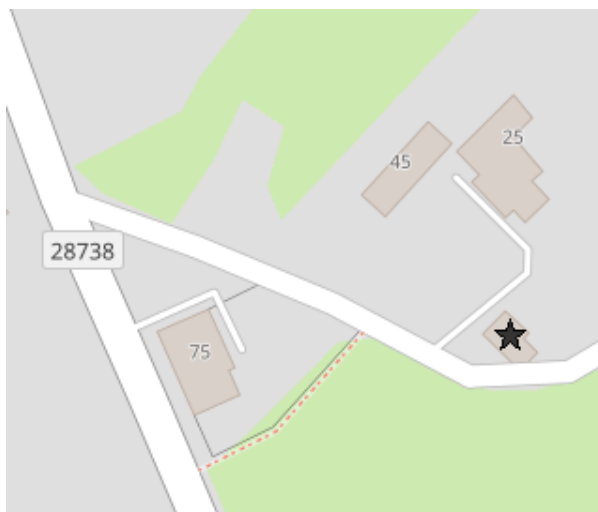
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	98.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	322

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází vedle domů čísla popisného 45 a 25, výměra 64 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	99.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Jistebsko	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	60	číslo parcelní:	192

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 29, výměra 86 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

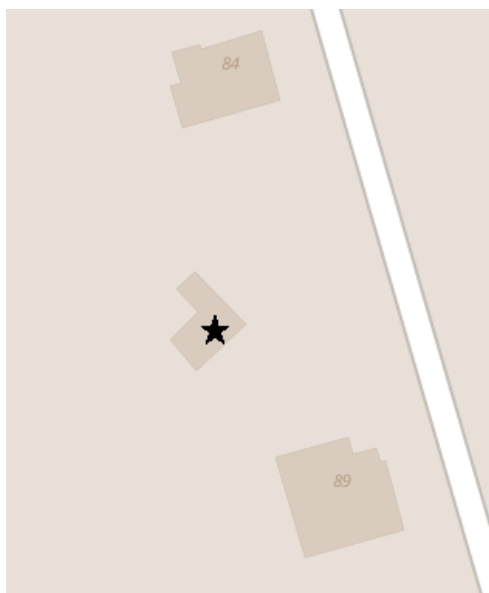
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	100.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	260

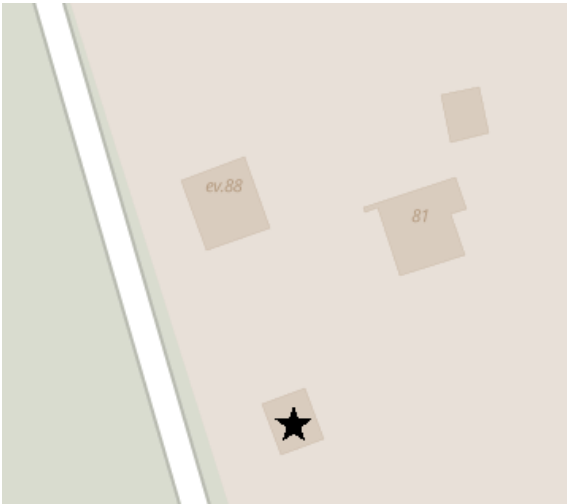
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Vedle domu č. p. 89, výměra 53 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	101.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	195
identifikační fotografie: 			
zakres do mapy: 			
poloha:	Vedle domu ev. č. 88, výměra 52 m ²		
autorizace:	17. 9. 2018		

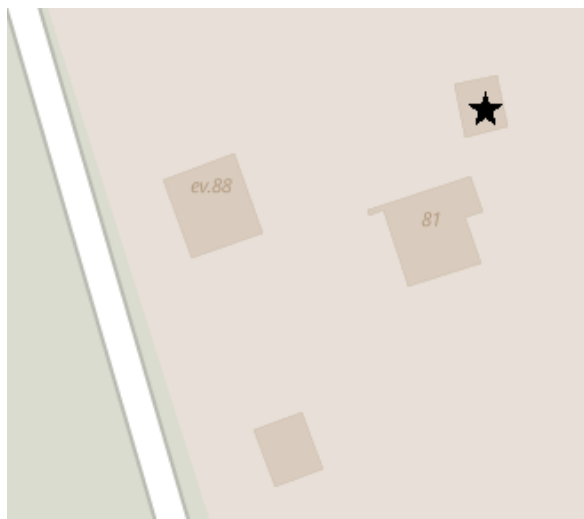
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	102.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	197

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Vedle domu č. p. 81, výměra 28 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	103.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	241

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	U domu č. p. 81
autorizace:	17. 9. 2018

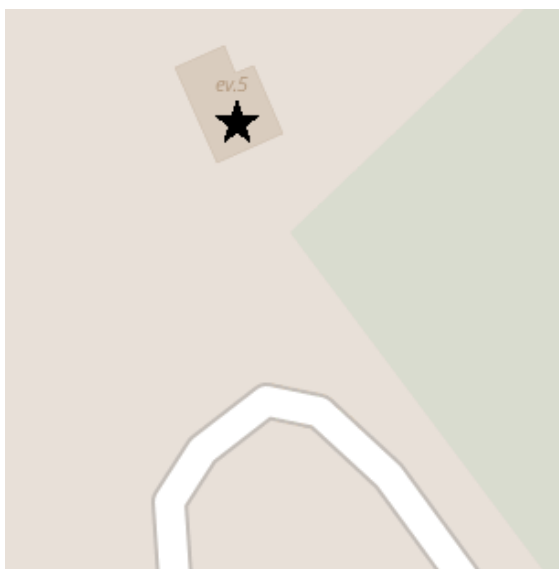
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	104.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 5	číslo parcelní:	284

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 74 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

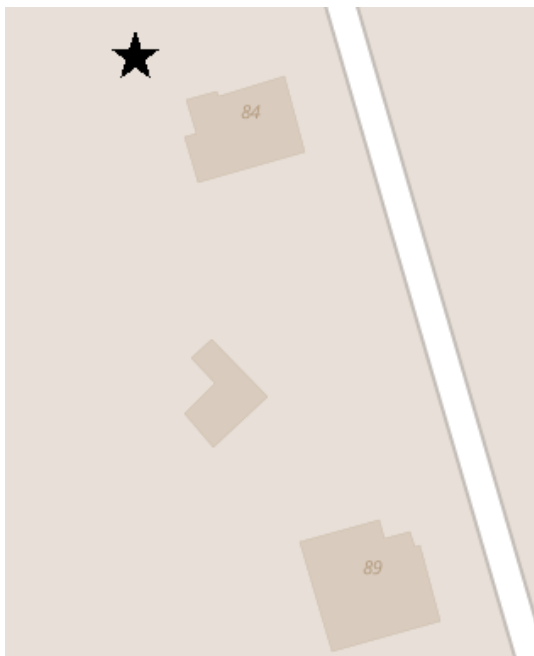
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	105.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	261

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 84
autorizace:	17. 9. 2018

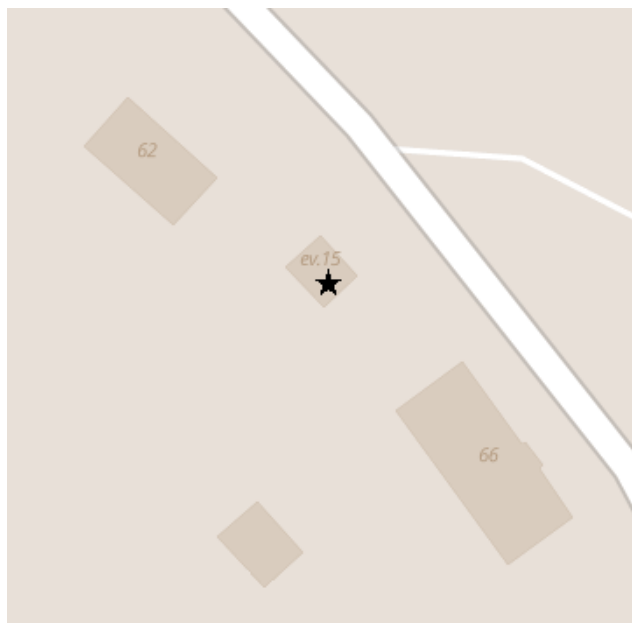
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	106.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 15	číslo parcelní:	277

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 52 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	107.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	238

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 137, výměra 30 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

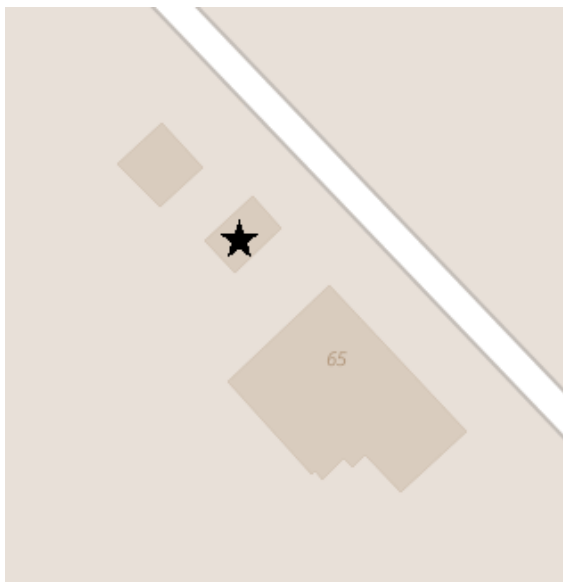
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	108.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	380

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Vedle domu č. p. 65, výměra 35 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	109.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 3	číslo parcelní:	302

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 57 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	110.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	222

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 105, výměra 45 m ²
autorizace:	10. 4. 2019

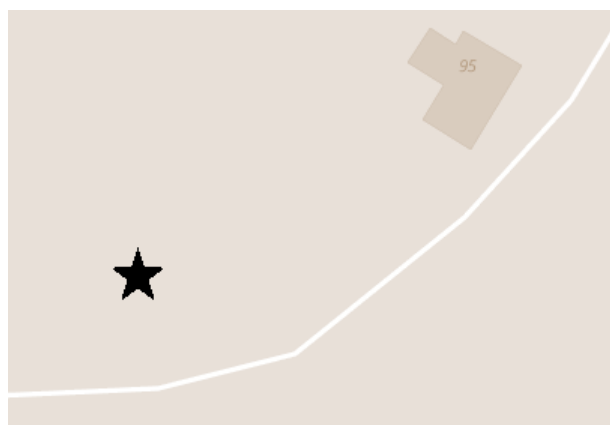
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	111.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	1462/1

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 95
autorizace:	17. 9. 2018

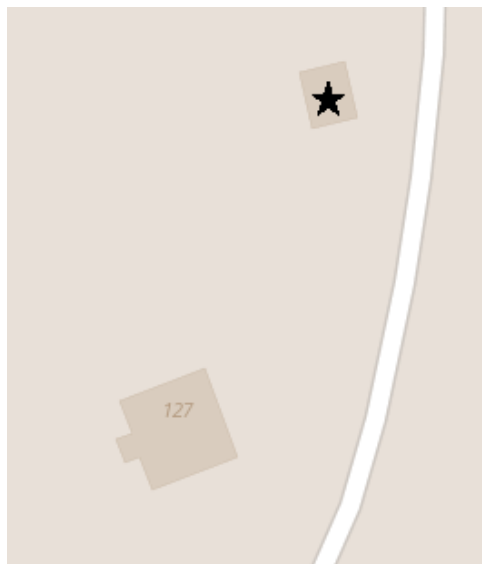
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	112.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	191

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se u domu č. p. 127, výměra 70 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	113.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	342
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle mačkárny č. 84, výměra 62 m ²		
autorizace:	17. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	114.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	341

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle mačkárny č. 133, výměra 36 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	115.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 103	číslo parcelní:	3
identifikační fotografie: 			
zakres do mapy: 			
poloha:	Výměra 182 m ²		
autorizace:	2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	116.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	372, 373

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 17
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	117.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	296/15
identifikační fotografie: 			
zakres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 109		
autorizace:	1. 10. 2017		

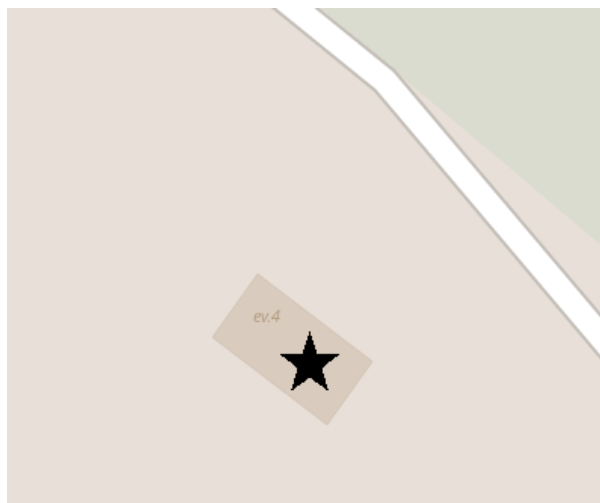
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	118.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Bratříkov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 4	číslo parcelní:	281

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 45 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	119.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	97/1

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se při domu č. p. 4
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	120.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	332

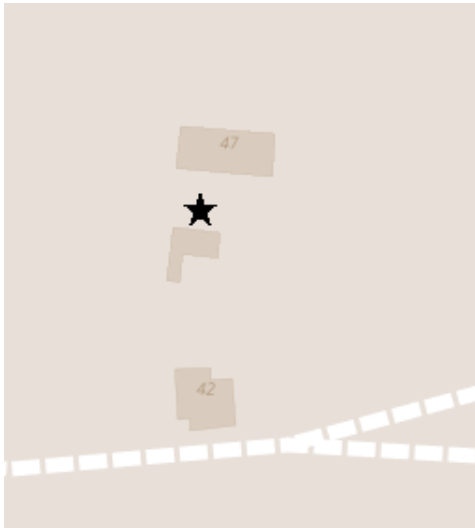
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 48
autorizace:	1. 10. 2017

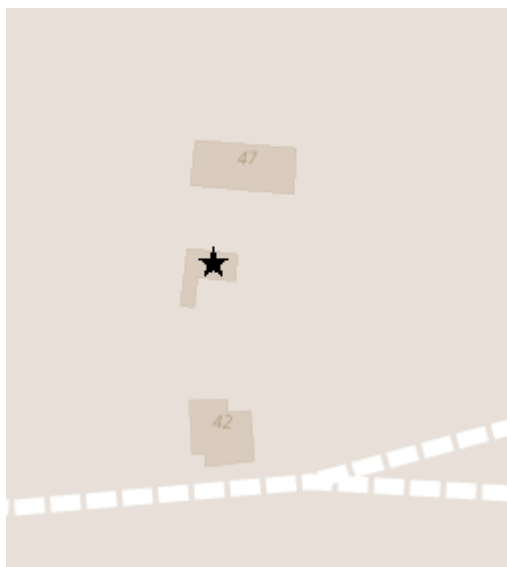
KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	121.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	248
identifikační fotografie:			
			
zákres do mapy:			
			
poloha:	U domu č. p. 47, menší driketa blíže k domu V samotném domě se nejspíš také mačkalo sklo		
autorizace:	6. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	122.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	248

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	U domu č. p. 47, větší driketa dále od domu. V samotném domě se nejspíš také mačkalo sklo.
autorizace:	6. 9. 2018

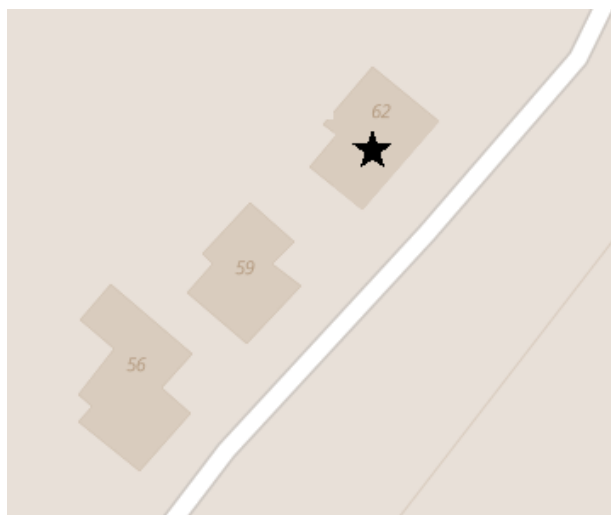
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	123.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	62	číslo parcelní:	364

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se při domě č. p. 62
autorizace:	6. 9. 2018

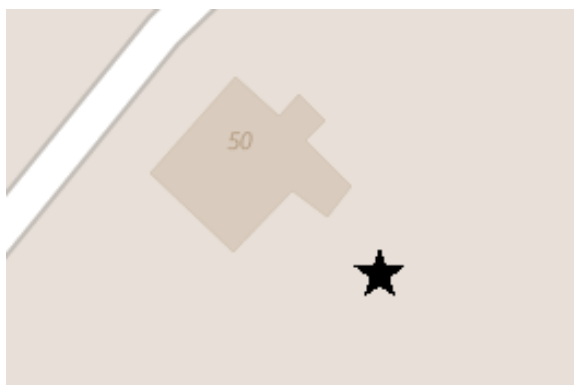
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	124.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	277

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha	Nachází se u domu č. p. 50
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	125.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 41	číslo parcelní:	308

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha	Nachází se vedle domu č. p. 45, výměra 80 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	126.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	334

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha	Nachází se za domem č. p. 45
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	127.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	365/8
identifikační fotografie:			
zákres do mapy:			
poloha	Nachází se za domem č. p. 27		
autorizace:	10. 4. 2019		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	128.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Krásná	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	310

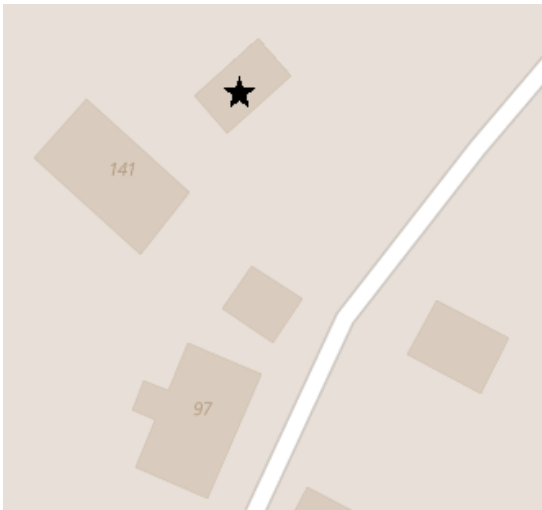
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 39, výměra 103 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	129.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěččín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	436
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 141, výměra 56 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

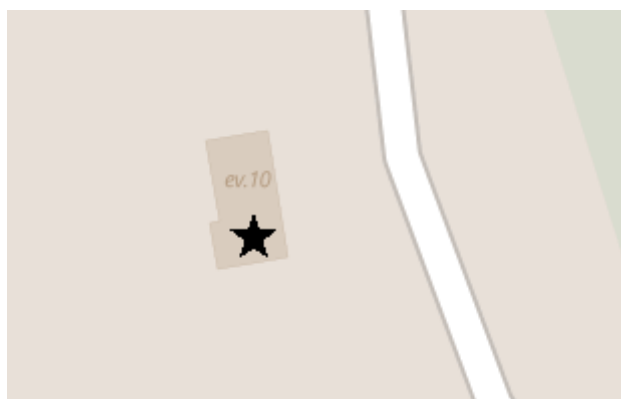
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	130.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	Ev. č. 10	číslo parcelní:	294

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 82 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	131.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	Ev. č. 102	číslo parcelní:	293

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 71 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	132.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	464

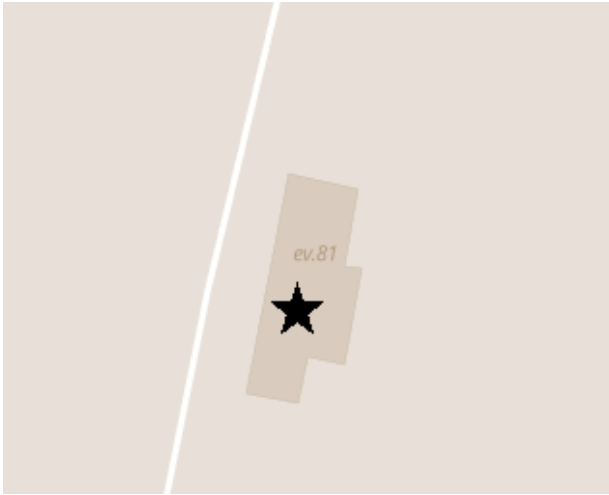
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem ev. č. 135, výměra 26 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	133.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 81	číslo parcelní:	167
identifikační fotografie:			
			
zákres do mapy:			
			
poloha:	Výměra 421 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

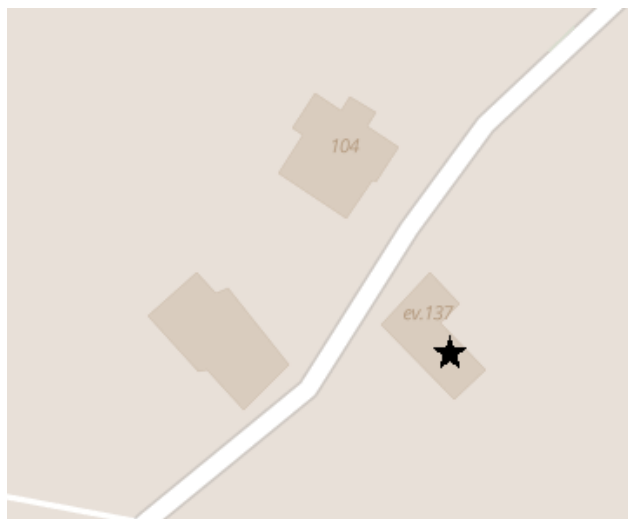
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	134.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 137	číslo parcelní:	55/2

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 104
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	135.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěččín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 11	číslo parcelní:	59/2

identifikační fotografie:

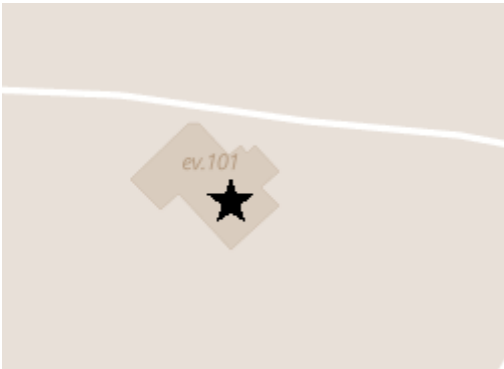

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu ev. č. 57, výměra 139 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	136.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	399
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 15, výměra 98 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	137.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Dolní Černá Studnice	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěččín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 101	číslo parcelní:	204
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Výměra 88 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	138.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	247
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 146, půdorys do L		
autorizace:	6. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	139.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 143	číslo parcelní:	180

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 128
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	140.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	278

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 186
autorizace:	10. 4. 2019

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	141.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	188
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 7, výměra 46 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

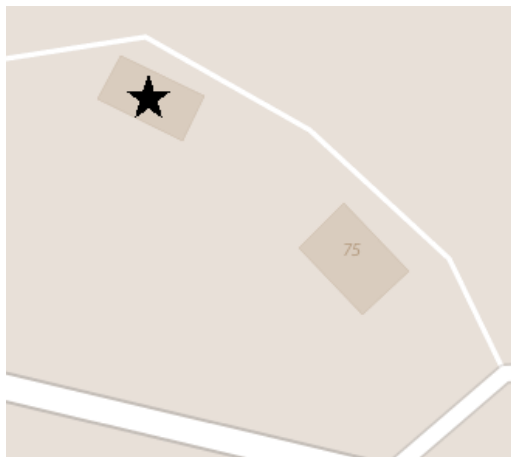
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	142.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	206

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 75, výměra 185 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	143.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	256

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 93 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

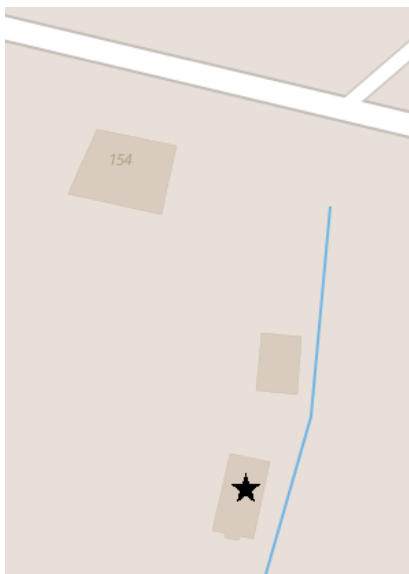
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	144.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	276

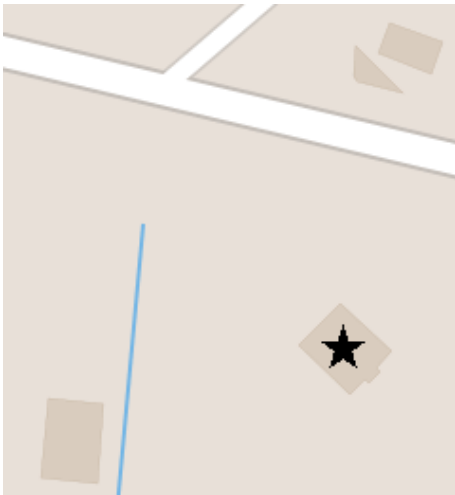
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 106 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	145.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěččín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	263
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Výměra 100 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

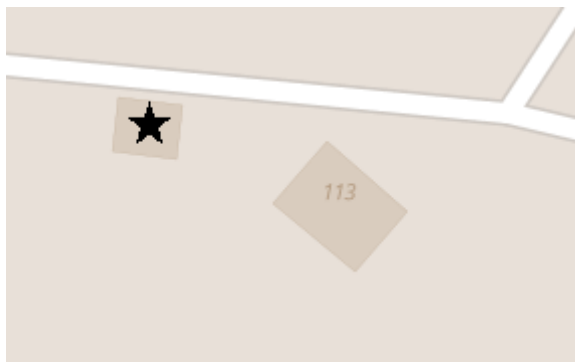
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	146.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	309

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 37 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

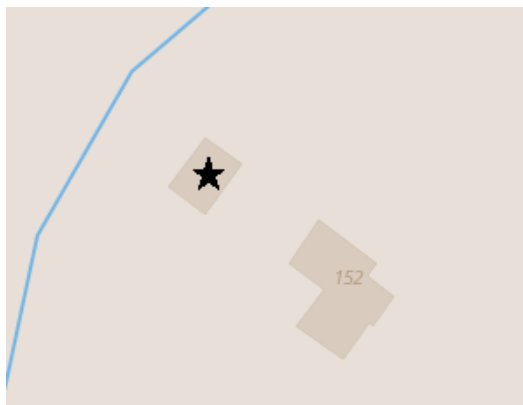
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	147.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	307

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 152, výměra 33 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

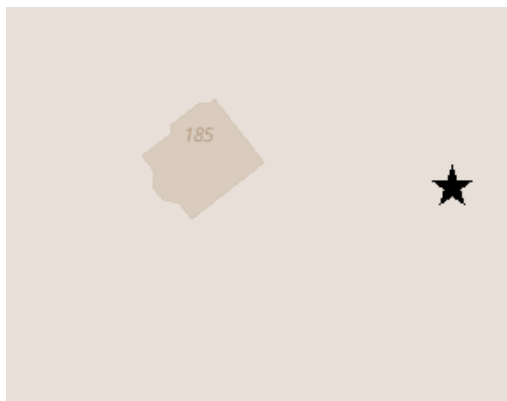
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	148.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	602/5

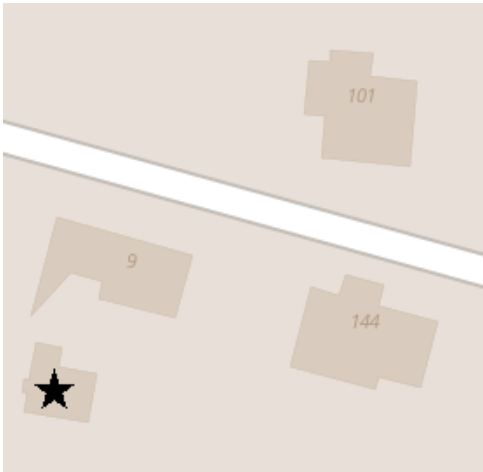
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se před domem č. p. 185, nejspíš se jedná o bývalou mačkárnu předělanou na garáž
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	149.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	194
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 9, výměra 46 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

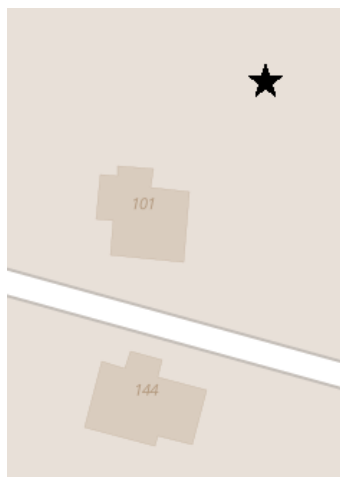
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	150.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	199

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 101
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	151.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	218

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 82 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	152.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	259

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle drikety číslo 146, výměra 66 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

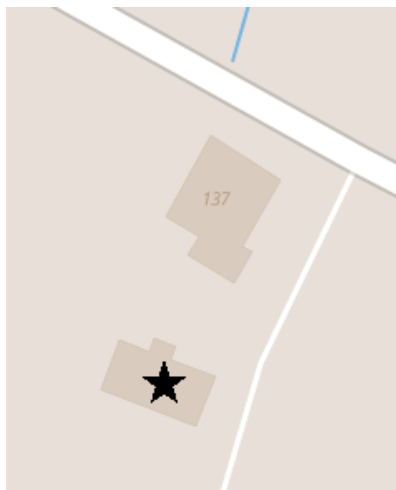
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	153.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	248

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 137, výměra 75 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

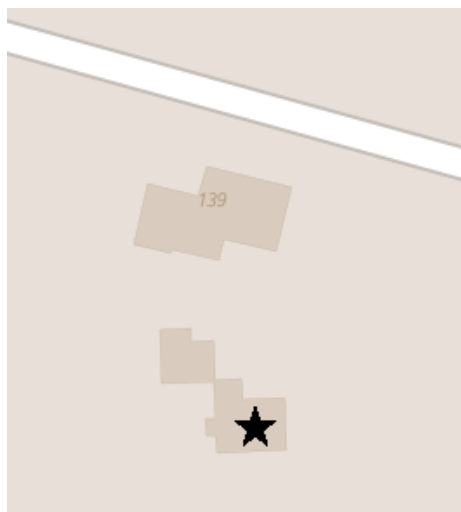
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	154.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	327

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 139, výměra 127 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	155.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	160
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se nad domem č. p. 63, výměra 71 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

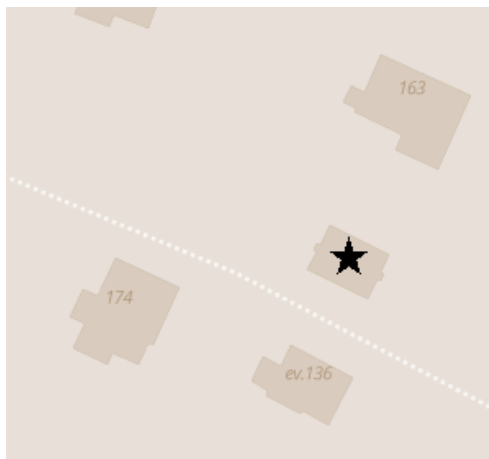
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	156.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	295

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 163, výměra 45 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

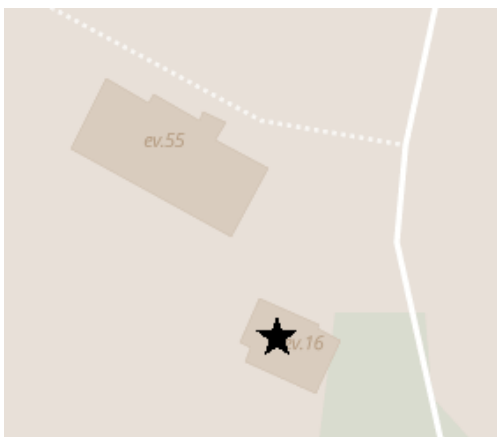
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	157.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 16	číslo parcelní:	28/2

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem ev. č. 55, výměra 93 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

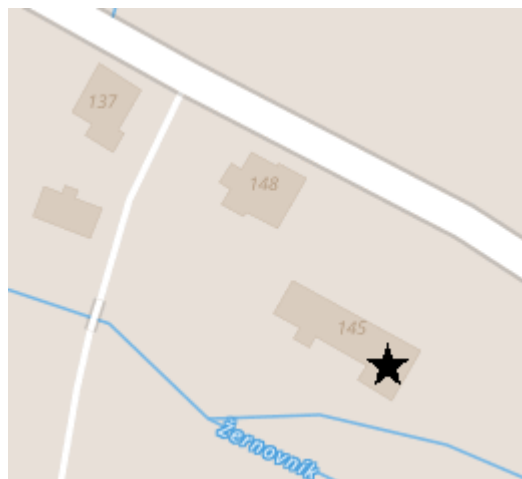
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	158.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	145	číslo parcelní:	240

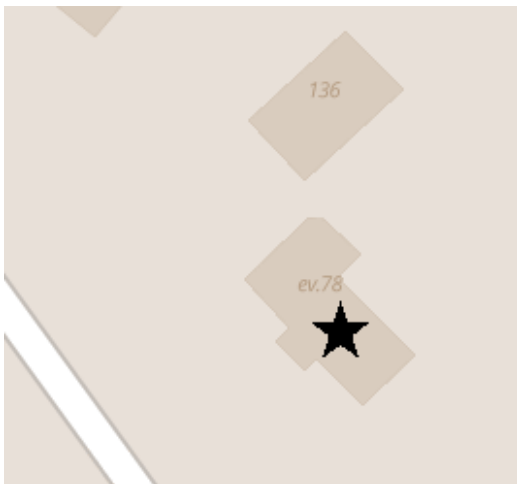
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 148
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	159.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 78	číslo parcelní:	36
identifikační fotografie:			
			
zákres do mapy:			
			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 136, výměra 142 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	160.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	213

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se před domem č. p. 37, výměra 39 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	161.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	292
identifikační fotografie:			
zakres do mapy:			
poloha:	Nachází se vedle domu 158, výměra 45 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

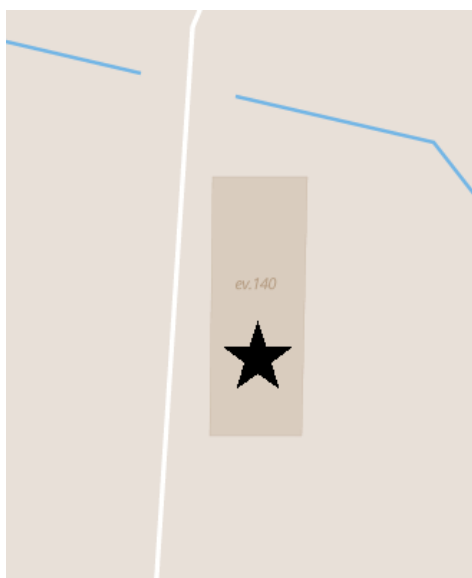
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	162.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 140	číslo parcelní:	211

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 105 m ²
autorizace:	17. 9. 2018

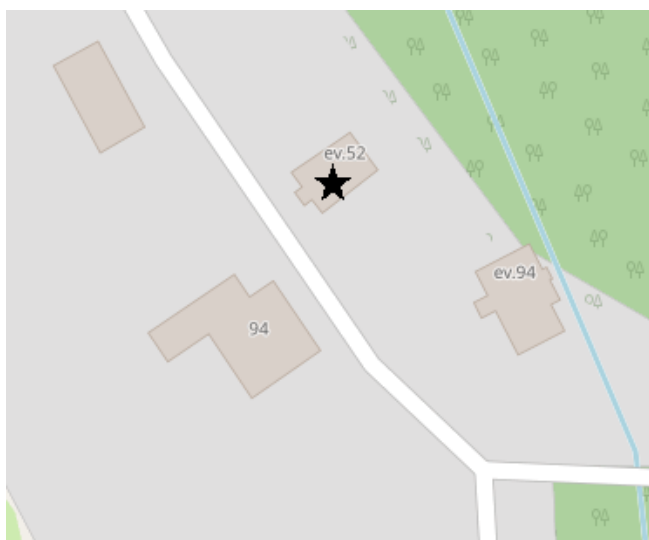
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	163.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěččín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 52	číslo parcelní:	302

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 94, výměra 54 m ²
autorizace:	21. 6. 2019

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	164.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	296

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se v areálu Koží farmy Pěnčín.
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	165.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	86/3
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem číslo popisné 107.		
autorizace:	21. 6. 2019		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	166.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	304

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Stojí samostatně, naproti mačkárně evidenčního čísla 52. Výměra 59 m ² .
autorizace:	21. 6. 2019

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	167.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	25	číslo parcelní:	191

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Přístavba k domu č. p. 25
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	168.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěněčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	234

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 143
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	169.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěňčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	184/3

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem čísla popisného 86.
autorizace:	21. 6. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	170.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	201

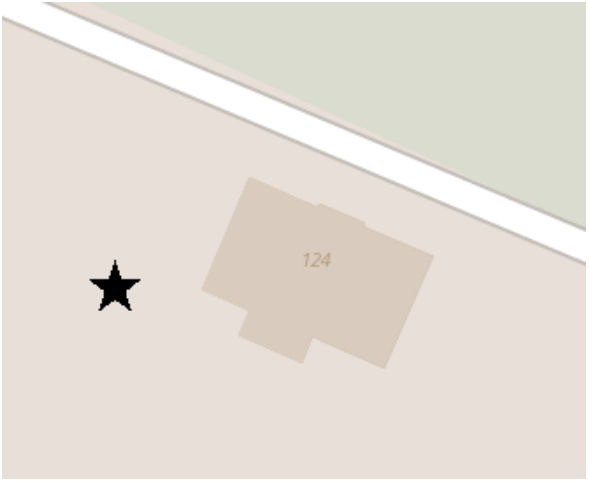
identifikační fotografie:

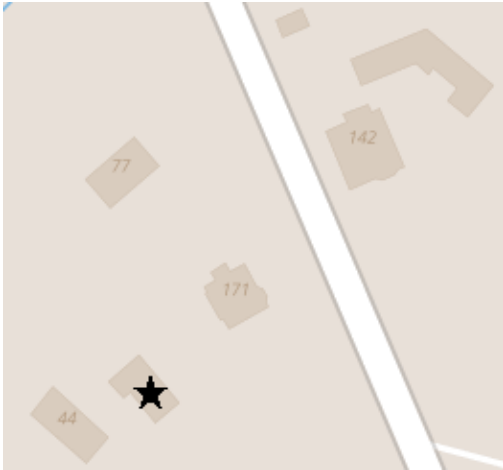
zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 2
autorizace:	6. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	171.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	150
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 124		
autorizace:	6. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	172.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	210
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 142, výměra 182 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	173.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	273
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 44, výměra 151 m ²		
autorizace:	6. 9. 2018		

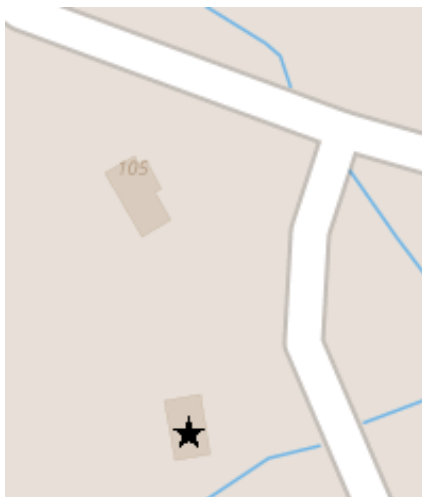
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	174.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	179

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 105, výměra 143 m ²
autorizace:	6. 9. 2018

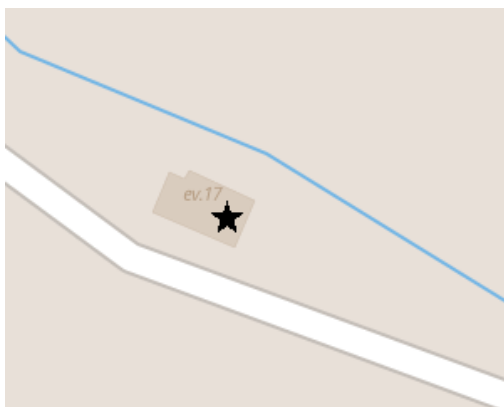
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	175.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	ev. č. 17	číslo parcelní:	271

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 61 m ²
autorizace:	6.9 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	176.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	246
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se u domu č. p. 15, výměra 93 m ²		
autorizace:	17. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	177.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	325
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se naproti domu č. p. 76, výměra 133 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	178.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	215

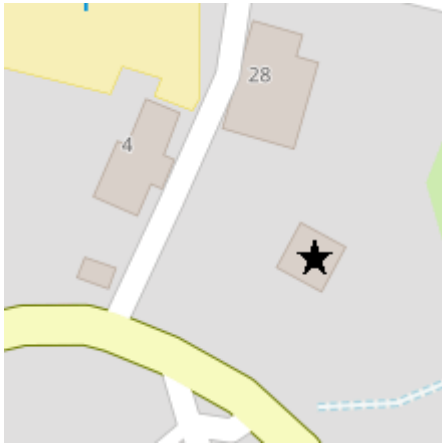
identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 10, výměra 55 m ²
autorizace:	1. 10. 2017

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	179.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	186
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 28, výměra 89 m ²		
autorizace:	1. 10. 2017		

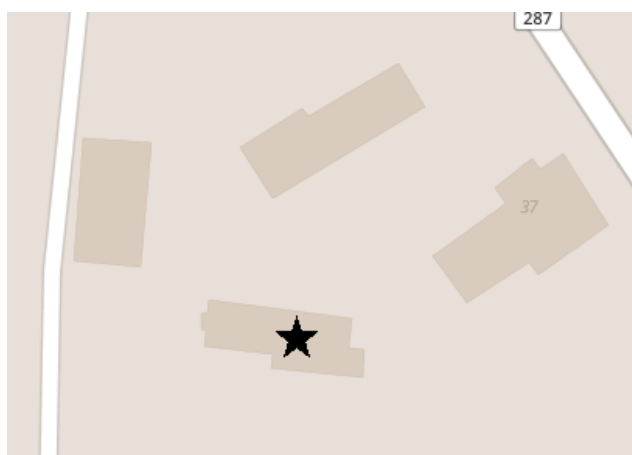
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	180.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Huť	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Pěnčín	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	326

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se vedle mačkárny číslo 127.
autorizace:	17. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	181.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	234	číslo parcelní:	390

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Přístavba k domu č. p. 234.
autorizace:	12. 9. 2018

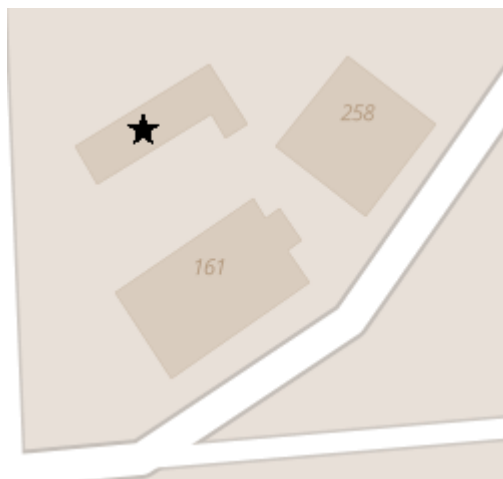
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	182.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	218/2

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 161, výměra 80 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	183.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	638

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 239, výměra 72 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

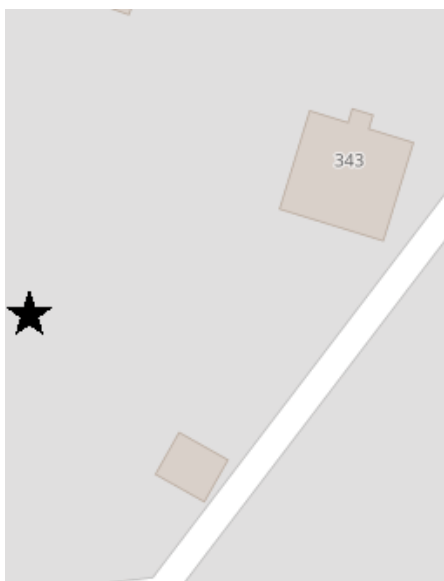
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	184.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	804/1

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází poblíž domu č. p. 343.
autorizace:	10. 4. 2019

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	185.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	87	číslo parcelní:	132

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se mezi domy č. p. 330 a 87.
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	186.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	106	číslo parcelní:	199

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Přístavba domu č. p. 106.
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	187.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	359
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 216, výměra 69 m ²		
autorizace:	12. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	188.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	97	číslo parcelní:	75

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	189.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	573

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 288, výměra 39 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	190.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	129	číslo parcelní:	365

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 231 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

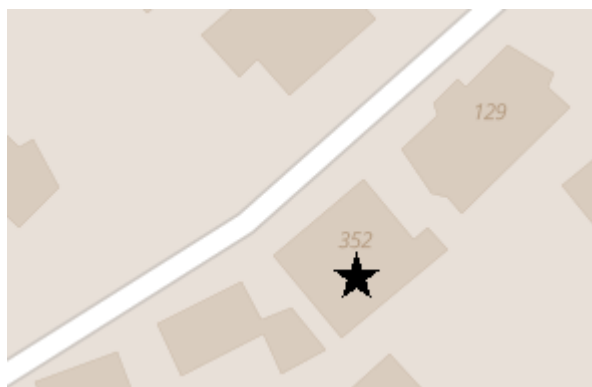
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	191.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	352	číslo parcelní:	290

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Výměra 243 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	192.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	289

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem ev. č. 22, výměra 163 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

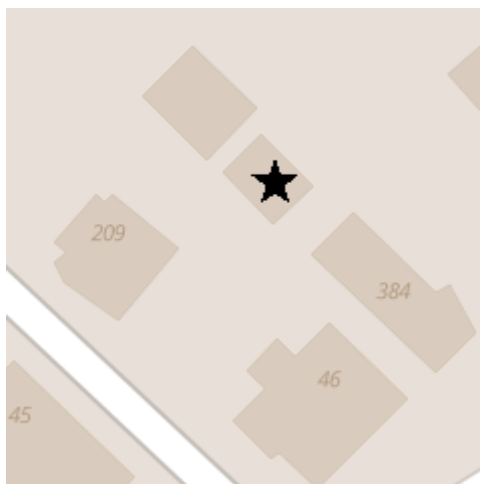
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	193.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	115/3

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 209
autorizace:	12. 9. 2018

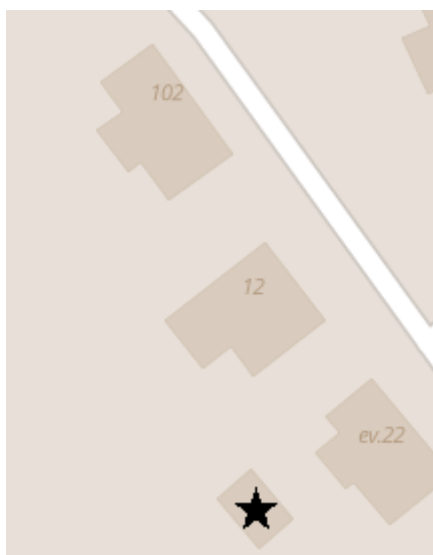
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	194.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	574

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem ev. č. 22, výměra 25 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	195.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	396
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Před domem č. p. 306, výměra 51 m ²		
autorizace:	12. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	196.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	379

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha: Za domem č. p. 284, výměra 56 m²

autorizace: 12. 9. 2018

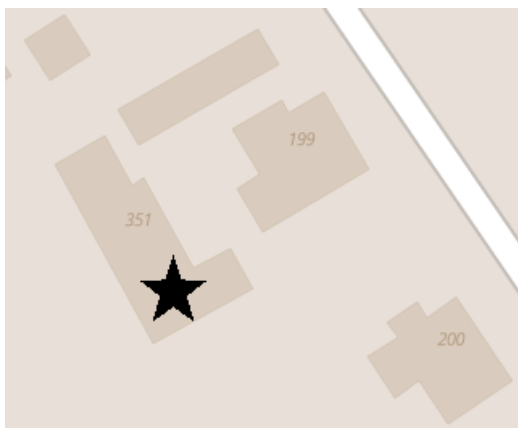
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	197.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	351	číslo parcelní:	261/3

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se na druhém konci domu č. p. 351, výměra 374 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

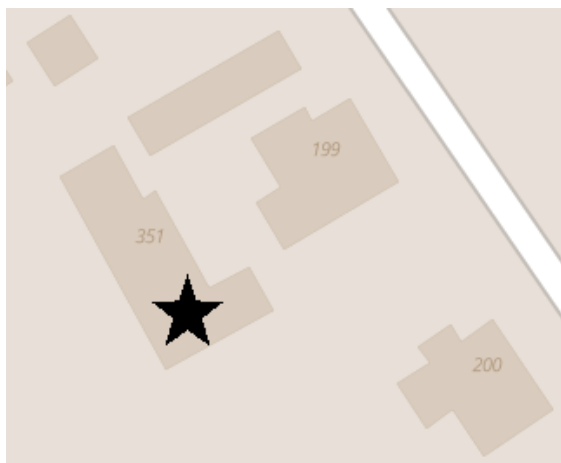
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	198.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	351	číslo parcelní:	261/3

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se na začátku domu č. p. 351, na druhém konci je mačkárna č. 196.
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	199.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	355
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se za domem č. p. 267		
autorizace:	12. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	200.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zásada	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	24

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem ev. č. 36
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	201.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zbytky	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	372

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem č. p. 253, výměra 26 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	202.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zbytky	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	151

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem ev. č. 28
autorizace:	12. 9. 2018

KATALOGOVÝ LIST			
název objektu:	203.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zbytky	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	474
identifikační fotografie: 			
zákres do mapy: 			
poloha:	Nachází se vedle domu č. p. 151, výměra 81 m ²		
autorizace:	12. 9. 2018		

KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	204.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Zbytky	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Zásada	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	177

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se za domem ev. č. 5, výměra 81 m ²
autorizace:	12. 9. 2018

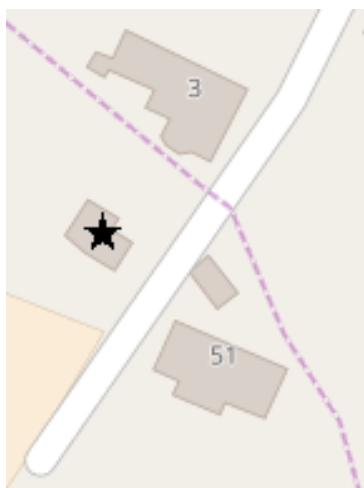
KATALOGOVÝ LIST

název objektu:	205.	typ objektu:	mačkárna skla
lokalita:	Skuhrov	okres:	Jablonec nad Nisou
obec:	Skuhrov	kraj:	Liberecký
číslo popisné:	budova bez čísla popisného nebo evidenčního	číslo parcelní:	330

identifikační fotografie:

zákres do mapy:

poloha:	Nachází se v obci Skuhrov. Obytný dům mačkárny stojí v Čížkovicích 1. díl, tudíž jsem mačkárnu zahrnula do plošného výzkumu. Výměra 55 m ² .
autorizace:	6. 9. 2018